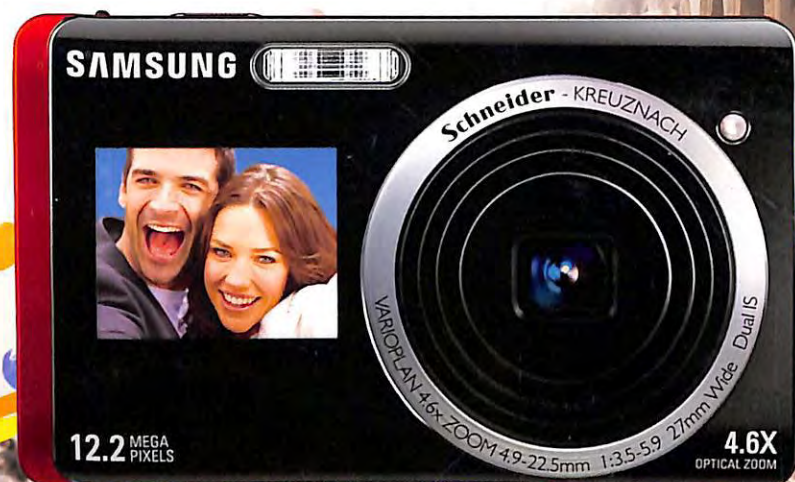

Dvostruko zabavnije.

Sa dva LCD ekrana lakše nego ikada do sad.

Samsung pametne kamere.

Inovacije koje život čine lakšim.

Novi model Samsung ST550 ima LCD ekran na prednjoj i zadnjoj strani. Konačno imate mogućnost da se zabavljate i istovremeno pravite savršeno ukadrirane fotografije.

SAMSUNG

stav

www.stav.rs

STAV, Mala pruga b.b., Beograd - Zemun, Srbija, +381 11 371 33 00
STAV, Čemovsko polje b.b., Podgorica, Crna Gora, +382 20 441 957
STAV SHOP, Kralja Milana 64, Beograd, Srbija, +381 11 3628 555

PREVAZILAŽENJE KLIŠEA 2 | ZAJEČAR 2009 | GARY FONG U BEOGRADU | TAYLOR WESSING NAGRADA

ReFoto **ReFoto**

ČASOPIS ZA KULTURU FOTOGRAFIJE | BROJ 65 | DECEMBAR 2009 | WWW.REFOTO.CO.RS

CAMERA RAW 5.5

Govor

BOJE 2

Da li je sve već
fotografisano?

ISSN 1450-6394

DIN 250
K. M. 8
KUNA 30
DEN. 250
EVRA 4

TEHNIKA

Nikon D3s

Canon 7D

Objektivi za mikro 4/3 sistem

Samsung ST1000 i U10

Finale konkursa
SVET U FOKUSU

PORTFOLIO
Borut Peterlin

OLYMPUS

Your Vision, Our Future

Not a compact. Not an SLR. It's a PEN.

OLYMPUS PEN

Od 1959.

Godine 1959. Olympus PEN je izazvao senzaciju u svetu fotografije. Posle 50 godina, legenda ponovo oživljava u vidu digitalnog modela E-P1. Prvi Micro Four Thirds model kompanije Olympus, ostavlja bez reči podjednako i profesionalne fotografe, ali i one koji imaju velike ambicije u amaterskom bavljenju fotografijom. Posедуje snagu i kvalitet pravog SLR fotoaparata, ali u neverovatno malom telu bez ogledala. Komplet izmenjivih objektivna i adapter za objektivne E-Sistema omogućavaju dodatnu kreativnost. Art Filteri, različite proporcije i funkcija

višestruke ekspozicije mogu učiniti vaše slike jedinstvenim, dok HD video zapis 30fps sa stereo zvukom omogućava stvaranje umetničkih filmova sa SLR kvalitetom slike. Art filteri se mogu koristiti čak i u video režimu. Veliki Live MOS senzor od 12.3 Megapiksela, sekvencijalno snimanje 3fps RAW + JPEG i ugrađena stabilizacija slike sa maks. 4 EV stepena pružaju potpuni profi osećaj. Sada možete da imate najbolje od oba sveta i vrhunski kompaktni dizajn i D-SLR performanse.

www.olympus.rs

 SAMSARA
www.samsara.rs

 MAMUT.
www.mamut.rs

 **ComTrade
SHOP**
www.comtradeshop.rs

www.nikon.rs

EXPEED

At the heart of the image

Može da snimi sve što vidite.

I neke stvari koje ne vidite.

Novi Nikon D3S.

Novi Nikon D3S. FX format. ISO 200-12800. 9FPS. HD sa čuvanjem najboljeg kadra.

D3S

Najbolji svetski fotoaparat za akcionu fotografiju upravo je postavio novi standarde: najnoviji FX senzor rezolucije 12,1 megapiksela čija je najveća osetljivost ISO 102.400 i režim Nikon D-Movie sa funkcijom čuvanja izabranog kadra. Najbolji fotoaparat koji je ikada napravljen za sve uslove osvetljenja. Savršen za snimanje trenutaka koji brzo prolaze ili filmskih kadrova. Nikon D3S. Dobrodošli u Nikon.

www.refot.com

STALNE RUBRIKE

- 4 **U FOKUSU**
Crno-zelena priča
- 8 **AKTUELNOSTI**
Najave, izložbe, konkursi, knjige
- 14 **MOJE ISKUSTVO**
S pojavom digitalne fotografije mali digitalac postao je sastavni deo svakodnevice Svetislava Dragovića u raznim situacijama
- 26 **PRAKSA NA DELU – BOJA II**
Nastavljamo priču o boji koja je svakako vrlo važan element fotografije, a naročito u eri digitalne fotografije kada je devedeset devet posto snimljenih fotografija u boji
- 40 **DISKUSIJE**
Prevazilaženje klišeja – Sklapanje priče.
Poznavanje psihologije neophodno je i na putu ka magiji dobre fotografije
- 44 **Da li je sve na svijetu već fotografirano?**
- 46 **DEŠAVANJA**
Konstruktor Light Sphere – Geri Fong otkriva brojne "tajne" – kako je osmislio, realizovao i počeo da živi od svojih pronalazaka
- 56 **FOTO-AMATER**
Njegova ekscelencija ambasador Turske – Umar Süha
- 60 **IZLOŽBE**
Foto Finiš
Taylor Wessing nagrada
Zaječar
- 80 **KOLEKCIONARSKI UGAO**
Tridesetih godina prošlog veka bili su "u modi" fotoaparati koji su bogato koristili Leitzov slogan "Mali negativ, veliki pozitiv"
- 82 **FOTO-KOMENTAR**
Govor boje i Akt
- 86 **KONKURSI**
- 96 **PISMA ČITALACA**

NZA JEANO LATIF

18 SANJA KNEZEVIĆ

FOTOGRAFI

- 18 **FINALE KONKURSA "SVET U FOKUSU"**
Pobednike smo izabrali, portfolio je pred vama, a izložba s najboljim fotografijama s konkursa kreće na svoje veliko putovanje u pet gradova Srbije, od 2. decembra
- 48 **BORUT PETERLIN**
Traži neki trik koji u duhu "ništa nas ne sme iznenaditi" – ipak nas iznenadi

62 MAREK HABRYKA

48 BORUT PETERLIN

BORUT PETERLIN

80

79

TEHNIKA

FOTOTEHNOLOGIJA, SKENERI, ŠTAMPAČI

- 64 **NOVITETI**
Novosti iz fotografskog sveta
- 66 **NIKON D3S**
Nikon koji može da zabeleži i nešto što ljudsko oko skoro da nije ni u stanju da registruje
- 72 **CANON EOS 7D**
Fotoaparat koji donosi mnogo toga što nijedan drugi "Canonov" D-SLR fotoaparat nije imao
- 76 **OBJEKTIVI**
Pregled objektivna za mikročetvortrećinski sistem da bi se još više upoznali s njim
- 78 **SAMSUNG ST1000**
Zahvaljujući novim tehnologijama, putopis, reportaža ili najobičnije dobro zezanje više se ne prepričavaju – već prenose
- 79 **SAMSUNG U10**
Minijaturna HD kamera sa senzorom od deset megapiksela, koja staje u džep i omogućava snimanje HD video-materijala i fotografija

72

FOTO-ŠKOLA

TEHNIKE FOTOGRAFISANJA, DIGITALNA OBRADA

- 34 **PHOTOSHOP ZA POČETNIKE**
Veličina digitalne fotografije
- 36 **ADOBE CAMERA RAW 5.5**
Dobio je mnogo novih mogućnosti, od kojih je jedna od najkorisnijih opcija Graduated Filter
- 38 **LIGHTROOM 2**
Uz brzi Lightroom, brza obrada slika

NASLOVNA STRANA

© BORUT PETERLIN. "PORTRIT CHRISA DE BODEA". UMETNIČKOG DIREKTORA FOTO PUB FESTIVALA DOKUMENTARNE FOTOGRAFIJE U NOVOM MESTU

reč urednika

MAŠTA MOŽE SVAŠTA

Kraj godine došao je ponovo iznenađujuće brzo, opet ne znamo kako i gde smo potrošili te silne dane, a mi, u redakciji, dodatno smo zgranuti brojem koji piše na naslovnoj strani izdanja koje čitate – 65. Tih šezdeset i pet puta morali smo da osmislimo šta i kako reći o fotografiji, zašto baš to i to baš tako. Toliko puta našli smo se u dilemi da li vas to zanima ili da li o tome već nešto znate. Naravno, ne može sve da interesuje svakog, a iako to možda mnogi misle, nije nam namera da vas "učimo pameti", već da vas, na prvom mestu, informišemo, a zatim da vam pomognemo u razvijanju kreativnosti. Internet nam je, svakako, velika konkurencija, ali istraživanje nebrojenog mnoštva informacija može biti težak, a ponekad i zaludan posao, pa se nadamo da naš svakomesečni istraživački rad ima dovoljno težine da i narednih godina budete s nama.

Svi već vrlo dobro znate da su naši konkursi značajna stavka koncepcije časopisa i da oni, mnogo bolje nego bilo koji kritičar, prate vaš razvoj i napredak. A napredak je velik, čak iz broja u broj jer konkurs, u stvari, znači takmičenje, a porediti sebe (tj. svoj rad) s drugima nije lako, ali je podsticajno. Konkurs na temu "Svet u fokusu" priveli smo kraju, odredili nagrade koje ćemo vrlo brzo i uručiti, a u decembru sledi najzanimljiviji deo. To je putujuća izložba na panoima u autobusima gradskog prevoza, koja će kroz pet gradova Srbije nastaviti da širi našu ideju o kulturi fotografije. Sledeći korak jeste uspostavljanje dinamičnog tržišta fotografije koje danas ne postoji ili je sporadično, pa je Refoto, u saradnji s kompanijom "HP", orga-

nizovao prodajnu izložbu fotografija neafirmisanih fotografa koja će, nadamo se, podstaći ljude da fotografiju prihvataju kao legitimno umetničko delo, često dostupnije nego dela iz drugih oblasti umetnosti. Na toj izložbi naći će se i fotografije naših čitalaca koje su objavljene u časopisu.

Da bismo mogli govoriti o umetničkoj sceni fotografije, jasno je da moramo imati jake "prve redove", ali isto tako i stabilnu i kvalitetnu pozadinu koja će izazivati na dvoboj, polemike. Ponekad će se desiti da se istaknuti pojedinci pridruže onima na prvoj liniji, ali važno je imati na umu da ne biti u centru dešavanja često znači slobodu, slobodu izražavanja koja neopterećena obavezama često stvara izuzetna dela. A za ta izuzetna dela potrebna je mašta koja može svašta, samo je treba osloboditi i potom razvijati, ponekad kroz inspiraciju, ponekad kroz naporan rad. Nadamo se da vam svaki broj donosi inspiraciju, a naporan rad preporučujemo kao obaveznu dozu – minimalno jednom dnevno, jer će samo tako vaš organizam ostati imun na sveopšti kič, nedostatak ideja i zainteresovanosti za kulturu i umetnost koja ovo društvo unazađuje već pune dve decenije. Istorija pokazuje i dokazuje da su fotografi dugovečni, što znači da navedeni recept nismo mi izmislili, a poznato je da su kreativnost i rad najbolji lek od gluposti, dosade, lenjosti, gajznanosti... a možda i novog gripa.

IVANA TOMANOVIĆ
ivana.tomanovic@refoto.co.rs

IZDAVAČ REFOT B, Beograd, Pčinjska 17
OSNIVAČ Slobodan Vukadinović

DIREKTOR Petar Vukadinović
CENA pojedinačnog broja 250 dinara
žiro-račun 255-0009780101000-19

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK mr fot. Ivana Tomanović
IZVRŠNI UREDNIK Milan Živković, milan.zivkovic@refoto.co.rs
UREDNIK TEHNIKE Boris Bjelica, boris.bjelica@refoto.co.rs
REDAKCIJA Svetislav V. Dragović, Miroslav Nikoljačić, Imre Szabó, Goran Malić, Tomislav Peternek

SARADNICI Jelena Matić, Igor Ilić, Marija Milovanović-Maksimović, Radomir Maša Dikosavljević, Zoran Imširagić, Nenad Petrović, Ljubomir Zlatanović, Srđan "Abdee" Abdjević, Darko Stanimirović, Dragan D. Gajić (Makedonija), Sandra Vitaljić (Hrvatska), Damir Tiljak (Hrvatska), Vojin Mitrović (Pariz)

TEHNIČKA REDAKCIJA I DIZAJN Sanja Kovačević
LEKTOR Biljana Gordić
MARKETING mr fot. Dragan Pavlović, dragan.pavlovic@refoto.co.rs
tel. 011/344-9641; faks. 011/7860-234
ŠTAMPA Štamparija "Politika AD", Beograd
PRE-PRESS REFOT B – Rukopisi i prilozii se ne vraćaju.
E-POŠTA: info.refoto@refoto.co.rs

CIP – Katalogizacija u publikaciji Narodna Biblioteka Srbije, Beograd

77
FOTO: časopis za kulturu fotografije/glavni i odgovorni urednik Ivana Brezovac – 1996, br. 1 – Beograd (Pčinjska 17): Refot B, 1996 – (Beograd: Politika) – 30 cm

Od br. 4/2001 štampa se latinicom, a naslov je Refoto. – Varijanta naslova: Refoto
ISSN 1450-6394 = Foto (Beograd)
COBISS-SR-ID 11 7858055

© Sva prava zadržana
Nijedan deo ove publikacije ne sme biti reprodukovani ili objavljeni u bilo kojoj formi ili bilo kojim sredstvom – elektronskim ili mehaničkim, uključujući fotokopiranje, snimanje, unošenje u bilo koje baze podataka ili sisteme za pretraživanje bez prethodne pismene saglasnosti izdavača

U fokusu

NAJBOLJE FOTOGRAFIJE ČITALACA OVOG MESECA

 KREŠIMIR ZADRAVEC,
ZAGREB,
"THE STRANGERS"

"Serijal fotografija "The Strangers" nastajao je od 2006. godine pa do konca 2008. Na fotografijama nisu stvarni likovi već figurice, točnije skalirani modeli izrađeni za željezničke makete. Stilizacija figurica podsjeća na takozvani "americana" stil koji

pripada vremenu 40. i 50. godina prošloga stoljeća. Inspiracija motiva su filmovi "Zlatno doba Hollywooda" – sjećamo se Jimija Stewarda, Humpreyja Bogarta, Ave Gardner... U planu je izdavanje knjižice ilustracija radnog naslova "The Strangers".

Krešimir Zadravec počinje fotografirati od 2004. godine, a ozbiljnije od 2006. godine kada je i osvojio prvu nagradu na Unicredit Group natječaju "The Power of Difference".

Početkom 2007. godine u suradnji sa Izidorom Tačkovićem i Sašom Grgurinovićem pokreće projekt "REBEL Studio Inc.". Sredinom iste godine zadovoljni rezultatima i suradnjom odlučuju kako će projekt prerasti u zajednički kreativni studio fotografije. Suradivao je sa Zagrebačkom bankom, Spektar produkcijom, EXE produkcijom, reklamnom agencijom "Sattchi & Sattchi" u različitim kampanjama (jumbo plakati, tv i novinske reklame). Jedan je od osnivača internet časopisa *Bulb*, a trenutno je posvećen organizaciji interdisciplinarnog umetničkog projekta "Dr. Organ Vida".
<http://www.organvida.com>
<http://www.kresimirzadravec.daportfolio.com>

U OVOM BROJU
PRIJATELJ RUBRIKE
FOTO SVET
BEOGRAD
www.fotosvet.rs

NEBOJŠA RAKIĆ, SUBOTICA, "IZVAN KONTEKSTA"

"Fotografija je nastala na neobičan način – radnici su na asfaltu farbali saobraćajne oznake i bojom su prešli preko lista. Kada se boja osušila, list sam pomerio, odnosno stavio ga "izvan konteksta", tj. obojenog dela asfalta. I tada je celu scenu trebalo samo ovekovečiti."

Rođen je 1958. godine, po zanimanju lekar, specijalista otorinolaringolog, a fotografijom je počeo da se bavi kada je dobio prvi fotoaparat – Smenu 6, u osnovnoj školi. Ozbiljnije počinje da se bavi umetničkom fotografijom 1980. godine i osamdesetih godina često je izlagao na jugoslovenskim izložbama

fotografije, a zadesila se tu i poneka nagrada. Bio je dugogodišnji član Foto-kluba Prirodnomatemičkog fakulteta u Beogradu i Foto-kino kluba "Lifka Šandor" iz Subotice. Ima zvanje foto-amatera prve klase, sakupio je čak i poene za kandidata majstora, ali su onda došle nesretne devedesete... Osamdesetih i povremeno devedesetih fotografisao je sa dva fotoaparata – Praktika MTL 5 i LTL 3, a od kada je pre tri godine nabavio Fuji Finepix S9500, fotografiše punom parom. Sve svoje negative i dijapozitive skenirao je i prebacio u digitalni oblik. Voli što jednostavniju i pročišćenu fotografiju, bez mnogo detalja, jer su takve najefektnije i najbolje prenose ono što je fotograf hteo da izrazi. Najviše fotografiše pejzaže, voli fotomontažu, a voleo bi da ima dobru opremu za makrofotografiju (uz jednog Nikona D90).

ROBERT SEMNIC, NOVI SAD, "PLOVEĆA PIJACA DAMNOEN SADUAK", TAJLAND

"Ruralni ukus Tajlanda dostiže svoj vrhunac na plovećoj pijaci Damnoen Saduak, u provinciji Ratchaburi, dva sata vožnje zapadno od Bangkoka. Iako nadiranje (modernog) turizma teži da naruši život ovog mesta, ono je i dalje sačuvano zahvaljujući lokalnim poljoprivrednicima koji ovde žive i razmenjuju svoje proizvode, prevozeći ih u uskim čamcima. Vozeći se duž uskih kanala, u jednom od čamaca, gde se svaki veslač bori za svoju poziciju i povremeno zastajkuje zbog cenjanja, našao sam se u idealnoj situaciji da nesmetano fotografišem živopisna lica starosedelaca – prodavača i vozača/

veslača. Prisustvo nama nepoznatih namirnica – voća, povrća, te lokalno spremljene hrane, buketa mirisa i ukusa (koji se, nažalost, ne mogu fotografisati), gužve, buke i sparine – sve to zajedno ravnopravno doprinosi dragocenom inspirativnom procesu."

Robert Semnic rođen je 1966. godine u Dubrovniku. Oženjen je i ima troje dece, po zanimanju je lekar – radiolog. Fotografijom se intenzivno bavi od 2003. godine, član je FKVS Vojvodine i ima zvanje fotoamatera I kategorije. Do sada je imao dve samostalne izložbe.

ALEKSANDAR TERZIĆ UŽICE, "FOG LAKE"

"Požeška dolina obavijena maglom jednog oktobarskog jutra podsetila me je na prelepo jezero. Obrisi koji iz njega izranjaju, svetlost kojom je cela slika obasjana, naterali su me da istovremeno osetim mir i strah, bojazan i znatiželju... Na pitanje šta se to krije ispod ovih moćnih talasa, moja mašta davala je najrazličitije odgovore..."

Rođen je 1977. godine u Užicu. Po zanimanju privatni preduzetnik, a fotografija mu je hobi poslednjih nekoliko godina... Inspiraciju nalazi svuda oko sebe, ali priroda je ta koja ga najčešće ostavi bez daha. Na taj način nastala je i ova fotografija... Nikon D300, ISO 500, 1/250 s, f/6,3, objektiv Nikon 18-200 mm.

BORIS BAJČEVIĆ, BEOGRAD "NEBESKA GUŽVA"

"Fotografiju sam nazvao "Nebeska gužva", a nastala je spajanjem nekoliko fotografija snimljenih početkom jula ove godine, na takmičenju BMX bajkera ispred jednog velikog tržnog centra na Novom Beogradu (Delta City). Takmičari su se zaletali i pomoću male skakaonice skakali što su više mogli, što sam iskoristio i iz pogodnog ugla ih fotografisao, tako da deluje kao da lete visoko, na nebu."

Boris Bajčević je iz Beograda, rođen je 1974. godine. Fotografijom se amaterski bavi godinu dana i zaposlen je u agenciji za istraživanje tržišta.

IVAN NIKOLIĆ, NIS, "THE STREAM OF THOUGHTS"

"Fotografiju sam snimio 2007. godine u Niškoj banji. U to vreme kupio sam prvi fotoaparat, tako da sam inspiraciju nalazio u svemu što bi se našlo ispred mene. Tog dana na nekoliko sati pobjegao sam od gradske buke. Kako je to bio moj prvi dan proveden s fotoaparatom, želeo sam da napravim što više fotografija. Izmoren od šetnje, seo sam na klupicu pored fontana na kojima sam, kao dečak, obožavao da se igram i trčkaram. Kada sam ugledao dečaka pored fontane, to me je podsetilo na detinjstvo i u tom trenutku pod-

igao sam fotoaparat. Snimio sam dečaka u noći, usamljenog, a duša mu izvire novom nadom. Hiljade kapljica vode blešte sjajem jer on u njih uranja svoje misli. I tada, sve pršti, svetli i on više nije sam. Vodokoci njegovih misli slute neke nove prostore..."

Rođen je 1983. u Nišu. Fotografija i filmska kamera zanimala su ga od ranog detinjstva, u vreme kada je voleo crtanje i čitanje stripova. Nakon završene elektrotehničke škole upisao je fakultet, koji je ubrzo napustio. Otišao je na kurs za filmsku kameru, a po završetku kursa kupio je svoj prvi fotoaparat, Fujifilm FinePix S5600, kojim je snimljena i ova fotografija.

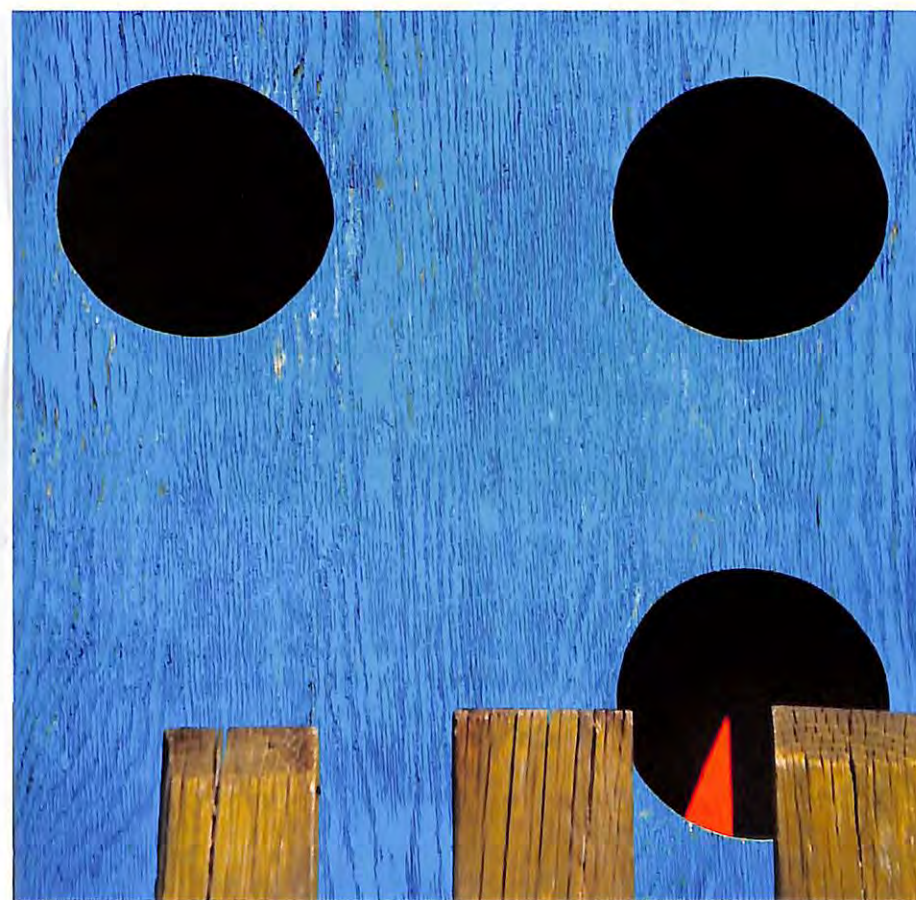

JELENA MICIĆ, KNJAŽEVAC, "RASPEĆE 1"

"Ovom fotografijom želela sam da ispitam mogućnosti forme, kao i kombinacije različitih geometrijskih oblika u potrazi za "savršenom" formom. Drugim rečima, fotografija je vežba iz kompozicije. Oblici i boje su u kontrastu, što na mene ostavlja utisak snage i postojanosti. Smatram da

vreme i mesto nisu bitne odlike za ovakvu vrstu fotografije."

Jelena Micić rođena je 1986. godine u Knjaževcu. Apsolvent je Filološkog fakulteta Univerziteta u Beogradu, na grupi za skandinavске jezike i književnosti. Voli komponovanje, grafičko, kao i muzičko. Planira da započne s ozbiljnijim bavljenjem fotografijom čim bude kupila bolji fotoaparat.

VESTALSKE DEVICE

VLADIMIR TATAREVIĆ, 19 – 30. 11. GEOZAVOD, BEOGRAD

Posle međunarodnog uspeha izložbe fotografija "Spartanci", u galerijama u Berlinu i Solunu, magistar fotografije i docent na Fakultetu primenjenih umetnosti Vladimir Tatarević predstavio je drugi deo serijala "Sila tela", pod nazivom "Vestalske device". Ostavši veran velikom formatu, Tatarević, istom snagom kao i u prethodnom serijalu, ovaj put inspirisan sveštenicama drevnog Rima, prikazuje ženska tela naglašavajući ženstvenost, senzualnost i pokret. Moćnim fotografijama velikih dimenzija autor nas vraća u vreme kada je moral, kakav danas znamo, sveden na dno društvenih normi. Nežnim a snažnim prikazom kroz Tatarevićev objektiv, Vestalke

na svoj način ostavljaju utisak čistote i moralnosti. Izuzetno cenjene i poštovane sveštenice Vesting hrama imale su život pun odricanja, ali i privilegija. Nakon trideset godina službe napuštale su dotadašnji život, s mogućnošću da se udaju i rađaju. Ugovoreni brakovi s vestalskim devicama smatrani su prestižom u starom Rimu. Vladimir Tatarević ponovo nas vodi u svet istorije kroz istraživanje ljudskog tela i pokreta.

KONCEPTUALNA FOTOGRAFIJA

PREDRAG MLADENOVIĆ, 29. 10 – 13. 11. SREĆNA GALERIJA, SKC, BEOGRAD

Fotograf, grafički dizajner i stalni saradnik na projektu Međunarodnog salona stripa SKC-a Predrag Mladenović karijeru započinje slikanjem i crtanjem. Sredinom devedesetih prelazi na fotografiju, koja će mu postati primarno sredstvo izražavanja. Klasična i digitalna fotografija, montaže i kolaži, portreti, pejzaži, enterijeri, panorame, komercijalna fotografija samo su neki od žanrova i tehnika koji se nalaze u opusu ovog umetnika. Pored ovoga, veoma važno mesto u Mladenovićevom radu zauzima i konceptualna fotografija koja je predstavljena na izložbi. U pitanju je serija fotografija realizovana u formi printova, na kojoj Mladenović veoma vešto koristi tehniku montaže i kolažiranja, stvarajući zanimljive i slojevite kompozicije otvorene za različita tumačenja i čitanja.

BLUE CRY – KONCERTNA FOTOGRAFIJA

DRAGAN TASIĆ, 2 – 11. 11. GALERIJA PROGRES, BEOGRAD

Nekadašnji džez i bluz muzičar Dragan Tasić početkom devedesetih godina prošlog veka počeo je da se zanima za fotografiju. Ubrzo je završio i školu za fotografiju i film u Cirihi. Od početka fotografske karijere predmet njegovog interesovanja bili su: pevači, bubnjari, trubači i mnogi drugi protagonisti svetske bluz i džez scene. Tasićevi potreti muzičara nastali na koncertima nisu čista dokumentacija, već odličan pokušaj da se snimcima različitih lica i gestova uhvate i prenesu duh, energija, emocije i osećanja, karakteristični za ovu vrstu muzike.

RAZGLEDNICE U SRBIJI 1895 – 1914.

6. 11 – 15. 1. 2010. MUZEJ PRIMENJENE UMETNOSTI, BEOGRAD

Pored fotografije, a ubrzo i filma, za društvo s kraja XIX i s početka XX veka razglednica je bila jedno od vodećih sredstava komunikacije. Propraćena obimnim katalogom, izložba kustoskinje mr Jelene Perić fokusira se na kulturni, istorijski i umetnički značaj i vrednovanje ovog vida vizuelne komunikacije. Na izložbi je predstavljeno preko

360 razglednica (s prikazima značajnih javnih predstava i istorijskih događaja, zatim s reprodukcijama umetničkih dela,

kao i portretne, topografske i reklamne razglednice), iz kolekcija Muzeja primenjene umetnosti, Narodne biblioteke Srbije, Biblioteke grada Beograda i privatne kolekcije Miloša Jurišića.

DOKUMENTI

IVAN PETROVIĆ, 11. 11 – 6. 12. SALON MUZEJA SAVREMENE UMETNOSTI, BEOGRAD

Poznavao savremene umetničke scene Ivan Petrović, pripadnik mlađe generacije umetnika i prošlogodišnji dobitnik nagrade Dimitrije Bašičević Mangelos, poznat je po izložbama "TV ili TV", "Noćni prostori", "Evidentiranje". Na izložbi je predstavio serije fotografija nastale između 1997–2003. i 2005–2008. Fotografije su manji deo iz njegove arhive, koju čini nekoliko stotina snimaka. Fotografišući prijatelje, kolege, članove porodice, ali i svakidašnje situacije i događaje, Petrović je stvorio vizuelno svedočanstvo, kako o sebi i svom okruženju, tako i o specifičnim društvenim prilikama jednog vremena. Godinama nakon nastanka umetnik se vratio svojoj foto-dokumentaciji i pokušao da joj da novo čitanje i tumačenje.

ULUPUDS NA GARDOŠU

10. 11 – 1. 12. GALERIJA ČUBRILLO, BEOGRAD

Na neuobičajen način, uz ariju Ave Marija, 10. novembra otvorena je izložba članova sekcije likovnih umetnika fotografije ULUPUDS-a. Svakog dana, od 18 sati do 21 sat, možete videti radove dvadeset dva autora u ambijentu Milenijumske kule izgrađene 1896. godine, koja je posle dugog niza godina ponovo dostupna javnosti, ovaj put sa sadržajima posvećenim fotografiji. Galerija "Čubrilo" na zemunskom Gardošu, u Milenijumskoj kuli, imaće stalnu postavku analognih fotoaparata i primarno će se koristiti kao izložbeni prostor fotografija domaćih i stranih autora.

ISHODI

BOŽANA MARINČEK, 23. 11 – 16. 12. GALERIJA "ARTGET", KULTURNI CENTAR BEOGRADA
"Radove Božane Marinček ne možete da ne primetite i ravnodušno preletite pogledom. Oni vas magično privlače i prosto uvlače u svet kompleksne izražajnosti medija fotografije... Njen pogled je radoznao i dobronameran, slavi život u svim oblicima pojavnosti, od prirode, ruralnih i urbanih prizora do "lajf" situacija." (Ivona Rajačić-Barandovski, iz teksta kataloga izložbe). Božana Marinček (Mionica, 1938) bavi se fotografijom više od 40 godina, a izlaže od

1998. godine. Ima zvanje Kandidata majstora fotografije, a u Međunarodnoj federaciji fotografa FIAP ima titulu AFIAP. Na izložbi je predstavila 45 crno-belih i kolor fotografija prirode, arhitekture, ljudi, dimenzija 60x42 cm, koje su nastale od 1980. do danas.

RE-KO-D

BRANKA KUZMANOVIĆ, 25. 11 – 13. 12. LIKOVNA GALERIJA, KULTURNI CENTAR BEOGRADA
Slikarka po obrazovanju, Branka Kuzmanović je poznata po slikama i crtežima koje radi u konceptu konstruktivizma. U istoj poetici

nastao je i nov ciklus RE-KO-D, koji se sastoji od desetak printova različitih dimenzija, u kojima je fokusiran problem prostora kroz tretman fotografskih motiva građevinskog objekta u nastajanju. Prikazujući vizuelnu promenljivost fotografsanog prizora, umetnica se bavi konstrukcijom, rekonstrukcijom i dekonstrukcijom likovne kompozicije. Branka Kuzmanović (Pariz, 1967) diplomirala je i magistrirala slikarstvo na FLU u Beogradu, kod profesora Čedomira Vasića. Od 1998. predaje na Fakultetu primenjenih umetnosti.

TREĆI JUNIOROV FOTOGRAFSKI KONKURS

NATIONAL GEOGRAPHIC JUNIOR
30. 11 – 5. 12. GALERIJA "OZON", BEOGRAD
Na izložbi će biti predstavljeno dvadesetak najboljih fotografija s konkursa koji treći put zaredom organizuje časopis National Geographic Junior za decu osnovnoškolskog uzrasta. Konkurs je deo međunarodnog fotografskog konkursa na kome učestvuju 18 zemalja, a svake godine pristigne nekoliko desetina hiljada dečjih

fotografija. Ove godine učesnici su se takmičili u četiri kategorije: "Životinje", "Pejzaž", "Ljudi" i "Humor". U svakoj kategoriji izabrane su po tri nagrađene fotografije. Dvanaest nagrađenih primice vredne nagrade, a četiri prvonagrađena rada (po jedan u svakoj kategoriji) biće poslani na međunarodno takmičenje u Vašington, gde će se boriti za međunarodnu nagradu. Pokrovitelj izložbe je kompanija "STAV" – uvoznik "Samsungovih" proizvoda koja će dodeliti nagrade u vidu fotoaparata Samsung ST550, PL55 i ES15.

SRPSKI FOTOGRAFI I "STAV"

28 – 31. 12. GALERIJA "OZON", BEOGRAD
Grupa "Srpski fotografi" na najpoznatijem svetskom sajtu za fotografiju – Flickru postoji već skoro godinu dana. Trenutno ima oko 550 članova, među kojima su domaći profesionalni fotografi, kao i amaterski fotografi i zaljubljenici u fotografiju. Tokom čitave godine, u okviru grupe organizovana su takmičenja na nedeljnom nivou s različitim temama poput: "Crno-bela fotografija", "Modna fotografija", "Jesen", "Portret",

"Makro", "Pejzaž" i mnoge druge. Na izložbi će biti predstavljeni radovi pobednika mesečnih takmičenja i još deset najzapaženijih radova autora kao što su: Uroš Petrović, Nevena Uzurov, Tanjica Perović, Milica Tepavac, Milena Rakočević, Vlada Marinković i drugi. Ovu izložbu podržala je kompanija STAV – uvoznik "Samsungovih" proizvoda koja će najbolje fotografe nagraditi svojim novim fotoaparatom Samsung ST1000 i ST550.

SANTORINI, LINIJE, BOJE

9 – 29. 12. 2009. GALERIJA FOTO-KINO I VIDEO SAVEZA VOJVODINE
Na svojoj trećoj samostalnoj izložbi Robert Semnić istraživao je arhitektonske elemente: linije, boje i površine živopisnih naselja na Santoriniju – Oia, Pyrgosa i Fire. Iako je ovo vulkansko ostrvo, koje pripada Cikladama u južnom Egeju, omiljena meta "turističke fotografije", ono istovremeno predstavlja sinonim za razgledničku fotografiju visokih umetničkih dometa, posebno u opusu Georges Meisa. Postoji više razloga zašto Santorini

predstavlja zahvalnu temu za ozbiljniju fotografsku studiju, a među njima svakako treba istaći istorijske, arhitektonske, ambijentalne i geografske. Može se reći da je autor izložbe svojim poduhvatom pokušao da odgovori na hipotetičko pitanje: "Da li se posle Georges Meisa može ponovo fotografisati Santorini?"

ONE

SAMIR DELIĆ, 11 – 25. 12. GALERIJA MULTIMEDIJALNOG CENTRA DOMA KULTURE, NOVI PAZAR
U organizaciji OSCE Mission to Serbia i Doma kulture "Oslobođenje" u Novom Pazaru biće postavljena izložba fotografa Samira Delića. Izložbu čini 35 crno-belih fotografija snimljenih u poslednje četiri godine. Tema izložbe jesu žena i ženska prava u Sandžaku i na jugu Srbije. Samir Delić radi kao nezavisni fotoreporter za nekoliko agencija i medija. Učestvovao je na više kolektivnih izložbi, a imao je i dve samostalne izložbe.

GODINE NEOREALIZMA

3. 11 – 3.12. MUZEJ SAVREMENE UMETNOSTI, NOVI SAD

Kada je reč o fotografiji, italijanski neorealizam u fotografskom mediju javnosti je manje poznata pojava, ostala u senci filma. Izložba Godine neorealizma – smernice italijanske fotografije, prvi put u Novom Sadu pruža jedinstvenu priliku da se javnost upozna s celinom italijanskog neorealizma u fotografiji posredstvom više od 200 fotografija tridesetak autora kao što su: Enzo Bevilacqua, Toni Del Tin, Mario De Biasi, Enrico Bacci, Piergiorgio Branzi, Sergio Del Pero, Cesare Colombo, Franco Pinna, Mario Giacomelli itd. Nastala inicijativom Fotografije Lang (Samobor/Hrvatska), Centra vizualnih umjetnosti BATANA (Rovinj/

Hrvatska) i Hrvatskog društva likovnih umjetnika (HDLU), ova izložba je organizovana i predstavljena kroz regionalnu saradnju pomenutih institucija i Muzeja savremene umetnosti Vojvodine (Novi Sad), Muzeja savremene umetnosti Republike Srpske (Banja Luka) i Kulturnog centra Beograda (Beograd).

TRANQUILLO CASIRAGHI

HELP PORTRAIT

12. 12. BILO GDE

Od ideje fotografa Jeremja Cowarta do globalne akcije, "Help Portrait" jeste inicijativa koja promovise ono najhumanije u fotografiji – pokloniti nekome portret. I pored sveprisutnosti digitalne fotografije, postoji mnogo ljudi koji nemaju svoj portret. Siromašni, napušteni, zaboravljeni, i mnogi drugi. Pronađite ih i 12. decembra im poklonite fotografiju. Možete učestvovati bilo da se bavite dokumentarnom, modnom, glamur ili nekom drugom vrstom fotografije. Napravljene su Fejsbuk grupe "Help Portrait" Srbija i "Help Portrait" Hrvatska, učestvujte! Više informacija na: www.help-portrait.com.
D. STANIMIROVIĆ

NOLI TURBARE CIRCULOS MEOS

BORIS HNATJUK, 17. 11 – 4. 12. GALERIJA FOTO-KLUBA "ZAGREB"

NOLI TURBARE CIRCULOS MEOS (u prijevodu: "Ne dirajte moje krugove") jeste ciklus od 45 fotografija velikog formata, kojima autor na simboličan način ostvaruje još jednu u nizu svojih brojnih sjajnih inovativnih ideja i ostvarenja. Motiv izložbe je krug, koji po njegovom poimanju predstavlja početak i svršetak svake zamisli, riječ provedenu u djelo, neku potpunost, uzvišenost koju čovjek može doživjeti jedino kroz umjetničko djelo, zapravo određenu

vrstu katarze, bez koje se krug ne može zatvoriti. Kaže da njegovih krugova ima više nego što ih predstavlja na ovoj izložbi, a zacijelo će se i dalje širiti i oblikovati.
V. ŠEBREK

PREGLED PORTFOLIJA

11. 11. "BRODIĆ", BEOGRAD

Na splavu "Brodić", u organizaciji portala i magazina o primenjenoj fotografiji *Svetla komora*, 11. novembra bio je organizovan pregled portfolija s fotografom agencije "VII-Network" Donaldom Weberom. Deset dokumentarnih fotografa pokazalo je svoje radove, pričalo se o raznim temama (pronalaženje dobrih projekata, rad s agencijama, lična promocija itd.) i razmjenjena su međusobna iskustva. Više o događaju: www.svetlakomora.com.
D. STANIMIROVIĆ

PRIPREMILA: MARIJA MILOVANOVIĆ-MAKSIMOVIĆ

7. HOLANDSKO MEĐUNARODNO KOLO FOTOGRAFIJE 2010, HOLANDIJA

PATRONAT: FIAP, PSA

Kolo se sastoji od pet nezavisnih izložbi.

Rok: 10. 1. 2010.

Sekcije: generalna, "Priroda i putovanja" ili "Priroda" i "Putovanja".

Format: digitalni, jpeg, 2.400 piksela na dužoj strani.

Fotografije se predaju preko sajta: www.hollandcircuit.nl; slajd veličine 5 x 5 cm.

Participacija: za jednu sekciju 45 evra, za dve 50, za tri sekcije 55 evra. Za grupna slanja odobrava se popust: grupe sa 5 učesnika – 10 posto popusta, od 6 do 10 učesnika – 15 posto, od 11 do 20 – 25 posto, od 21 do 30 učesnika popust je 30 posto.

Adresa za slanje slajdova: 7th Holland International Image Circuit 2010, 't Grachtje Over 128, NL-1625 PN Hoorn, Netherlands.
Info: jj@quicknet.nl.

8. MEĐUNARODNA IZLOŽBA "MASKA 2010", SLOVENIJA

PATRONAT: FIAP, FZS

Rok: 15. 1. 2010.

Sekcije: A) kolor ili crno-beli print na temu "Maska"; B) digitalne fotografije – tema slobodna.

Format: print minimum 18 x 24 cm do 30 x 40 cm.

Fotografije manje od 30 x 40 cm moraju biti na podlozi pomenute veličine. Digitalne fotografije moraju biti jpeg formata, veličine 1.024 x 768 piksela, na CD-u.

Participacija je 15 evra za jednu sekciju, 20 evra za dve.

Adresa: "Mask 2010", FK Cerkno, Bevkova 9, 5282 Cerkno, Slovenija.
Info: makuc.marko@gmail.com.

7. MEĐUNARODNI SALON UMETNIČKE FOTOGRAFIJE, PESSACAIS & DRUGI MEĐUNARODNI

SALON "PHOTOPHYLLES", FRANCUSKA

PATRONAT: FIAP, FPF

Rok: 17. 1. 2010.

Sekcije: A) crno-bela slobodna; B) crno-bela – tematska serija od četiri fotografije; C) kolor–slobodna; D) kolor – tematska serija od četiri fotografije; E) kolor – "Priroda", izuzev botanike; F) kolor ili crno-bela – "Fotofili" (biljke, lišajevi, mahovina, pečurke, morska trava...). Na fotografijama mogu biti biljke u svom prirodnom okruženju, uzgajane ili u njihovom odnosu s ljudima – hrana, odeća itd.

Format: print 30 x 40 cm, na lakoj podlozi. Dozvoljeno je četiri fotografije po sekciji.

Participacija: 7 evra plus evro po fotografiji. Za autore do 24 godine participacija je evro po autoru plus evro po fotografiji. Adresa: Concours Photo Espoir Pessacais, Maison des Associations, 19 Avenue Pierre Wiehn, 33600 PESSAC, France.

MAITLAND MEĐUNARODNI SALON FOTOGRAFIJE, AUSTRALIJA

PATRONAT: FIAP, PSA

Rok: 18. 1. 2010.

Tema: slobodna.

Sekcije: kolor-print, crno-beli print, "Priroda" print, slobodna digitalna ili slajd, "Priroda" digitalna ili slajd.

Format: print veličine minimum 25 x 20 cm do 50 x 40 cm, slajd 5x5 cm, digitalni fajl na CD-u, 1.024 x 768 piksela, do 700 KB.

Participacija: 18 američkih dolara za jednu sekciju, svaka sledeća 15. Adresa: The Secretarz, Maitland salon of photography, PO Box 144, Maitland NSW 2320, Australia.

23. FOTO-NEDELJA, RIEDISHEIM, FRANCUSKA

PATRONAT: FIAP, PSA

Rok: 23. 1. 2010.

Tema: slobodna.

Sekcije: a) kolor-print, b) crno-beli print, c) slobodna digitalna. Format: print veličine minimum 13 x 18 cm do 40 x 50 cm na lakoj podlozi, digitalni fajl, jpeg, 1.024 x 768 piksela, 72 ppi, do 500 KB.

Participacija: jedna sekcija 17 evra, dve 20, tri sekcije 22 evra.

Adresa: Semaine Photo de Riedisheim, 20 rue d'Alsace, F-68400 Riedisheim. France.
Web-sajt: www.spr-photo.fr.

PRVI MEĐUNARODNI KONKURS "8 MARZO FOTOGRAFIA", ITALIJA

PATRONAT: FIAP, FIAF

Rok: 30. 1. 2010.

Teme: A) slobodna; B) "Žene u društvu".

Format: digitalni, jpeg, rezolucije 1.024 x 768 piksela u 300 ppi, na CD-u ili na e-adresu: info@fotoamatorimochi.it.Participacija: 20 evra, za autore do 21. godine – 7 evra. Adresa: Associazione Fotoamatori "Francesco Mochi", Pza Cesare Battisti n°11/a – C. P. 56, 52025 Monteverchi (AR), Italia.
Web-sajt: www.fotoamatorimochi.it.

MEĐUNARODNO FOTOGRAFSKO TAKMIČENJE, 150 GODINA CALELLA SVETIONIKA, ŠPANIJA

Rok: 31. 1. 2010.

Tema: "Svetionici".

Fotografije moraju imati dokumentarne karakteristike. Nisu dozvoljene nikakve modifikacije na fotografiji.

Potrebno je priložiti i podatke: ime svetionika, adresu i, po mogućnosti, koordinate. Podaci zajedno s fotografijama biće objavljeni u knjizi koja će biti objavljena s odabranim materijalom.

Format: Na CD-u, digitalni, jpeg, u rezoluciji 1.024 x 768 piksela, 72 ppi za žiriranje i u velikoj rezoluciji – 300 ppi, za potrebe štampe.

Participacija: 15 evra.

Adresa: Foto-Film Calella, Apartat de Correus, 35., 08370 Calella (Barcelona), Spain.
Info: info@jmarenaza.com.

NEPLODNA TLA

SANDRA VITALJIĆ, 8. 12. 2009 – 3. 1. 2010. GALERIJA KARAS, ZAGREB

Serija fotografija bavi se temom nacionalnog identiteta i povijesti naroda kroz pejzaž bitan u nekom trenutku hrvatske povijesti, od Bleiburga i novootkrivenih masovnih grobnica žrtava poraća (1945), do Jasenovca i Ovčare. Osim pogleda u krajolik, fotografije se bave našim sjećanjem vezanim za određeno mjesto, te način na koji to mjesto dobiva mitsko značenje u kolektivnoj svijesti. Isto tako, propituje se i promjena značenja mjesta sa promjenom politike i otkrivanjem novih povijesnih činjenica.

PRIRODA U MALOM

EL GVOJOS, 7 – 31. 12. 2009.

GALERIJA PASPARTU, BEOGRAD
Iako poznat po koncertnoj fotografiji, el gvojos ovoga puta predstavlja se beogradskoj

publici kroz seriju crno-belih i kolor fotografija prirode koje bi se mogle nazvati minijaturama iz prirode. Bilo da su u pitanju pejzaži ili detalji iz prirode, autor se fokusirao na predstavi prirode u malom formatu, tj. 13 x 18 cm koji je, svakako, vrlo neobičan izlagački format. Gost izložbe biće Marija Bobić, koja će izložiti pet svojih fotografija, takođe na temu prirode.

CORRIDOR X

DAVOR KONJIKUŠIĆ, 6. 12. 2009.

KULTURNI CENTAR GRAD, BEOGRAD

Na samostalnoj izložbi Davora Konjikušića reč je o fotografskom eseju započetom ove godine u kojem fotograf prati transevropski Koridor 10. Krenuvši iz Salzburga, autor je prošao Austriju, Sloveniju, Hrvatsku, Srbiju, Bugarsku, Tursku, Grčku i Makedoniju. Pri tom je tražio odgovor na pitanje što je to zapravo što ovaj autoput povezuje. Kao rezultat traženja odgovora nastale su fotografije ljudi, života na cesti, mesta, gasstambartera, gradova, mostova, lica...

PRODAJNA IZLOŽBA

GRUPA AUTORA, 26. 11 – 6. 12. 2009.

"SUPERMARKET", BEOGRAD

Kompanija "HP" u saradnji s časopisom *Refoto* organizovala je prodajnu izložbu fotografija petnaest pretežno mladih, neafirmisanih fotografa, čije ste radove mogli videti na stranicama našeg časopisa. Četrdesetak fotografija odštampano je na visokokvalitetnom velikoformatnom foto ink-džet štampaču HP Design Jet 3200, u ograničenoj seriji od po pet primeraka formata A3+ (33 x 48 cm). Fotografije će se prodavati po veoma povoljnoj ceni od 2.500 dinara + PDV. Cilj ove izložbe jeste popularizacija fotografije među mladim ljudima i pripadnicima srednjeg životnog doba, koji imaju potrebu za oplemenjivanjem svog životnog prostora, ali ne kupovinom neke od jeftinih reprodukcija klasičnih umetničkih dela. Fotografija se tu nameće kao vid umetničkog izražavanja koji odslikava i prati potrebe i težnje savremenog čoveka. Krajnji cilj izložbe jeste formiranje aktivnog tržišta fotografije u budućnosti.

REFOTO IZLOŽBA KONKURSA "SVET U FOKUSU"

2 – 31. 12. 2009. AUTOBUSI GRADSKOG SABRAČAJNOG PREVOZA

Finale konkursa "Svet u fokusu" u organizaciji časopisa *Refoto* i pod pokroviteljstvom firme "Olympus" obeležice nesvakidašnja izložba na reklamnim panelima firme "Masel", koja je sponzorski podržala našu akciju. U četrdeset autobusa Gradskog saobraćajnog prevoza, u pet gradova Srbije: Beograd, Novi Sad, Subotica, Niš i Kragujevac, tokom decembra, na panelima, inače predviđenim za reklamne plakate, biće izložene pobjedničke fotografije konkursa, kao i one koje su ušle u najuži izbor i bile objavljive tokom godine u našem časopisu. Ova nesvakidašnja putujuća izložba teži da fotografiju "izvede" iz zatvorenog prostora umetničkih galerija koje posećuje isti krug ljudi. Fotografija kao sredstvo komunikacije ovako će imati svoju pravu ulogu jer će to svakako biti najporećenija izložba fotografija do sad.

MEMORIJAL "DRAGOLJUB TOŠIĆ"

KONKURS ZA IZLOŽBU FOTOGRAFIJA AUTORA DO 23 GODINE

U znak sećanja na profesora Dragoljuba Tošića, koji je najveći deo života posvetio mladima, časopis *Refoto* ponovo pokreće konkurs za najboljeg mladog fotografa.

Pozivamo sve autore koji do 1. aprila 2010. navršavaju 23 godine života da nam pošalju fotografije koje moraju predstavljati celinu, tj. predlog izložbe. Primaće se od 30 do 50 fotografija na papiru minimalnog formata 18 x 24 cm. Stručni žiri odabrat će najkvalitetniju izložbu, za koju će biti obezbeđen galerijski prostor i sav prateći materijal

– izrada povećanja, štampanje kataloga i pozivnica i objavljivanje u časopisu *Refoto*.
Fotografije slati na adresu: *Refoto*, Pčinjska 17, 11000 Beograd.
ROK ZA PRIJEM: 31. 12. 2009. GODINE.

UMJETNOST U DIVLJOJ LJEPOTI

10 – 20. 10. PRVA MEĐUNARODNA FOTOGRAFSKO-LIKOVNA KOLONIJA, POŠČENJ KOD ŠAVNIKA

U Poščenju kod Šavnika, jednom od najljepših sela u Crnoj Gori, održana je Prva međunarodna fotografsko-likovna kolonija "Umjetnost u divljoj ljepoti". U tih deset dana, Turistička organizacija Šavnika kao organizator kolonije ugostila je fotografe: Branislava Strugara i Svetlanu Dingarac iz Srbije, Mišela Popeluha (Češka), Radoja Živkovića, Dejana Kalezića, Maju Đurić, Dobrisava Bajovića, Lazara Pejovića, Duška Miljanića i Ivana Đokovića iz Crne Gore, i slikare: akademika Dragana Karadžića, Mikija Radulovića, Naoda Zorića, Miša Vemića, Miodraga Pekića,

Milijanu Vujović, Voja Vlahovića, Mila Obradovića, Aldemara Ibrahimovića, Ivanu Tiodorović, Gorana Sekulića i Igora Šuntića iz Crne Gore, te Ratimira Pušelja iz Slovenije, Miroslava Odavića (Hrvatska), Željka Delića (Češka), Nikolu Kovačevića (Pariz) i slikare iz Srbije Braca Đurkovića, Ranka Krstajića, Milorada Stanojeva Širajskog i Vladana Terzića. Kako ističu organizatori, ova kolonija sigurno je najveći kulturni događaj organizovan u šavničkoj opštini posljednjih decenija. Iako vremenske prilike nijesu bile naklonjene učesnicima kolonije, naročito fotografima, vladala je veoma radna atmosfera. Oni su umjetničkim ostvarenjima na najbolji način predstavili prirodne ljepote kojima zaista obiluje ovaj kraj. Radovi će biti poklonjeni organizatoru, koji će ih iskoristiti za promovisanje turističkih potencijala ovoga kraja u zemlji i svijetu, priređivanjem izložbi i štampanjem

propagandnog materijala za sajmove turizma. Prva izložba na kojoj će biti predstavljene radovi napravljeni na ovoj koloniji biće organizovana u Podgorici, a zatim u Budvi, Baru i Nikšiću. **D. KALEZIĆ**

PROZOR-RAMA 2009

7 – 21. 11. DOM KULTURE, PROZOR, BIH

Na Prvoj međunarodnoj izložbi fotografija Prozor – Rama 2009 učestvovalo je 82 autora iz 7 zemalja (BIH, Srbija, Slovenija, Hrvatska, Makedonija, Indija i USA), koji su poslali ukupno 577 fotografija podjeljenih u dvije teme: kolor i crno-bijela. Žiri je za izložbu izabrao 121 kolor-fotografiju i 85 crno-bijele fotografije. Nagrade za najbolje pojedinačne kolor-fotografije dobili su: prva nagrada – Ante Jaša; druga – Dragan Prole i treća nagrada – Jožica Zafred. Pohvaljeni su: Enis

Muslimović, Mirko Adžaić, Marjan Artnak, Slavenko Vukasović i Muhamed Borović. Najbolji u kolekciji su: prva nagrada – Aleksandar Jovanović; druga nagrada – Andrej Voh; treća – Primož Hieng. Pohvale su dobili: Esad Talić i Mehmed Doglod. U temi crno-bijele fotografije najuspješniji su bili: Branko Pejaković, Mirsad Mujanović i trećenaagrađena Emilija Bojić. Pohvale: Milenko Radovanov, Sudhir Saxena, Lili Jazbe i Siniša Skenderija. Za kolekciju fotografija prvu nagradu dobio je Ferenc Koczó, drugu Mirko Nićiforović i treću Branislav Backović. Za sve nagrađene autore ove godine obezbjeđena je i foto-literatura koju su omogućili Refoto, AUFBIH, UU "ART WORK" Prozor-Rama. Izložba će nakon Prozora biti prezentirana u Tuzli, Mostaru i Sarajevu. **H. ŠLJIVO**

ORGAN VIDA

30. 10. KLUB SC, STUDENTSKI CENTAR, ZAGREB

Kao rezultat dosadašnjih iskustava troje foto-entuzijasta – Marina Paulenka, Martina Škrobota, Krešimira Zdravca, izrodio se interdisciplinarni umjetnički projekt pod nazivom "Organ vida" (<http://www.organ-vida.com/>), koji na našu scenu donosi jedinstvene festivale fotografije, prateće kataloge, projekte i radionice, te suradnju s drugim kompetentnim institucijama iz struke. Pod generalnim sponzorstvom "Epson Hrvatska" organiziran je jednodnevni festival. Tema ovog susreta bila je crno-bijela fotografija na koju je bio raspisan i javni natječaj. Odabrano je 45 najboljih fotografija s kojima se predstavilo 24 autora: David Mihoci, Neven Petrović, Petra Mrsa, Igor Šćekić, Tomislav Može, Šime Basioli, Vedran Marketić, Gašper Milkovič-Biloslav, Tea Gabud, Tihana Bertek, Frane Verbanac, Siniša Glogoški, Dalibor Talajić, Dražen Shejbal, Ante Gašpar, Davor Konjikušić, Boris Štromar, Ivan Dobranović, Zvonimir Kosinjski, Aleksandar Tomulić, Dolores Juhas, Marko Domagoj Žic, Josip Božić i Pavle Krnjaić.

Na festivalu je bio postavljen Epsonov prezentacijski štand, Three Pi prezentacijski štand u vlasništvu dizajn studia "Pi Medius" (www.threepi.com) – generalnog zastupnika Lomography.com, a organizirana je i foto radionica s temom "Studijska portretna fotografija" u organizaciji Cahayabox ekipe (<http://www.cahayabox.com/>).

FELIX NADAR

27. 10. 2009 – 3. 1. 2010. KLOVIČEVI DVORI, ZAGREB

Šezdeset portreta velikog fotografa iz 19. veka, Felixa Nadara, došli su u Zagreb i odmah postali jedan od najvećih izložbenih događaja ove godine u Hrvatskoj. Izložba je deo kolekcije koja je specijalno za ovu priliku stigla iz muzeja "Jeu De Paume" iz Pariza uz pomoć Francuskog instituta. Gaspard Felix Tournachon, sa dvadeset godina uzima ime Nadar. Talentovani karikaturista, novinar, revolucionar i nadasve mondeni avanturista, počeo se relativno rano baviti fotografijom koja je tada bila nova umetnost. Na Boulevard des Capucines otvorio je predivan studio, središte tadašnjeg kulturnog života boemskog Pariza. U svoje vreme družio se s impresionistima, a njegovi najbolji portreti su fotografije ljudi koje je dobro poznao. Neka od imena su Charles Baudelaire, Eugène Delacroix, Alexandre Dumas, Bakunjin i Peter Kropotkin, Franz Liszt, Jules Verne, Emiles Zola, Giuseppe Garibaldi... Victora Hugoa je fotografisao na samrti. Prvi je fotograf koji je potpisan u jednom foto-intervjuu. Francuska nagrada za foto-novinarstvo danas nosi naziv "Prix Nadar". U uvodu njegove izložbe u Zagrebu piše: "Teško je naučiti socijalnu inteligenciju. To je hitri takt s pomoću kojeg uspostavljate kontakt s modelom, procenite ga i usmerite se prema njegovim navikama, zamislite, prema njegovom karakteru, ona je ta koja vam omogućuje da mu ne podarite banalnu i slučajnu, bezličnu reprodukciju kakvu može da napravi svaki laboratorijski pomoćnik, već najpoznatiju i najpovoljniju sliku – intimnu sličnost". **D. KONJIKUŠIĆ**

Nancy Scolos, Tom Wedell SLOVO SLIKA PORUKA

(Type Image Message: A Graphic Design Layout Workshop)

/izdavač: ROCKPORT PUBLISHERS, 2006; /jezik: ENGLESKI; /format: 21 X 23,8 CM; 192 STRANE; PREKO 150 KOLOR I CRNO-BELIH FOTOGRAFIJA I ILUSTRACIJA; /povez: MEK; /cena: 4.723 DINARA; /mesto prodaje: KNJIŽARA "THE ENGLISH BOOK".

Autori knjige su Nensi Skolos i Tom Videl, fotografi, dizajneri i vlasnici prestižnog studija "Scolos-Wedell". Namenjena grafičkim dizajnerima i fotografima, studentima i amaterima, knjiga za pojedine kritičare predstavlja jedno od boljih izdanja iz ove oblasti. Pisana je lako čitljivim jezikom i opremljena je dobrim radovima manje-više poznatih svetskih dizajnera. Različiti vidovi tretmana slike i reči u grafičkom dizajnu obrađeni su više kroz priče i iskustva dizajnera nego kroz praktične savete, u četiri poglavlja: Razdvajanje (Separation), Stapanje (Fusion), Fragmentacija (Fragmentation), Inverzija (Inversion).

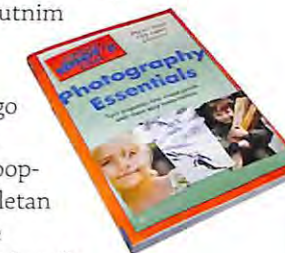

Mark Jenkinson OSNOVE FOTOGRAFIJE

(Photography Essentials)

/izdavač: ALPHA BOOKS, 2008; /jezik: ENGLESKI; /format: 14,5 X 22,2 CM; 288 STRANA; PREKO 150 KOLOR FOTOGRAFIJA I ILUSTRACIJA; /povez: MEK; /cena: 2.013 DINARA; /mesto prodaje: KNJIŽARA "MAMUT".

Za razumevanje ove knjige dovoljno je osnovno poznavanje engleskog jezika. Namenjena je apsolutnim početnicima. Skromnijeg je dizajna i štampe nego većina izdanja ovog tipa i deo je veoma popularne serije "Kompletan vodič za idiote" (The Complete Idiot's Guide to"). Lako, jednostavno, precizno i pomalo simpatično, Mark Dženkins je u dvanaest delova i nekoliko desetina poglavlja obradio gotovo sve teme i oblasti u vezi s analognom i digitalnom tehnikom fotografije.

Stanko Abadžić MARGINALIJE

/izdavač: MEANDAR MEDIA, 2009; /jezik: HRVATSKI I ENGLESKI; /format: 21 X 23 CM; 128 STRANA; OKO 110 CRNO-BELIH FOTOGRAFIJA PREKO CELE STRANE; /povez: MEK; /cena: 150 KUNA (20 EVRA) mesto prodaje: KNJIŽARE "MEANDAR", "PROFIL", "LJEVAK" (ZAGREB).

Na pitanje "U čemu je tajna Abadžićeve umjetnosti?", Zdravko Zima, autor uvodnog eseja monografije, između ostalog ističe: "Abadžić uranja u krajolik, igra se svetlom i tamom, snima stolice, napuštene kavarnе, bicikle, krlke atrape i što sve ne, približavajući im se tako da se od njih istodobno udaljava. Ta dvostrukost, shvaćena kao dijalektika neizmjenosti i potreba da se pejzažom napunjenim prazninom supstituiraju praznina ljudske egzistencije, najveći je zalog njegova majstorstva kojim fotografiju izdiže iznad puke reproduktivnosti, pa i repetitivnosti." Četvrta fotomografija Stanka Abadžića, čiju smo izložbu ("Skice za portret grada – Prag") imali priliku da vidimo prošle godine, promovisana je 23. oktobra u CroArtPhoto klubu u Zagrebu. Monografija obuhvata radove nastale od 2000. do 2009. godine u Zagrebu, Pragu, Parizu, Beču, Berlinu, Dubrovniku, Novom Sadu, Opatiji, Splitu i Budimpešti.

Robert B. Hass KROZ OČI BOGOVA

(Trough the Eyes of the Gods)

/izdavač: NATIONAL GEOGRAPHIC SOCIETY, 2005; /jezik: ENGLESKI; /format: 28 X 37 CM; 208 STRANA; OKO 100 KOLOR-FOTOGRAFIJA; /povez: TVRD SA ZAŠTITNIM OMOTAČEM; /cena: 3.231 DINAR; /mesto prodaje: KNJIŽARA "MAMUT".

U septembarskom broju časopisa predstavljena je Hasova knjiga "Kroz oči kondora", s fotografijama Latinske Amerike snimljene iz vazduha. Oskora, u knjižarama se može pronaći i druga knjiga ovog autora "Kroz oči bogova". Posvećena "Crnom" kontinentu, objavljena dve godine pre "Kroz oči kondora", koncipirana je i osmišljena na identičan način kao i prethodna. Pored nezaobilaznog teksta, monografija predstavlja izbor fotografija preko cele strane: životinja, predela, ljudi, drevnih mesta Južne Afrike, Nambije, Senegala, Kenije, Etiopije, Maroka i drugih afričkih država.

Vizuelna komunikacija u profesionalnom radu

U mom gimnazijskom udžbeniku bila je anegdota kako je neki gospodin sa suprugom došao u zemlju čiji jezik nije govorio i pokušao je da naruči jelo od kelnera koji nikako nije razumeo šta gospodin želi. Ovaj je uzeo list papira pa nacrtao šta želi, kelner je klimnuo glavom i odjurio. Gost je zadovoljno čekao da mu donesu pečurke, koje je tražio, ali se veoma iznenadio kada je kelner doneo – kišobran!

SVETISLAV V. DRAGOVIĆ

Da bih napravio ovaj snimak radionice za popravku pogonskih lanaca stavio sam fotoaparat na stativ, pa sam se s njim na paleti vijuškara podigao na potrebnu visinu kako bih dobio najbolji izgled. Naravno, vijuškara je morao da ugasi motor da ne bi bilo vibracija. Snimak je napravljen Nikonom 90X i širokougaonim objektivom od 28 mm na dijapozitiv filmu i imao je veoma veliku upotrebu u firmi u kojoj sam radio. Moj cilj bio je da pokažem kako takva radionica ne treba da bude prljava i prašnjava, kao što je to često slučaj, već može da bude čista "kao apoteka".

Kasnije, kada sam se bavio više marketingom nego tehnikom, koristio sam vizuelne komunikacije u većoj meri nego ranije. Pored "fotobeležnice", koja je kasnije postala digitalna beležnica, upotrebljavao sam fotografije za pravljenje prospekta ili opis proizvoda i to je znatno olakšalo moj posao. Zamislite da sam sve morao da crtam ili skiciram. Čak i da sam bio super crtač, koliko bi vremena trebalo utrošiti na to crtanje.

I u svakodnevnom životu koristio sam fotografiju u raznim situacijama. Budući da sam se praktično svake treće godine selio, u nov stan ili kuću ulazio sam prvo s fotoaparatom i na dijapozitiv filmu registrovao sve detalje koji su bili važni. Taj film nisam ni vadio iz kutije sa slajdovima, osim ako imam neki nesporazum s gazdom kuće, jer su neki put pokušavali da me nateraju da popravim i ono što je bilo oštećeno još pre mog dolaska. Jedan dijapozitiv film je malo koštao u odnosu na ono što mi je uštedelo. Prilikom nabavke nameštaja trudio sam se da odabranu robu fotografisem kako bismo mogli lakše da vidimo da li se komadi nameštaja uklapaju u ambijent. Snimao sam, takođe, i poneki lep enterijer, da bih mogao da koristim ideje koje sam tamo video.

S pojavom digitalne fotografije mali digitalac postao je sastavni deo moje svakodnevne. Imao sam bar dva puta priliku da snimim detalje neke manje saobraćajne nezgode, kada sam želeo da zaštitim svoja prava.

POŠILJALAC I PRIMALAC VIZUELNE INFORMACIJE

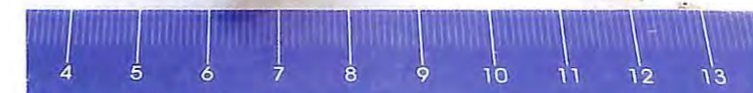
Svaka fotografija predstavlja vizuelnu komunikaciju. Gledalac obično vidi sve ono što slika treba da prenese. Kod profesionalnog korišćenja fotografije to nije slučaj. Takva vizuelna informacija ne mora da bude ni jasna ni privlačna za neupućene gledaoce.

Za ilustraciju stanja unutrašnje fasade zgrade iskoristio sam riblje oko i zatim ispravio perspektivu u Nikon Capture programu, radi dobijanja ekstremno velikog ugla koji nijedan postojeći širokougaoni objektiv ne može da da.

Radi naručivanja potrebnog dela najlakše je da se on snimi i elektronski pošalje Internetom uz poruku, kako bi bilo jasno šta se traži. U svim situacijama u kojima sam koristio takvu informaciju, bio sam uspešan u prenosu svojih ideja, uz minimalni trošak.

Kod izvesnih snimaka potrebno je staviti mernu skalu, kao, npr. lenjir, da bi se naslutilo o kojoj je veličini reč. Ovo je kamenje iz žuči jednog pacijenta, snimljeno za potrebe lekarskog dosijea.

Kao kod svake komunikacije, tu postoje dve jedinice: pošiljalac i primalac. Bitno je da te dve jedinice govore isti jezik – zvuči malo čudno, ali i kod vizuelne komunikacije postoji potreba da se one razumeju. Kada sam slao podatke o kvarovima na mašinama i lomovima pojedinih delova, primalac te informacije trebalo je da bude inženjer. Pošiljalac koji priprema informaciju mora takođe da bude iz struke, jer nije uvek jasno šta interesuje drugu stranu, ako su u pitanju različite profesije. Neophodno je da fotografija koja se šalje mora da zadovolji, pre svega, kriterijum tačnosti. Znači – oština i tonalitet moraju da budu besprekorni, dok o estetskim kvalitetima fotografije ne moramo da brinemo. Ako snimljena fotografija ima i estetsku vrednost, tim bolje, primalac podsvesno ili svesno ceni taj kvalitet.

ZAŠTO SE ŠALJE VIZUELNA INFORMACIJA

Fotografiju možemo da šaljemo kao čistu činjenicu, stanje koje ne sme da bude podvrgnuto manipulacijama. To je potcrtano kod reportaža, gde manipulacija činjenicama može da ima politički značaj. Kod razmene tehničkih ili sličnih informacija ova opasnost ne postoji, ali postoji potreba da poslata informacija bude verna nađenom stanju. Fotografija može da se koristi i u promotivne svrhe. Fotografiju radionice koju sam ovde prikazao napravio sam kao primer da radionica za pogonske lance može da bude čista kao apoteka, a ne crna i prljava kao na većini mesta. Znači, njom sam promovisao određeno poboljšanje radnog prostora.

Canon

PROFESIONALNI
CANON DSLR APARATI
OD SADA SA
GARANCIJOM OD 3 GODINE*

3 GODINE GARANCIJA

Axel Foto d.o.o
Sarajevska 86
11000 Beograd
011/3617-562

BM Foto d.o.o
Jurija Gagarina 149 lok. 40
TC TOP SHOP, Novi Beograd
011/311-9988

Foto Oprema d.o.o
Surčinski put 1/o
11070 N. Beograd
011/7129-136

Color Foto
9 Jugovića 30
32000 Čačak
032/310-319

* Važi samo za sledeće modele:
EOS 40D, 50D, 5D Mk II, 1D Mk III
* Garancija za EOS 450D je 2 godine

Najčešće se fotografije prave komercijalno, radi propagande, kada se snima određeni proizvod u njegovom najboljem izgledu, često uz dodatke koji treba da pojačaju njegov uticaj na korisnika, kao što su kondenzovana voda na čaši piva ili osvežavajućeg pića, slivanje istopljenog sira s porcije jela, jer se time deluje na osećaj gladi ili žeđi gledaoca. Na kraju, ali ne po važnosti, fotografije neznatnijeg pola u što oskudnijoj odeći ili bez nje imaju veliki uticaj na prodaju. Ovdje se ne daje vizuelna informacija o predmetu snimanja, nego se deluje na privlačnost suprotnog pola. Velika primena fotografske komunikacije jeste u marketingu, koji je već pomenut u tekstu.

ZUBNA I OPŠTA MEDICINA

Fotografska komunikacija može da bude neusmerena. Fotografija može da bude dokument kojim se opisuje neki zahvat u cilju kasnije konsultacije. Ovo se čini radi formiranja dosijea o nekoj intervenciji kako bi se kasnije imao uvid u to šta je rađeno. Takve fotografije mogu se koristiti u izradi naučnih radova u bilo kojoj struci.

ARHITEKTURA I GRAĐEVINARSTVO

Kod arhitekata i građevinaca detalj je često važniji od kvaliteta slike. To je razumljivo, ali ako fotografija treba da bude ilustracija uz neki prikaz, onda treba da bude i korektna. Znači, na prvom mestu treba ispraviti horizont i nagnute (padajuće) linije, zatim obratiti pažnju na osvetljenje objekta prilikom snimanja.

POBOLJŠANA KOMUNIKACIJA

U nebrojenoj situaciji koristio sam fotografiju radi naručivanja delova ili predmeta za koje nisam imao nikakve druge reference. Kod automobila ili mašina postoji katalog rezervnih delova koji jednobrazno označava svaki deo na mašini ili automobilu. Slike u katalogu nisu uvek potpuno jasne, a dešava se da deo istog izgleda mora da se razlikuje i po svom poreklu,

odnosno proizvođaču. Daleko mi je bilo lakše da fotografišem deo koji mi je potreban nego da posmatram oko kakve specijalne oznake koje može da ima. U vreme Interneta, kada se snimak može vrlo lako pripremiti i poslati, ovo postaje čak mnogo lakše da se uradi nego da se pravi skica i unose mere. Kao i u situaciji u Grčkoj, izbegava se imenovanje željenog dela, pošto čak i u okviru jednog jezika postoje specifičnosti u nazivu. Da li je traženi deo "čaura" ili "ležaj" ili "držač", to odlučuje inženjer koji ga je konstruisao – običan čovek to ne može da zna.

DIGITALNA BELEŽNICA

Na kraju, da pomenem i ovo: moj mali fotoaparar jeste moja digitalna beležnica. Kada god sam hteo da koristim informaciju objavljenu na nekom panou ili čak na običnom papiru, bilo mi je neuporedivo lakše da se ona snimi nego da se prepisuje. Ovo može da ide tako daleko da sam manje knjige lako kopirao i fotografije kasnije uradio na običnom štampaču. Te fotografije nisu za neku drugu upotrebu osim za čitanje, ali to mi je u datoj situaciji dovoljno.

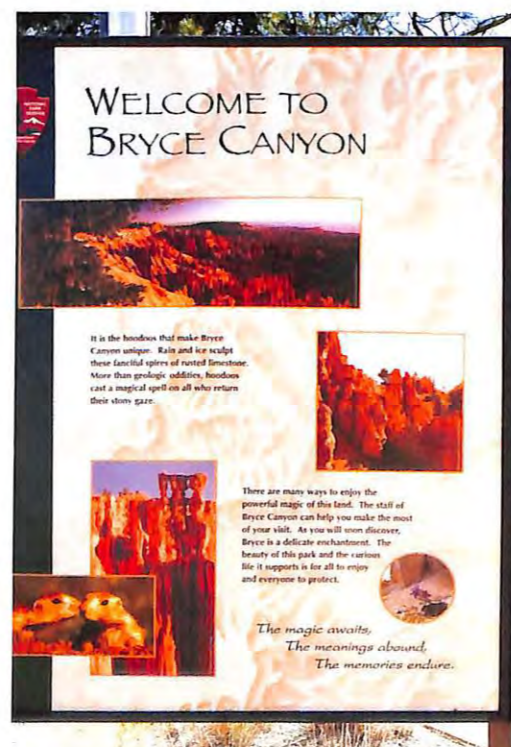
Ako se pojavite u opštini ili nekoj instituciji gde se obaveštenja ističu na oglasnim tablama, eto situacije da izvadite iz džepa svoju digitalnu beležnicu i pribelježite šta vam treba. Kada sam obilazio nacionalne parkove po Americi nisam hteo da gubim vreme čitajući s panoa sve što je interesantno da se sazna – lepo sam usmerio fotoaparar i snimio tekst, skice i objašnjenja. Ako snimate moćnim fotoaparatom, pa vam raspoloživi prostor na memorijskoj kartici postaje kritičan, mala digitalna beležnica je u tim situacijama nezamenjiva. Kasnije sam koristio te podatke za pisanje mojih putopisa, za koje sam već imao čitalačku publiku među prijateljima. Sada kada su displeji na malim digitalcima povećani sve do 76 mm, često nije ni potrebno da se pravi fotografija onoga šta želite, samo snimite i pokažete šta želite, sve je jasno. Očigledno da je komuniciranje postalo mnogo komfornije nego što je bilo u prošlosti.

Prilikom snimanja arhitekture treba izabrati pogodan moment u toku dana kada je objekat najbolje osvetljen, izabrati dobru stajnu tačku i snimiti, ali biti spreman na naknadnu obradu. Ova zgrada snimljena je s trotoara ispred nje, jer se od parkiranih automobila nije moglo više odmaći. Kompletan posao ispravljanja linija i stvaranja panorame savršeno je izveo program Arc Soft.

DA ZAKLJUČIMO

Fotografija ima vrlo široku primenu. Nije estetska fotografija sve što vredi od fotografije – to već svi znaju. Ako je koristimo u svakodnevnom životu, uštedećemo sebi mnoge brige i nesuglasice. Fotografija govori više od hiljadu reči – to je stara izreka koja danas dobija mnogo više na značaju.

Umesto da prepisujem šta piše na tablama, radi kasnijeg korišćenja u putopisu, najlakše mi je bilo da snimim panoe i proučim ih kod kuće, na miru, nego da tračim svoje skupoceno vreme kada sam na putu.

Kvalitet lepo urađenih zubnih radova može da bude i propagandna slika, kao i snimak za dokumentaciju ili naučni rad.

SHOCK THE WORLD

LONDON

NEW YORK

TOKYO

BERLIN

BARCELONA

PARIS

SHOCK THE WORLD

SHOCK THE WORLD - a worldwide tour set to turn twelve major international cities into the capital of the G-SHOCK lifestyle, for one night only. In each of the twelve cities look forward to DJs, artists, live acts - and the very special G-SHOCK spirit.

GET MORE DETAILS ABOUT G-SHOCK AND 'SHOCK THE WORLD' AT

www.g-shock.eu

CASIO Europe GmbH, Germany

S&L JEWELRY & WATCHES · info tel: (011) 312 9615, 316 4713

FINALE KONKURSA

Svet u fokusu

Završen je još jedan izuzetno uspešan konkurs našeg časopisa pod pokroviteljstvom firme "Olympus" koja je, kao što je i najavljeno, pripremila lepe nagrade za najbolje učesnike. Pobednike smo izabrali, portfolio je pred vama, a izložba s najboljim fotografijama s konkursa kreće na svoje veliko putovanje po pet gradova Srbije od 2. decembra

NAJUSPEŠNIJI UČESNIK KONKURSA
MIODRAG TRAJKOVIĆ, Beograd,
kategorija Dokumentarni portret: "Miljenko Jergović"
NAGRADA: OLYMPUS E-420 (PANCAKE KIT)

Prvi put naš konkurs imao je pet kategorija koje su služile da na što bolji način ilustruju glavnu temu – "Svet u fokusu". Od oko 1.500 poslanih fotografija, u našim folderima našlo je mesto oko 500, a na stranicama časopisa tokom 2009. godine objavljeno je preko 250 fotografija, a to bi se već moglo nazvati velikom i ozbiljnom izložbom. Odličan kvalitet fotografija, mnoštvo različitih pristupa temama učinili su ovaj konkurs jednim od najuspešnijih i najzanimljivijih. Kao što smo i najavili, 10. novembra zatvorili smo konkurs i dva dana kasnije žiri u sastavu: Ivan Čvorović ("Olympus"), Milan Živković i Ivana Tomanović (Refoto), dodelio je pet nagrada po kategorijama i proglasio najuspešnijeg autora konkursa. Časopis Refoto dodelio je, takođe, i četiri pohvale – godišnju pretplatu na časopis.

Glavnu nagradu, Olympus E-420, dobio je Miodrag Trajković iz Beograda, čije su fotografije u kategoriji "Dokumentarni portret" i "Okruženje" proglašene najboljim. Portret Miljenka Jergovića pleni svojom neposrednošću, a svi elementi u fotografiji u službi su prikazivanja karaktera portretisanog i njegovog životnog stava. Prikaz nimalo optimistične vizije životnog okruženja jedne porodice u Smederevu na odličan način simbolizuje suštinu teme, a to je odnos čoveka prema svom okruženju. Dodeljene su i nagrade po kategorijama, s tim da je kategorija "Smešna strana sveta" ostala bez nagrađenog autora usled malog broja poslanih fotografija na temu i njihovog nedovoljno dobrog kvaliteta. Zbog toga su u kategoriji "Dokumentarni portret" dodeljene dve nagrade: Sanji Knežević iz

POHVALA: PRETPLATA NA REFOTO
KATEGORIJA: DOKUMENTARNI PORTRET –
BRANISLAV MARKOVIĆ, Novi Sad, "Pažnja"

Beograda i Tatjani Galić iz Zaječara, a Branislav Marković dobio je pretplatu na Refoto.

U kategoriji "Mesto" nagradu je dobio Dragan Drobac iz Šida, a pohvalu el gvojs iz Beograda. U kategoriji "Okruženje" nagrada je dodeljena Zoranu Buletiću iz Sarajeva, a pohvala Mirsadu Mujanoviću iz Travnika. Nagrada za najbolju reportažu pripala je Irmi Puškarević iz Novog Sada, a pohvaljena je reportaža Gorana Stamenkovića iz Bašaida.

U poslednjih deset brojeva tokom 2009. godine imali ste prilike da vidite najbolje fotografije konkursa za svaki mesec, a sada objavujemo nagrađene fotografije, kao i izbor najboljih fotografija pristiglih u ovom poslednjem roku za decembarski broj.

Konkurs se završava dodelom nagrada i neuobičajenom izložbom. Tokom decembra, u četrdeset autobusa Gradskog saobraćajnog prevoza (GSP) na panoima firme "Masel", koja se uključila u naš konkurs kao sponzor, biće izložene nagrađene fotografije, kao i izbor najboljih fotografija konkursa. Sve ove fotografije "putovaće" po Beogradu, Novom Sadu, Subotici, Nišu i Kragujevcu. Svečano otvaranje ove putujuće izložbe održaće se 2. decembra 2009. godine, u 12 časova, na Studentskom trgu u Beogradu (na okretnici autobusa i trolejbusa), kada će biti i dodeljene nagrade.

I. TOMANOVIĆ

NAGRADA: OLYMPUS MJU-550WP KOMPAKTNI DIGITALNI FOTOAPARAT
KATEGORIJA: DOKUMENTARNI PORTRET – SANJA KNEŽEVIĆ, Beograd, "Čovek iz požara"

NAGRADA: OLYMPUS MJU-550WP KOMPAKTNI DIGITALNI FOTOAPARAT
KATEGORIJA: DOKUMENTARNI PORTRET – TATJANA GALIĆ, Zaječar, "Forest doll"

NAJUSPEŠNIJI UČESNIK KONKURSA –
MIODRAG TRAJKOVIĆ, Beograd,
kategorija Okruženje:
"Sedmi reon – Smederevo US Steel"

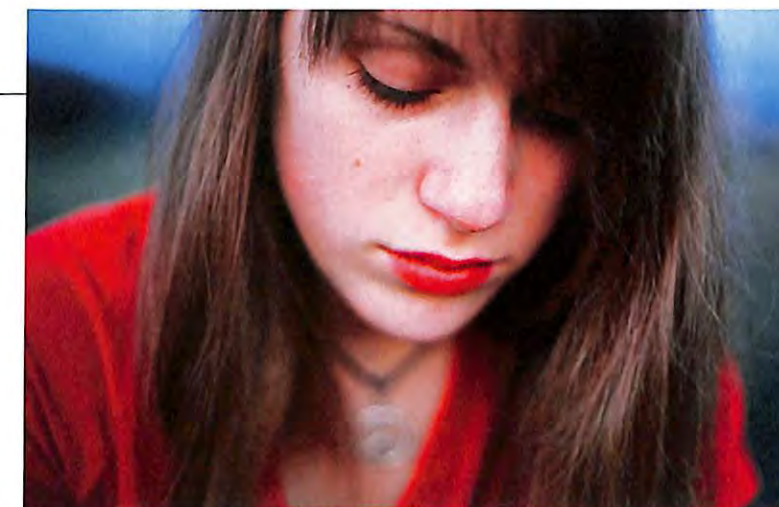
NAGRADA: OLYMPUS MJU-550WP KOMPAKTNI DIGITALNI FOTOAPARAT
KATEGORIJA: MESTO – DRAGAN DROBAC, Šid, "Kompozicija 2"

POHVALA: PRETPLATA NA REFOTO
KATEGORIJA: MESTO – EL GVOJOS, Beograd, "Ko čeka..."

POHVALA: PRETPLATA NA REFOTO
KATEGORIJA: REPORTAŽA – GORAN STAMENKOVIĆ, Bašaid, "Asortiman"

KATEGORIJA: DOKUMENTARNI PORTRET – KATARINA GAJIĆ, Kruševac, "Na rubu usne"

KATEGORIJA: DOKUMENTARNI PORTRET – DEJAN STIFANIĆ, Pula, "Lumi Hilfe"

NAGRADA: OLYMPUS MJU-550WP KOMPAKTNI DIGITALNI FOTOAPARAT
KATEGORIJA: OKRUŽENJE – ZORAN BULETIĆ, Sarajevo, "Oči u oči"

POHVALA: PRETPLATA NA REFOTO
KATEGORIJA: OKRUŽENJE – MIRSAĐ MUJANOVIĆ, Travnik, "Mostarska apokalipsa"

KATEGORIJA: DOKUMENTARNI PORTRET – GORAN HRUBI, Zagreb, "Bakica"

NAGRADA: OLYMPUS MJU-550WP KOMPAKTNI DIGITALNI FOTOAPARAT, KATEGORIJA: REPORTAŽA – IRMA PUŠKAREVIĆ, Novi Sad, "The Football Factory"

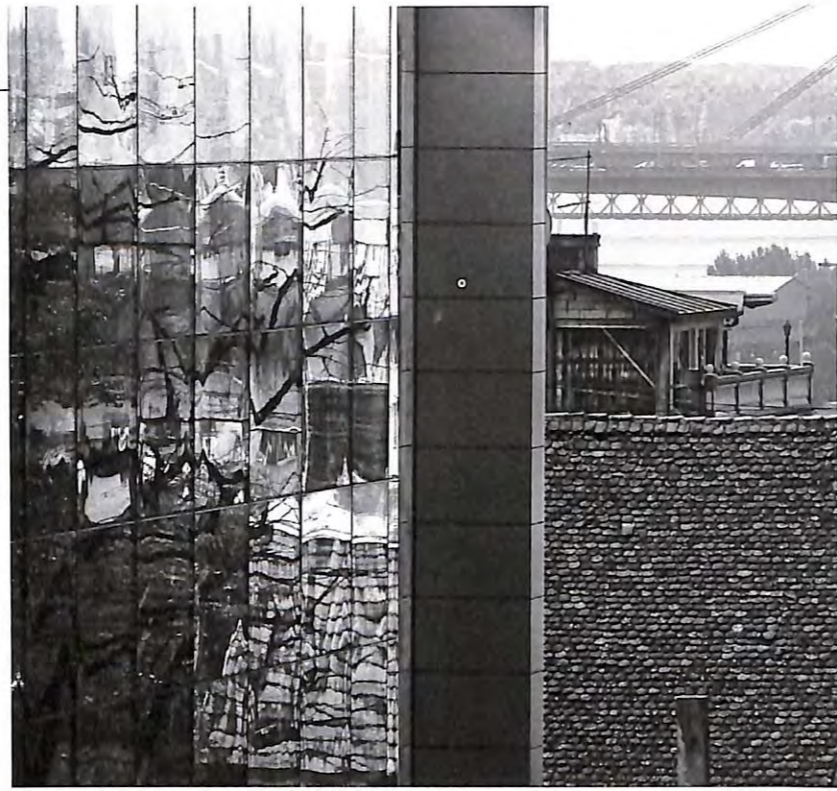
KATEGORIJA: DOKUMENTARNI PORTRET – DARE PRISTOV FERJAN, Bled, "U knjizi"

KATEGORIJA: DOKUMENTARNI PORTRET – ALEKSANDAR ČIRIĆ, Piroć, "Tuga"

KATEGORIJA: MESTO – BORIS BAJČEVIĆ, Beograd, "Džaba ste krečili..."

KATEGORIJA: MESTO – GORDANA HAJINOVIĆ, Beograd, "Beograd"

KATEGORIJA: OKRUŽENJE – ZORAN MOJSIN, Bor, "Graphite"

KATEGORIJA: SMEŠNA STRANA SVETA – MARIO RADAKOVIĆ, Sisak, "The von Trolley"

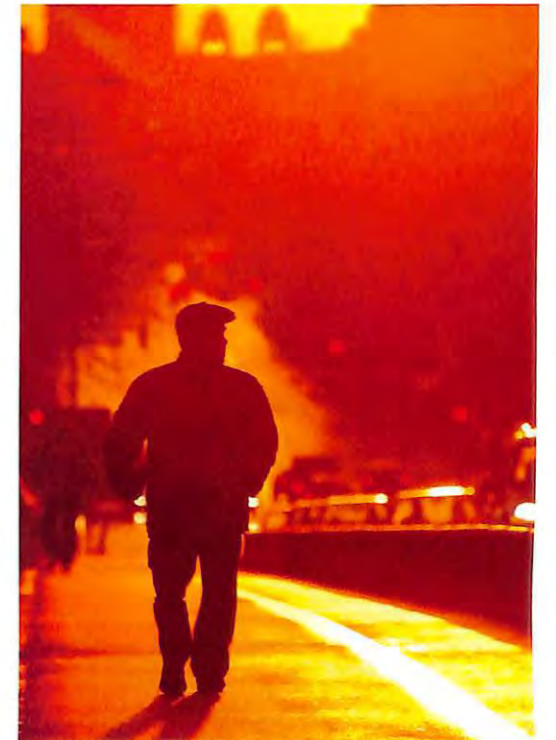
KATEGORIJA: MESTO – ŽELJKO NAIĆ, Beograd, "Bez naslova", Beograd, 2009

KATEGORIJA: SMEŠNA STRANA SVETA – MAŠA CVIJANOVIĆ, Novi Sad, "Umbrella"

KATEGORIJA: REPORTAŽA – ĐORĐE GAJIĆ, Šabac, "Poslednji šabački vašar br. 22"

KATEGORIJA: MESTO – TAMÁS TÓTH, Subotica, "Novi Sad"

KATEGORIJA: MESTO – ZDRAVKO DELIBAŠIĆ-BELI, Nikšić, "Sfumato"

KATEGORIJA: DOKUMENTARNI PORTRET – VESNA KOJIĆ, Beograd, "Tajna"

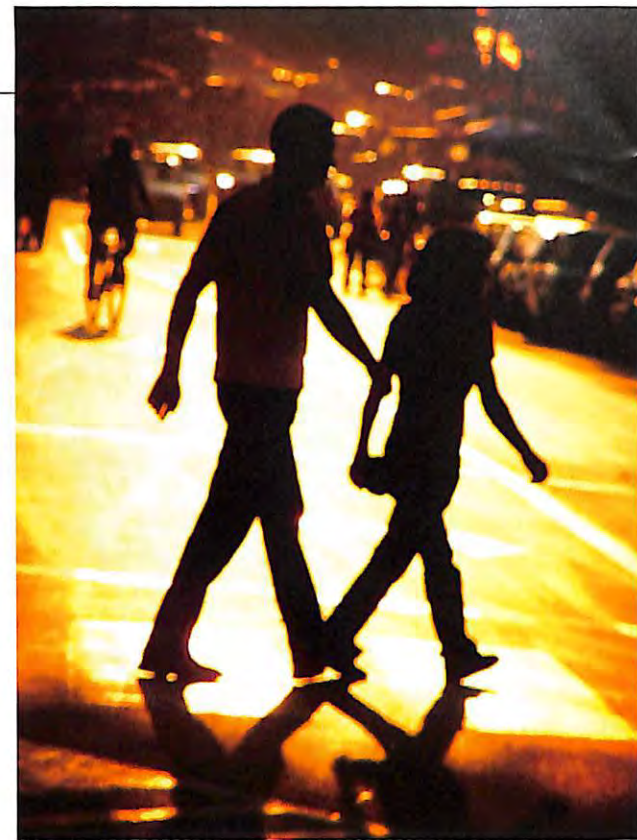
KATEGORIJA: OKRUŽENJE – ALEKSANDAR BUDEVAC, Kragujevac, "My way"

KATEGORIJA: OKRUŽENJE – MAJA BERIĆ, Beograd, "Dom za vešanje"

KATEGORIJA: OKRUŽENJE – BRANKO PEJAKOVIĆ-PEYO, Prnjavor, "Plodovi"

KATEGORIJA: MESTO – IVAN ČIRIĆ, Pirot, "Par"

KATEGORIJA: MESTO – LUKA TRAJKOVIĆ, Beograd, "Biciklista"

KATEGORIJA: OKRUŽENJE – BISAK ZOLTAN, Ivanovo, "Let u spokojstvo"

KATEGORIJA: MESTO – ALEKSEJ VASIĆ, Banatsko Novo Selo, "Jutro"

KATEGORIJA: OKRUŽENJE – GORAN POPOVIĆ, Beograd, "Pogled u daljinu"

KATEGORIJA: MESTO – DRAGAN BELIĆ, Novo Miloševo, "Jutroske, na glavni sokak"

KATEGORIJA: OKRUŽENJE – MARIJA VUGDELIĆ, Podgorica, "Cijevna"

KATEGORIJA: MESTO – STEFAN MALEŠEVIĆ, Beograd, "Bezum"

KATEGORIJA: OKRUŽENJE – ĐORĐE GAVRILOVIĆ, Novi Sad, "Idemo dalje"

KATEGORIJA: OKRUŽENJE – DUŠKO DAMJANOVIĆ, Beograd, "Vojno pitanje"

KATEGORIJA: MESTO – STEVAN BIČANIN, Niš, "Četiri pecaroša"

dečije mašte ili da naglasi da je filmska priča izmišljena, tj. nestvarna. Dok gledate neki film, sve što se nalazi u kadru, način osvetljenja i na kraju i atmosfera čini vam se kao da se podrazumeva, ali svaki detalj u kadru pažljivo je odabran kako svojim oblikom, veličinom, mestom postavljanja tako i bojom. Ništa nije slučajno, kao ni u fotografiji. Iako velik broj fotografija nastaje u deliću sekunde prikazujući nešto što se ispred nas dešava, dakle mi na to nemamo uticaj, samim odabirom kadra i onoga što u taj kadar ulazi, mi smo "aranžirali" scenu. Naša vizija ogleda se i u naknadnom odabiru fotografije koja na najbolji način prikazuje ono što smo videli i to na način na koji smo hteli.

DETALJI I OBLICI

Jarkih, intenzivnih boja ima svuda oko nas: u gradu (znaci, reklame, vozila, izlozi, ljudi u odeći...). U prirodi ih takođe možemo naći: cveće, bube, ptice, voće... Intenzivne boje najviše dolaza do izražaja kroz jednostavne oblike, na primer, prikazane u krupnom planu. Odnos toplih i hladnih tonova boje definiše raspoloženje koje će fotografija izazivati (u prošlom broju pisali smo o boji kao simbolu). Svaka boja biće mnogo izraženija ako je postavite pored neke neutralne (siva, braon, bela, crna) ili ako toplu boju suprotstavite hladnoj (detalj crvene na preovladavajućoj zelenoj površini veoma će privlačiti pažnju).

OSNOVNE BOJE

Poredane jedna pored druge, osnovne boje deluju vrlo živopisno i privlačno. Deca ih najviše vole i često kombinuju jer deluju dinamično i veselo. Uključite ih u portret deteta i dobićete sigurno odlične fotografije. Fotografija: Svetlana Dingarac – Brazil

KRUPNI KADROVI

Jarke boje idealne su za naglašavanje oblika. Crni okviri ovde su dodatno istakli oblik, a hladni plavo-sivi ton uspeo je da "ohladi" dominantan topli ton žute i crvene boje. Fotografija: Milan Živković – Zagreb

INTENZIVNA BOJA

Kad god želite da privučete nečiju pažnju dovoljno je da se obučete u jarke boje i sigurno ćete biti primećeni. To isto važi i za fotografije. Ako želite da gledaoca tačno usmerite ka jednom određenom delu fotografije (nekoj osobi, objektu, dešavanju...), dovoljno je da upotrebite jarke, intenzivne boje ili boju i naš pogled je nepogrešivo sledi. Ipak, morate biti pažljivi jer boja isto tako može da vam poremeti kompoziciju (da je uništi), da utiče na oblike, a ako na fotografiji imate više izazitih boja morate dobro razmisliti o njihovom balansu, tj. harmoniji ili disharmoniji. Od izuzetnog akcenta sve vrlo brzo može da se pretvori u nečitljiv "šareniš". Mnoštvo boja nekim motivima odgovara, a nekim ne, ali suština je u atmosferi koju boje grade. Najbolji primer za to jesu filmovi koji se snimaju u istom kolornom valeru jer nas boja prva

informiše o tome kakvog je žanra film. Teške psihološke drame najčešće su snimljene pod difuznim svetlom (oblačno nebo) ili u enterijerima gde je svetlo uvek malo prigušeno. Sve boje kao da su "presvučene" sivim ili braon slojem i kada bi nas neko pitao kakve boje preovlađuju na takvom filmu, najčešće bismo mogli odgovoriti – prigušene bez da definišemo da li preovlađuju tople ili hladne. Iz tog razloga takvi filmovi često deluju kao da su monohromatski. Na drugu stranu, komedije, dečiji filmovi, sci-fi, akcioni... imaju izražen kolorit koji služi da nam poboljša raspoloženje, da nas lakše "prebaci" u svet

POLARIZACIONI FILTER

Upotrebom polarizacionog filtera umnogome možete pojačati saturaciju boja, naročito kada snimate nebo, vodu ili objekte s refleksima. Polarizacioni filter pomaže i u ovakvim "običnim" situacijama da pojača boju i ublaži svetle odsjaje dodajući samim tim više informacija kao i boje. Fotografija: Svetlana Dingarac – Brazil

KONTRAST KOMPLEMENTARNIH BOJA

Monasi odeveni u naranđasto u kontrastu sa zelenom šumom, dodatno su naglasili perspektivu. Fotografija: Svetlana Dingarac – Kambodža

KONTRAST BOJA

Najlakši način da postignemo kontrast boje jeste da postavimo tople boje pored hladnih, tj. akcentat tople naspram hladne, i obrnuto. Isto tako, primarne i komplementarne boje predstavljaju najjači kontrast (crvena-zelena, žuta-plava, plavozelena-naranđasta). Kontrast boja deluje slično kao kontrast u crno-beloj fotografiji, tj. može da odredi oblik, uzorak, pravac kretanja, kompoziciju... vodi nas tačno ka objektu ili subjektu koji je primaran na fotografiji.

Fotografija: Svetlana Dingarac – Brazil

GOVOR BOJE II

U prošlom broju započeli smo priču o boji koja je svakako vrlo važan element fotografije, a naročito u eri digitalne fotografije kada je devedeset devet posto snimljenih fotografija u boji. Crno-beli filmovi postali su egzotika, a malo koji fotograf snima s digitalnim fotoaparatom prebačenim u crno-beli mod. Većina konvertuje fotografije u crno-belo naknadno u Photoshopu. Dakle, moglo bi se zaključiti da je boja dominantan element pa je samim tim njena pravilna upotreba od izuzetnog značaja

Bojom kreiramo raspoloženje, atmosferu, poruku, stav, našu impresiju o nekom događaju ili prosto nekoj situaciji. Na primer, veseli, šareni konjići na karuselu snimljeni tako da sve "vrišti" od boje delovaće kao da su upravo došli iz neke bajke za decu. Snimljeni noću, u kontra svetlu iz donjeg rakursa, da im se oči i zubi samo naziru, mogu delovati veoma preteče i za decu svakako uznemirujuće.

Jedan te isti pejzaž u zavisnosti od karaktera svetla (doba dana, godišnje doba, vremenske

prilike...) može delovati dijametralno drugačije. Zamislite tipičan jesenji pejzaž – brdašca na kojima se prelivaju sve boje jeseni (žuta, crvena, zlatna, zelena, braon...) snimljen u rano maglovito jutro. Tada su boje prigušene, atmosfera asocira na hladno, vlažno jutro koje bi mnogi radije gledali kroz prozor ili na toj fotografiji nego da se po šumi zaista i prošetaju. Isti taj pejzaž snimljen po suncu, u recimo 3 ili 4 sata po podne deluje kao vatromet boja i topli ton već skoro večernjeg sunca (u novembru sunce zalazi oko 4–5 sati) sve je "okupao" u zlatni ton. Pejzaž deluje nestvarno,

kao nacrtan. Rezime je da su osećanja koja izazivaju ova dva pejzaža sasvim različita (prvi – melanholija, drugi – ushićenje), dok je motiv identičan. Znači, pre nego što krenete da fotografirate treba da znate kakva osećanja želite da izazovete kod gledalaca. Svaka vaša fotografija predstavlja vaš doživljaj scene koju fotografirate pa tako prvo definišite svoja sopstvena osećanja da biste ih pravilno preneli. Kroz razne primere pokušaćemo da dočaramo kakav sve utisak boja može da ostavi na nas i kakva osećanja i asocijacije izaziva kod gledalaca.

PRIGUŠENE BOJE

Iako na intenzivne boje brže i lakše reagujemo, prigušene su mnogo suptilnije i daju više mogućnosti za izražavanje. S njima lakše dočaravamo specifičnu atmosferu i dozvoljavamo i ostalim elementima u fotografiji da grade priču (forma, tekstura, linije...). Prigušene boje, u jednakoj meri kao i intenzivne, nalaze se svuda oko nas: ulice, zgrade, stare kuće, jesenji i zimski pejzaži, voda, oblačno nebo... Boje možemo prigušiti snimajući pod slabim osvetljenjem, pri tmurnom danu, po magli ili snimanjem direktno u izvor svetla kada sve postaje veoma svetlo (bela). Čak i scene s intenzivnim bojama možemo snimiti tako da boje deluju prigušeno time što ćemo namerno preekspozirati (tada sve postaje belo) ili podekspozirati (sve postaje crno-tamno) fotografije.

UJEDNAČEN TON (GORE)

Fasada seoske kuće iako još uvek sadrži delove s intenzivnom toplom bojom, opšti hladni plavo-sivi ton značajno je umanjio njen efekat. Da bi se naglasila tekstura bilo je neophodno "smiriti" boje pa je naknadno u Photoshopu "skinut" svaki ton boje s velike sive površine, a narandžasta je dodatno "presvučena" sivom. Nimalo optimističan prizor postao je svojevrsan reljef s kog čitamo tragove života.

Fotografija: Milan Živković – Kačarevo

DIFUZNO SVETLO SLABOG INTEZITETA (LEVO)

Već smo istakli da intenzivne boje odlično pristaju deci dok prigušene boje odražavaju zrelo doba koje se ističe strpljivošću, mudrošću i umerenošću. Narandžasta, kao simbol mudrosti, ovde je prisutna ali slabim difuznim svetlom njen intenzitet je značajno umanjeno. Hladni ton plavo-zelene boje u pozadini kao i plavičasti refleks na licu, naglasili su distanciranost monaha od zemaljskog sveta i njegovu usmerenost na meditaciju.

Fotografija: Svetlana Dingarac – Kambodža

MAGLA (DOLE)

Sitne kapljice vode koje sačinjavaju maglu raspršuju svetlost u svim pravcima i na taj način prigušuju boje. Ovaj prelepi prizor s Dunava u jedno maglovito jesenje jutro, deluje monohromatski s tim da nas plavičasti ton koji kreira magla vraća u domen fotografije u boji.

Fotografija: Milan Živković – Kovin

RASPRŠENO SVETLO

Magla, dim, smog, kiša, sneg... sve to izuzetno prigušuje boje pa se zato može reći da odabir doba dana kao i vremenske prilike, apsolutno određuju "obojenost" vaše fotografije. Sve to u znatnoj meri sprečava prolazak svetlosnih talasa ili raspršuje svetlo u raznim pravcima što često za posledicu ima jako svetle prizore takoreći "ispranih" boja. Takva atmosfera najviše odgovara pejzažima ali i prizorima s ulice naročito kada želimo da kreiramo specifičnu opštu atmosferu. Razni filteri takođe pomažu da se boje priguše (mekocrtaci, selektivni fokus), snimanje u kontra svetlu i boje udaljenih prizora (pejzaži) prigušene su zbog atmosferskog raspršivanja svetla. Pri ovakvom svetlu često dobijamo "ugašenu" atmosferu koju možemo oživeti akcentom svetla (refleks svetla na vodi, blještavi zraci sunca na obzorju, osvetljenost samo jednog dela fotografije...).

HIGH-KEY

Za sve fotografije na kojima prevladavaju svetli tonovi (bela) kažemo da su snimljene u "high-key" tonu. Takvim prizorima boja daje živost iako je često vrlo suptilno prikazana, tek kao akcenat ili čak dominantan ton ali vrlo blag. Kao i kod prigušenih boja, magla, kiša, dim, sneg, pesak, voda... daju high-key efekat. Pažljivim odabirom motiva takođe ga možemo kreirati. Isto tako, preekspozicijom lako dolazimo do ovakvih prizora naročito kada fotografišemo direktno u svetlo. Ovakve fotografije uvek deluju prozračno, nežno, optimistično, "kao u snovima".

HIGH-KEY U ODABIRU MOTIVA

Da je ova fotografija snimljena kao crno-bela bila bi na granici prepoznatljivosti i čitljivosti. Iako se na njoj nalaze i tamne partije, opšti ton je veoma svetao, kao i izbor boja: bela, krem, blede roza. Fotografija: Milan Živković – Kovin

LOW-KEY

Kada snimamo pri vrlo slabom svetlu, bilo u eksterijeru (veče, noć, loše vreme...) ili u enterijeru (kontrastno svetlo, malo svetla...), dobijamo fotografije na kojima prevladavaju tamni tonovi, skoro crni. Na takvim fotografijama akcenti boje mogu delovati vrlo

živopisno i privlačno ili opšta obojenost može dodati novu informaciju, značenje, atmosferu koja je često mistična, dramatična, mračna. Podekspozicijom ili određivanjem ekspozicije prema svetlim područjima, lako dobijamo ovakav efekat.

PREOVLADAJUĆI TON

Opšti tamni ton na fotografiji detalja broda oplemenjen je plavom nijansom, a akcenti bele daju joj živost. Fotografija: Milan Živković – Beograd

AKCENTAT BOJE

Noćne snimke najbolje ćemo oživeti s nekoliko svetlih tačaka "obojenih" intenzivnim bojama, u ovom slučaju toplom žutom koja je odličan kontrast plavom nebu. Fotografija: Svetlana Dingarac – Krf

HARMONIJA BOJA

Boje koje se nalaze jedna pored druge u kolornom krugu najčešće kreiraju dobru harmoniju (žuta-narandžasta, plava-zelena), a kada su još malo i prigušene, efekat je još bolji. Hladne boje lako se uklapaju, a prija im dodavanje tople boje u akcentima. Tople boje deluju veoma živo, nekad i previše pa je dobro postaviti ih ispred neutralne pozadine (siva, braon). U prirodi ima puno primera harmonija boje dok u urbanim predelima harmoniju najlakše postizemo izdvajanjem samo nekih kolornih detalja. Naš odabir i kadriranje tu su od presudne važnosti.

HARMONIJA BOJA U PRIRODI

Ovaj "ludi" spektar boja zbog svoje prigušenosti uspeo je da stvori harmoniju u kojoj diminiraju hladni zelenoplavi tonovi kojima balans prave blede crvena, žuckasto-smeđa i ljubičasta. Fotografija: Milan Živković – Kovin

Reprodukcija boje

Otkrijte koji je najjednostavniji, najtačniji i ujedno najbrži način definisanja korektne boje

BALANS BOJA

U predigitalnoj eri fotografisanje u boji bilo je (samo naizgled) mnogo jednostavnije. Postojala su dva tipa filmova, dijapozitivi i kolor negativi. Dijapozitivi su zbog specifične obrade proizvođeni kao "Daylight" odnosno filmovi podešeni za tačnu reprodukciju boja uz dnevno svetlo ili studijske fleševе, i takozvani "Tungsten" filmovi (Type B film) namenjeni fotografisanju uz toplu rasvetu. Kolor negativ filmova namenjenih ovakvom snimanju nema mnogo, a danas se najviše proizvodi Type A odnosno "Daylight" film. Koristiti takav film u studiju s reflektorima nije bilo nemoguće ali nije bilo preporučljivo ukoliko niste na objektiv navrnuli nešto što se zove CC filter ili "Color Correction" filter. Kao što im ime govori ovakvi filteri namenjeni su finom korigovanju boja, a po fabrici koja ih je najviše proizvodila kao sinonim ostalo je ime "Wratten" filteri. Ovakvi obojeni filteri rade na principima komplementarnih boja, kojima smo vas "davili" u prošlom broju. Narandžasto-žutu dominantu koja nastaje prilikom upotrebe "Daylight" filma s "Tungsten" rasvetom treba korigovati s plavim korekcionim filterom 80A. Obrnuti slučaj jeste fotografisanje scena pod dnevnim svetlom uz korišćenje "Type B" filma kada je neophodan 85B narandžasti filter koji će ispraviti nezaobilazni dominantni plavi ton.

Da ne bi bilo zabune ovakvi filteri još se proizvode i imaju svoju primenu u profesionalnom radu – čak i u digitalnom dobu.

BALANS BELOG

Digitalni fotoaparati (ustvari video-kamere pre njih) doneli su potpuno nov način korigovanja boja i pojavljuje se termin balans belog.

O čemu se ovde uopšte radi? Svetlo dolazi do nas iz raznih izvora ali primarni izvor svetla na našoj planeti jeste sunce. Kao što smo već pominjali boja se pojavljuje kao refleksija određenog dela spektra i zadržavanje preostalog dela spektra. Bela predstavlja reflektovanje celokupnog spektra, a crna (barem teoretski) njegovo odsustvo. Potpuno crna ne postoji ali je veoma zanimljivo da se na njenom pronalasku intenzivno radi iz veoma jednostavnog razloga – apsolutna crna je, u stvari, nevidljiva jer nijedan foton neće stići do našeg oka. Kada svetlo prođe kroz kristalnu prizmu lomi se na sastavne delove i tada možemo sagledati takozvani vidljivi deo spektra. Pored vidljivog dela postoje i dva koja naše oko nije u stanju da sagleda: infracrveni i ultravioletni. Pored toga različiti izvori emituju radijaciju na različitim talasnim dužinama koje mi sagledavamo kao svetlo različite toplotne vrednosti.

Kako se temperatura svetla meri u kelvinima tako se i sprava kojom je moguće izmeriti ove vrednosti naziva kelvinometar. Iako je zbog lakog podešavanja balansa belog danas skoro potisnuta iz svakodnevne upotrebe, još uvek ima mesto u profesionalnim studijima posebno onim gde koriste stalnu rasvetu.

DIGITALNI NAČIN RADA

Unutar procesora slike nalazi se deo zadužen za korektno reprodukovanje boja, a pristup kontrolama olakšan je već postavljenim parametrima kao što su: Auto, Incandescent, Fluo, Daylight, Flash, Clouds, Shade... Na kraju ovih mogućnosti (koje imaju ograničeno područje delovanja) nalazi se kontrolni prostor s

podešavanjem vrednosti kelvina u određenim koracima. Ovaj metod može biti veoma tačan ali i veoma zamoran jer je neophodno praviti probne snimke i korekcije. Najjednostavniji, najtačniji i ujedno najbrži način definisanja korektne boje svetla jeste pomoću opcije Preset kojom se lako izmeri obojenost svetla. Proces je lak i svodi se na aktiviranje mernog sistema i "lažno" snimanje neke bele ili sive površine. Nekada se za ovaj posao koristila "Kodak Grey Card" tabla, a danas postoje male sklopive površine kao što su one koje proizvodi Lastolite.

Drugi veoma koristan način jeste fotografisanje takozvanih kolornih kartica koje su nekada pravili proizvođači filmova, a danas se najčešće mogu naći takozvane "Color Checker" table firme koje se bavi kalibracijom i mernim sistemima.

KALIBRACIJA SISTEMA

Ukoliko u radu kao izlazni uređaj koristite samo monitor, a fotografije povećavate u

fotografskoj radnji neophodno je uraditi usaglašavanje vašeg i sistema kolorne kontrole koji koristi printer u laboratoriji. Veoma su česta pitanja šta se tu događa jer gotove fotografije često ni izdaleka ne liče na ono što posmatramo na ekranu. Problem je dodatno pojačan masovnom upotrebom novih, ravnih monitora koje, posebno u onom pristupačnom, odnosno jeftinom segmentu, karakteriše prilično pojačan kontrast prikaza uz jaku saturaciju boja. U praksi to znači da fotografije koje sredite na nepodešenom monitoru i odnesete na izradu neće imati dovoljno kontrasta, a i kolorit će biti prigušen. S druge strane, ako koristite štampač i na njemu pravite

povećanja sistem možete uskladiti pomoću nekoliko proba i obavezno poštovanje uputstava o potrebnom kolornom prostoru i načinu štampanja u zavisnosti od vrste papira. Naravno da ako ste rešili da se ovim stvarima bavite ozbiljno onda je neophodna nabavka uređaja za kalibraciju prvenstveno monitora, a nakon toga i štampača. Nekada je, na primer, "Spider" kolorni kalibrator koštao nevideno mnogo, a danas ga je polovnog moguće kupiti za manje od 100 evra. Neki od ozbiljnijih monitora stižu zajedno s kalibratorom tako da je dovoljno s vremena na vreme proveriti i rekalisirati merenja. A ako niste spremni da uradite bilo šta od

navedenog preostaje vam da iskoristite takozvanu softversku kalibraciju pomoću brojnih programa kakav je na primer Adobe Gama koji je nekada bio sastavni deo Photoshop programskog paketa.

KOREKCIJE BOJA U EDITORIMA DIGITALNIH FOTOGRAFIJA

Korigovanje boja u osnovi ima cilj da boje predstavi onakvima kakve bi trebalo da budu odnosno što realnije. Jedna od najtežih kategorija za predstavljanje sigurno su tonovi ljudske kože pa ako na fotografiji imate čoveka, podešavanje boja trebalo bi biti podređeno tome.

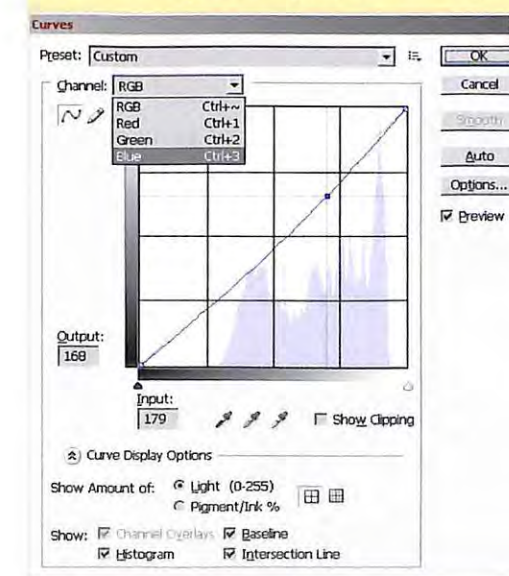
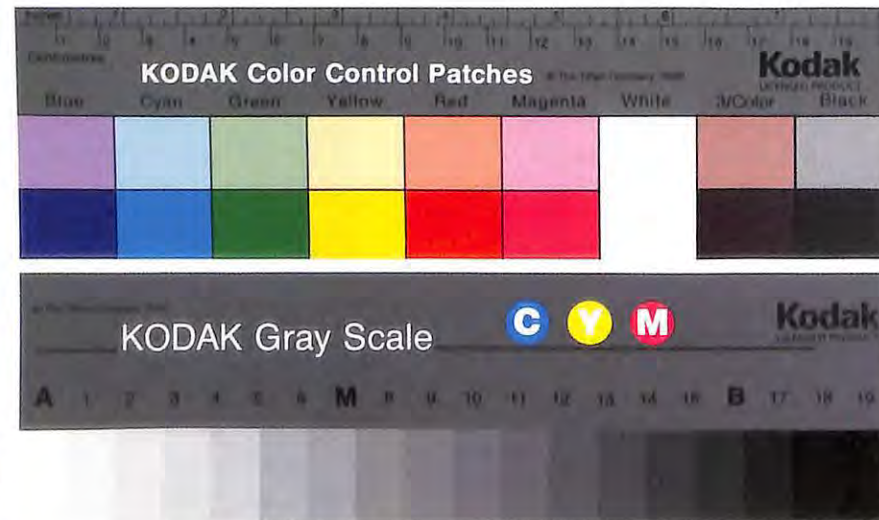
COLOR SAMPLER ALAT

Jedan od metoda kolorne korekcije koji daje veoma pouzdane rezultate jeste korišćenje Color Sampler alata odnosno postavljanje kontrolnih tačaka. Fotografija snimljena uz automatski balans bele "povukla je" u ljubičasti ton čije korigovanje, zbog neznanih prelaza može biti ozbiljan posao. Četiri kontrolne tačke (veći broj nije moguć) postavljene su na mesta koja bi trebala biti neutralno siva. Na kartici Info pojavljuju se četiri seta RGB informacija. Nakon toga aktiviramo alatku Curves, pritisnemo taster Ctrl i kliknemo na tačku 1. Automatski nam se pojavljuje tačka koja služi kao polazište za dalja podešavanja. Neutralno siva sastoji se iz podjednake količine tri primarne boje (255 daje belu a vrednost 0 potpuno crnu), pa je naš posao, u stvari, dovođenje ovih vrednosti na isti nivo odnosno što je moguće manju razliku, pazeći pritom da korigovanjem jednog mesta što manje utičemo na preostala. Ovaj metod veoma je primenljiv kada koristimo kontrolne kartice jer ćemo tada postaviti tačke na delove sive skale i podesiti ih na tačno određene vrednosti što će istovremeno rezultirati i ispravno reprodukovanim bojama.

Fotografija na početku i kraju podešavanja kolornog balansa. Uz pomoć informacija koju dobijamo o količini primarnih boja koje se nalaze na tom mestu (veličina "uzorka" može se po potrebi podešavati od 1 do 101 piksela) i pomoću krive podešavamo osvetljenost pojedinačnih kanala što rezultira promenom zasićenosti fotografije tom bojom. Na taj način dovodimo u pravi odnos i ostale tonove boja. Uz upotrebu kolornih kartica ili sive test skale, moguće je veoma precizno podesiti odnos boja

TEMPERATURE SVETLOSTI I POTREBNI KOREKCIJONNI FILTERI			
Izvor svetlosti	Temperatura boje u °K	Korekcionni filter	Wratten filter
Ulične i kućne sijalice	2.390	-	04G
Halogene lampe	2.700	80A+80D	01G
Photo flood lampe	3.000	80A+82A	4G
Fluo cevi 40 W	5.380	-	26M
Fluo cevi 18 W	4.900	81A	31M
Jutarnje svetlo	6.150	81A	-
Oblačno	6.000	81A	-
10 sati, sunce, senka	8.570	81+81E	05G
10 sati, sunce	5.400	-	-
sunce	5.560	-	-

Navigator		Histogram		Info x	
R :	197	K :	27%		
G :	199				
B :	216				
8-bit		8-bit			
X :	5.35	W :			
Y :	10.56	H :			
#1R :	202	#2R :	115		
G :	205	G :	110		
B :	223	B :	120		
#3R :	175	#4R :	206		
G :	177	G :	208		
B :	194	B :	226		
Doc: 23.9M/23.9M					

Navigator		Histogram		Info x	
R :	238	K :	7%		
G :	241				
B :	238				
8-bit		8-bit			
X :	17.68	W :	1.14		
Y :	5.23	H :	1.38		
#1R :	223	#2R :	39		
G :	226	G :	34		
B :	226	B :	34		
#3R :	189	#4R :	223		
G :	190	G :	225		
B :	189	B :	220		
Doc: 23.9M/32.5M					

Mesto izbora pojedinačnog kanala i kontrola krive

KORIŠĆENJE ALGORITAMA ALATA LEVELS

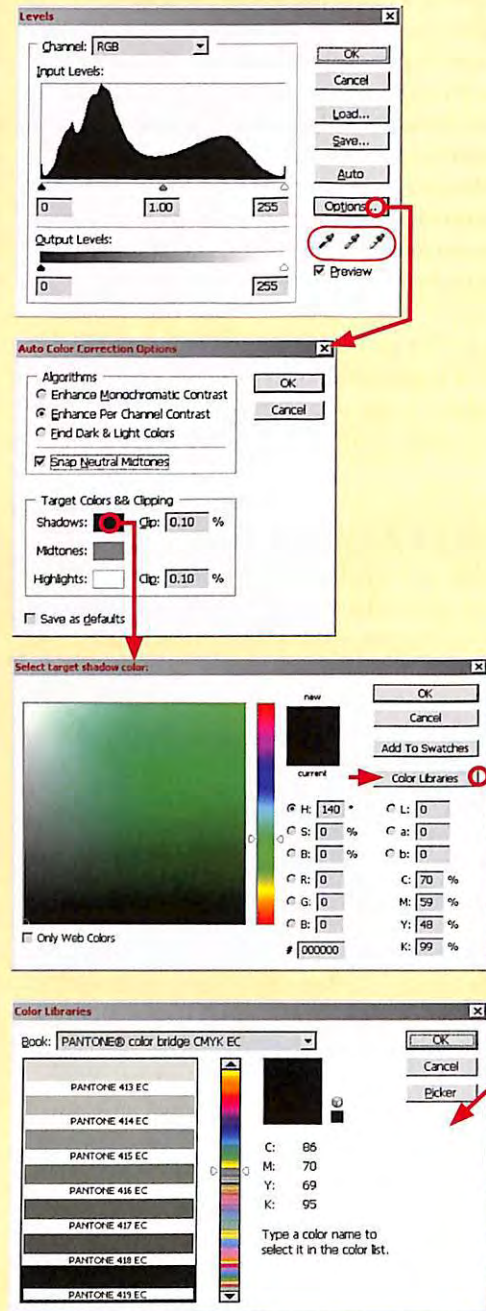
Kada kliknemo na dugme Options otvara se prozor Auto Color Correction Options, a prva stavka su tri algoritma. Iako razlike u rezultatima koje daju nisu drastične ipak su itekako primetne. Na fotografiju gore primenjen je prvi, a potom drugi algoritam uz aktiviranje opcije Snap Neutral Midtones. Na fotografiji dole vidljivo je veoma fino uklanjanje dominantne tople boje iz područja srednjih tonova tako da ovim potupkom možemo delimično ispraviti odnos boja na fotografiji. Fotografija: Milan Živković - Crna Gora

KORIGOVANJE ODNOSA BOJA UZ POMOĆ ALATKE LEVELS

Sakrivene u opcijama iza kontrolnih dugmića koje korisnici veoma retko aktiviraju nalaze se mnoge mogućnosti kojima se neki od problema obrade fotografija mogu rešiti vrlo lako. Na kontrolnom prozoru nalaze se simboli tri pipete: crne, sive i bele. Aktiviranjem i klikom na željeni deo fotografije definišemo onu boju koju smatramo crnom, ako, na primer, koristimo crnu pipetu. U skladu s tim, sve što na fotografiji

ima taj ton biće crno što ponekad može dati neželjene rezultate. Drugi način koji je mnogo suptilniji jeste definisanje crne, sive ili bele u kolornim paletama što znači da možemo izabrati ili numerički definisati količine pojedinih boja i tu našu mešavinu proglasimo za crnu i sve na fotografiji dobije taj ton. Ako se i dalje zadržimo na crnoj pipeti kursom kliknemo na dugme Options čime otvaramo panel Auto Color Correction Options. Prve tri opcije vezane su za algoritme delovanja alatke Levels i njihovo dejstvo odmah se može videti na fotografiji. Prvi algoritam Enhance Monochromatic Contrast na sliku deluje jednostavnim pojačavanjem kontrasta, Enhance Per Channel Contrast radi posao veoma slično kontroli Shadows&Highlights prosvetljavajući crne i potamnjujući svetle delove. Ako isprobate ove opcije videćete da pojedine operacije mogu biti više nego lake i da balans boja možete veoma brzo korigovati i nakon toga fino podesiti. Ali nama je mnogo važnija kontrola pomoću pipete odnosno definicija boje. Klikom na crni prozor kontrole Target Colors&Clipping otvara se kontrola Select Target Shadow Color. Pomoću nje moguće je odabrati bilo koju boju koja će reprezentovati crnu, sivu ili belu što daje neograničen broj mogućnosti promene kolornog izgleda fotografije. Iza dugmeta Libraries nalazi se izbor neke od standardizovanih kolornih paleta čije korišćenje je prvenstveno namenjeno profesionalcima u oblasti pripreme za štampu jer predstavlja skale sistema i štamparskih boja ali isto tako može biti veliki prostor za eksperimentisanje i dobijanje potpuno neočekivanih rezultata.

Kontrola boje u programu Photoshop moguća je na mnogo načina (Levels, Auto Levels, Curves, Color Balans, Brightnes&Contrast, Hue&Saturation, Desaturate, Replace Color, Channel Mixer, Variations, Photo Filter...) što može biti zbunjujuće. Ovo je posledica široke namene i još većeg broja korisnika različitog nivoa znanja pa postoje opcije koje je jednostavno koristiti i one oko kojih se treba malo pomučiti. Upravo ove druge daju najveći stepen kontrole i najbolje rezultate i njima ćemo se pozabaviti u sledećim brojevima. Obavezno treba povesti računa i o kolornim prostorima, a takođe i kolornim modovima fotografije (RGB, Lab, Cmyk) i "težini" u bitovima (8, 16, 24) po kanalu.

Veliki broj kontrola posledica je i veoma složenih procesa jer nauka o boji uključuje veliki broj

promenljivih parametara koji mogu biti promenjeni globalno ili postepeno.

CRNO-BELO PA U KOLORU

I na kraju ove priče o kolornim podešavanjima treba pomenuti jednu naizgled apsurdnu pojavu, a to je problem dobijanja kvalitetne crno-bele fotografije u kolornoj štampi: u kućnim uslovima na ink džet štampačima, uslužnim fotografskim laboratorijama (čitaj fotografske radnje) i štamparijama. Ako štampamo na jednostavnijim uređajima sasvim je sigurno da će fotografija imati određeni ton. Ozbiljni štampači zahtevaju poznavanje takozvanog Color Managamenta jer maksimalni kvalitet crno-bele fotografije postižu korišćenjem velikog broja kolornih mastila pa su i podešavanja veoma složena. Ako uz sve to pomenemo i

optičku pojavu zvanu metamerizam (metameri su parovi različitih boja koji pod određenim svetlosnim uslovima mogu izgledati apsolutno isto) gužva će biti potpuna pa ćemo i to ostaviti za kasnije. Većina kolor laboratorija danas ima dobre printere i kanale podešene za crno-bela povećanja na klasičnom kolor materijalu.

PRIPREMILI: IVANA TOMANOVIĆ I MILAN ŽIVKOVIĆ

KONKURS
Govor boje

Konkurs nastavljamo na istu temu, a rok za prijem fotografija je do 10. 12. 2009. kada se i završava ovogodišnji konkurs Praksa na delu. U januarskom broju objavićemo pobednike konkursa kao i termin održavanja sada već tradicionalne izložbe pod pokroviteljstvom firme BS Procesor i Epson Italija. Fotografije možete poslati i preko naše veb-prezentacije: www.refoto.co.rs link konkursi-upload.

Rešenje za važne poslovne odluke
AB Soft poslovni informacioni sistemi

- Savremeni ERP informacioni sistemi
- Web aplikacije

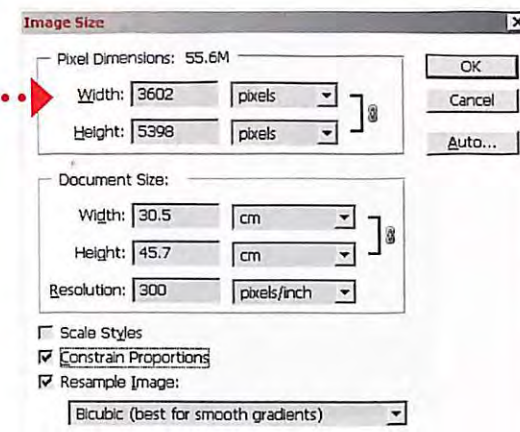
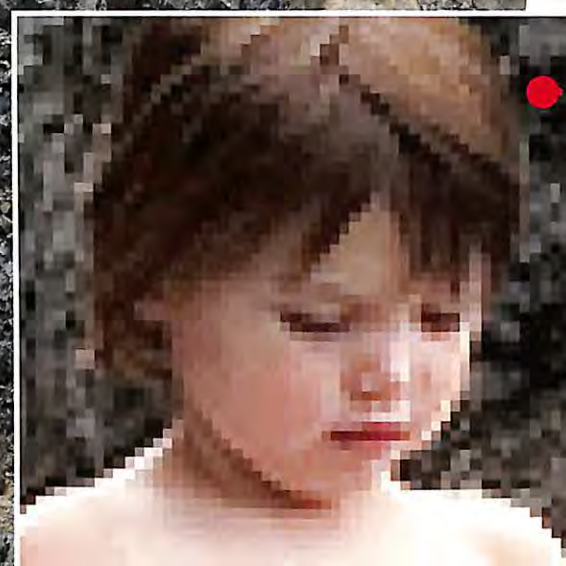
- Mobilni uređaji
- Upravljanje ljudskim resursima
- Proverena platforma - MS SQL Server

Microsoft
GOLD CERTIFIED
Partner

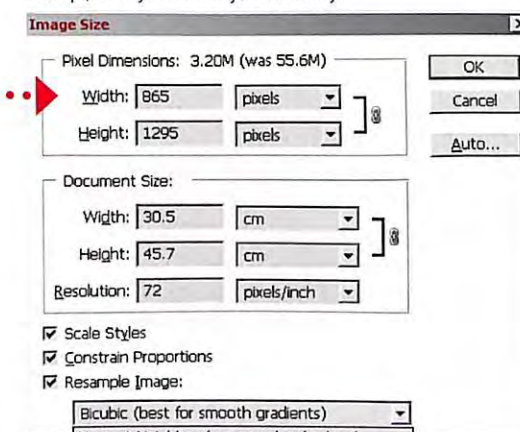
ABSoft

Veličina digitalne fotografije

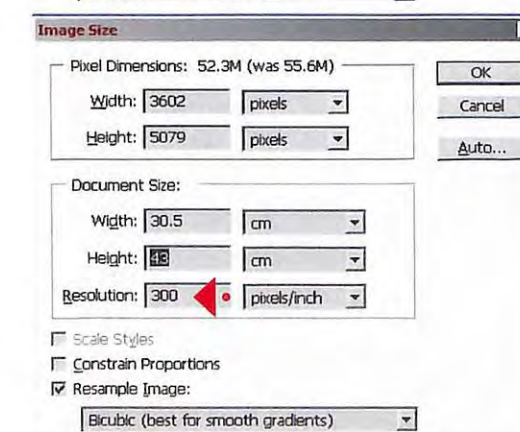
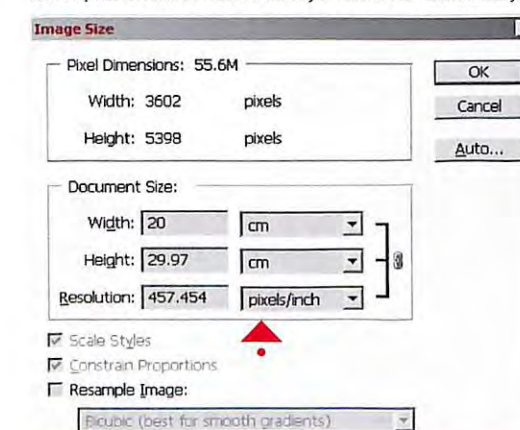
Novu seriju tekstova o tome kako da na najjednostavniji način obradite svoje digitalne fotografije, a da uz sve to ne potrošite mnogo vremena na učenje komandi ili traganje za opcijama, nastavljamo pričom koja je u osnovi veoma jednostavna, ali je svima koji su tek počeli da se bave obradom fotografija često nerazumljiva – veličinom digitalne slike. Najveći broj korisnika zbunjuje to što postoji veliki broj opcija koje izgledaju slično, a daju potpuno drugačije rezultate kao što su dimenzije ili rezolucija u centimetrima i inčima

Veličina fotografije podešena je prema Fuji printeru u fotografskoj radnji. Na kontrolnom panelu Image Size vidimo sve parametre: dimenzije u pikselima, veličinu u centimetrima i rezoluciju. Na samom početku vidimo koliko prostora će nekompresovana fotografija zauzeti na disku računara. Sa te fotografije povećan je isečak dimenzija 2x2 cm u rezoluciji od 300 dpi, na kojem se i dalje vide detalji.

Smanjenjem rezolucije na 72 dpi veličina fotografije pada skoro pet puta, što se drastično odražava na kvalitet. Isti isečak pretvorio se u mozaik na kojem skoro da nema detalja.

Promena količine piksela naziva se resemplovanje. Ako isključimo ovu opciju, promena dimenzija u centimetrima ne odražava se na količinu piksela, ali se zato povećava rezolucija. Neproporcionalna promena veličine moguća je kada isključimo opciju Constrain Proportions.

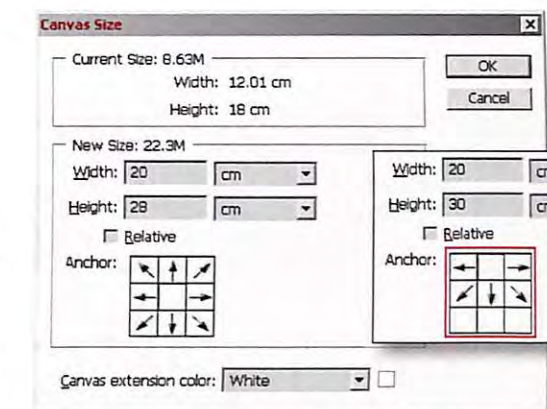
POJAM DIGITALNE SLIKE

Za početak, neophodno je rastumačiti šta predstavlja digitalna slika. Namerno sam iskoristio termin slika a ne fotografija, jer računari na mnogo mesta koriste digitalnu sliku, tj. bitmapu. Na primer, korisnički interfejs bilo kog programa izveden je baš na taj način, kao slika sastavljena od pojedinačnih piksela. Osnova digitalne slike jeste piksel, tj. jedan kvadrat. Grupa piksela gradi digitalnu sliku, a da bi slika uvek imala isti izgled, važno je da pikseli uvek budu na istom mestu i s istim osobinama. Mesto pojedinačnih piksela definisano je njegovom adresom u dvodimenzionalnom koordinatnom sistemu, a njihov izgled određuju podaci koji su upisani za svaki pojedinačni piksel. Na primer, u osmobarbitnom kolornom modu piksel ima toliko informacija da predstavi 256 boja ili nijansi sive. Kombinacijom tri kanala (RGB) dobija se uobičajena dvadesetčetvorobitna slika.

Milioni ovakvih pojedinačnih piksela stvaraju digitalnu sliku, a kao što ste do sada već shvatili, veći broj daje veći kvalitet. Rezolucija predstavlja broj piksela koji se nalaze na jednom dužnom centimetru ili, što je postalo opšti svetski standard, broj piksela po inču. Na početku će sve izgledati čudno jer dimenzije definišete u našem metričkom sistemu, a rezoluciju u engleskom, ali, šta je – tu je. Trenutni standard za postizanje kvalitetne štampe, tj. printa u fotografskoj radnji jeste 300 piksela po inču i, da ne zaboravim, često ćemo sretati skraćenicu ppi – koja označava "pixel per inch" ili dpi od "doth per inch", odnosno tačaka po inču. Da ne bi bilo zabune, najbolje je da jednostavno ne razmišljate o rezoluciji već ukucate 300 dpi – i gotovo.

DIMENZIJE DIGITALNE SLIKE

Sada je pravo vreme za rezime o dimenzijama digitalne fotografije: u pikselima, mernim jedinicama, odnosno centimetrima ili inčima, i rezolucije ili količine piksela po jednoj od mernih jedinica. Najveći značaj ima fizička veličina definisana brojem piksela, a ostale dve mere, odnosno dimenzije namenjene su prilagodavanju fotografije određenoj veličini i potrebnoj kvalitetu. Proces određivanja dimenzija radimo nakon osnovne obrade originalnog snimka: podešavanja osvetljenosti, kontrasta, kolorita... Kada podesite osnovne parametre i sačuvate obradenu fotografiju, odlučite, na primer, da je pošaljete našem časopisu. Najčešće od vas zahtevamo da pošaljete fotografije dimenzija 13x18 centimetra u rezoluciji 300 dpi. Aktivirate padajući meni Image > Image Size i proverite da li su aktivne opcije Constrain Proportions i Resample Image. U prostor Dokument Size ukucate parametre 18 za širinu (Width) i proverite vrednost visine (Height), ili obrnuto, ukoliko je fotografija vertikalna. Rezolucija je, naravno, 300 dpi, a kako imamo mogućnost da program odmah uradi neophodno izostravanje, aktiviramo ga u meniju kojim definišemo način resemplovanja, u ovom slučaju bikubično resemplovanje s izostravanjem. Druga dimenzija često neće imati tačnu vrednost,

to jest biće veća ili manja, pogotovu ako koristite tročetvrtinski sistem ili kompaktno fotoaparate. Ukoliko je ta razlika mala i takozvani "stretch" neće biti primetan, možemo isključiti opciju Constrain Proportions i "na silu" podesiti tačne mere. S druge strane, ako je razlika veća, višak fotografije možemo odseći alatkom Crop ili aktivirati drugu opciju koja se zove Canvas Size i nalazi se odmah ispod opcije Image Size.

CANVAS SIZE

Kao što mu ime govori, pomoću ove opcije možemo podesiti veličinu "platna", odnosno površinu na kojoj će se naći naša fotografija. Pored finalnog podešavanja veličine ovu opciju koristimo ukoliko nam je, na primer, nakon određivanja dimenzija potreban i čist prostor (paspartu) oko fotografije. Recimo da ja želim da prikazanu fotografiju smanjim na dimenzije 12x18 i potom postavim na određeno mesto na "platnu" dimenzija 20x30. Postupak u radu je veoma lak. Nakon podešavanja veličine slike, veličinu "paspartua" podesiću tako što aktiviram Canvas Size i postavim širinu na 20 centimetara, što znači da sam sa svake strane dodao po četiri centimetra. Ako bih u prozor namenjen visini odmah ukucao 30 centimetara, slika bi "pala" tačno po sredini. Umesto toga, precizno ću je pozicionirati tako što prvo ukucam dimenziju od 28 i kliknem OK. Ponovo aktiviram istu opciju i ovoga puta ukucam 30, ali uz izabrano mesto početka, takozvani Anchor Point. Na taj način dobio sam fotografiju 13x18 na paspartuu 20x30 i s okvirom od 5 centimetara na gornjoj ivici, 7 dole i po 4 s leve i desne strane.

MILAN ŽIVKOVIĆ

ADOBE CAMERA RAW 5.5

Univerzalna digitalna foto-laboratorija

MILAN ŽIVKOVIĆ

Niti je klasičan dodatak (plug-in), niti je samostalan program, što bi po mogućnostima mogao biti. Camera Raw je stvarno nešto posebno i od 2003. godine, kada se pojavio, postao je nezamenljiv alat svima koji žele maksimum kvaliteta digitalnih fotografija, koji im opet može pružiti samo raw format. Pojavom jedanaeste verzije Photoshopa i ovaj segment je maksimalno unapređen, pa je Camera Raw dobio mnogo novih mogućnosti, od kojih je jedna od najkorisnijih opcija Graduated Filter

O ovom moćnom alatu za obradu "sirovih" fajlova pisali smo u više navrata tokom prethodne godine, a razlog za novu priču jeste opcija Graduated Filter, koja je učinila nepotrebnom sve naknadne intervencije koje se mogu uraditi pomoću alfa kanala ili gradualnih maski slojeva. Ako se još pitate šta je i zašto u fotografskom radu treba koristiti raw format, onda je odgovor veoma

lak. Sirovi fajl predstavlja fotografiju koja nije prošla nikakvu obradu u procesoru slike koji se nalazi u fotoaparatu. Kako svaki proizvođač ima svoju viziju "idealne" digitalne slike, tako se razlikuju i načini obrade u različitim fotoaparatom, naravno, ako koristite jpg format. Oni koji su koristili crno-beli film znaju prednost mekano razvijenog negativu od kojeg je, korišćenjem odgovarajuće gradacije papira

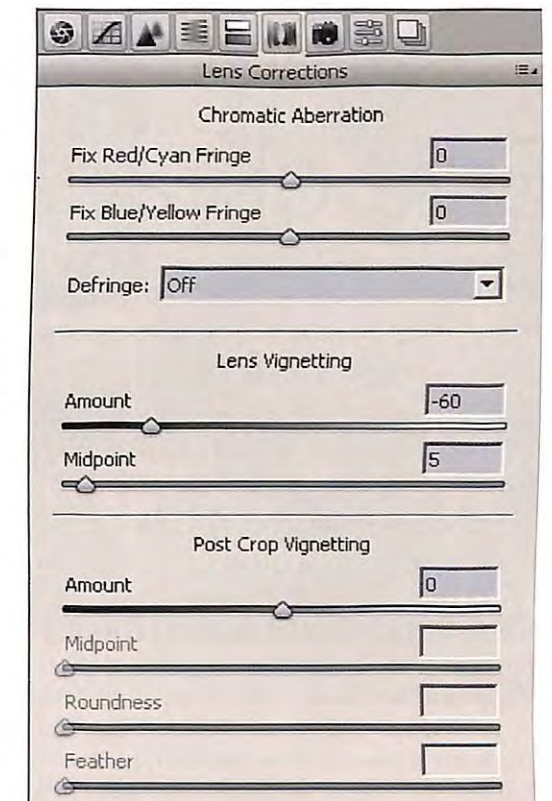
i hemikalija, bilo moguće napraviti odgovarajuću fotografiju. Ista priča važi i za raw format, koji zbog toga često nazivaju digitalnim negativom. Korporacija "Adobe" uvela je i nov format fajla s nazivom digitalni negativ i ekstenzijom .dng, koji polako počinje da nalazi primenu kod nekih proizvođača, a ujedno je idealan i za razmenu fajlova.

Ipak, i dalje ima onih koji ne žele da koriste raw jer im je jednostavnija instant varijanta gotovog .jpg fajla koji je nakon prolaska kroz procesor slike spreman za štampanje. Naravno da se brzina plaća i neću sada pominjati probleme "izgorelih" belina i gubitka detalja u tamnim partijama, ali ću ponoviti da je ovaj program odavno dobio mogućnost da .jpg fajlove otvori kao da su "sirovi" i maksimalno olakša ispravljanje grešaka.

Kao primer uzeo sam fotografiju snimljenu tokom ovogodišnjeg džip relija u Crnoj Gori i to zato jer sam imao problem s veoma velikom razlikom u svetlim delovima neba i prilično tamnim donjim delom. Kada bih ovaj fajl morao da otvaram bez mogućnosti koje pruža nov Camera Raw 5, uobičajen postupak za korigovanje bio bi: otvaranje dve fotografije istog "sirovog" fajla, brisanje neželjenih mesta i njihovo spajanje u specifični HDR. Sve to zahteva određeno vreme i popriličnu naknadnu doradu. Umesto toga, aktivirao sam Graduated Filter, kliknuo na početno mesto i jednostavno povukao gradijent. Pravac njegovog delovanja možemo podesiti pod bilo kojim uglom (kao i obično, Shift taster daje pomeranja od 15° ili zadržava tačan horizontalan i vertikalni položaj). Početak i kraj gradijenta obeleženi su

zelenom i crvenom tačkom, prostor je označen isprekidanom zeleno i crveno-belom linijama, a pravac je prikazan isprekidanom crno-belom linijom. Dve važne napomene jesu da sve iza zelene tačke ima vrednost početka gradijenta i da je gradijent moguće postaviti bilo gde. Moguće mu je definisati prostor u kojem deluje, boju, ali i pojačati kontrast, osvetljenost i saturaciju, što s pravim gradualnim filterima tokom snimanja nije moguće. Ako je potrebno proveriti dejstvo, postoji opcija Show Overlay, a ako želimo da počnemo ponovo, jednostavno kliknemo na Clear All. Nakon postavljanja gradijenta podesićemo ostale parametre, a korekciju delovanja filtera, pre otvaranja fotografije, možemo lako uraditi ponovnim aktiviranjem ove opcije i jednostavnim klikom na željeni gradijent.

Jedino što za sada nije moguće jeste postavljanje kružnog gradijenta, ali je identičan posao moguće uraditi pomoću opcije Lens Corrections i kontrolom Lens Vignetting. Iako je u osnovi namenjena uklanjanju tamnijih uglova koji nastaju korišćenjem pojedinih objektivna, pomoću kontrolnih klizača možemo podesiti intenzitet i rasprostiranje delovanja i na taj način "zatvoriti", odnosno potamniti uglove fotografije i usmeriti pogled ka središtu.

Korekcije mogućih greški objektivna od kojih je prva vrlo korisna opcija uklanjanja hromatskih aberacija, a postoji i mogućnost podešavanja vinjetiranja i nakon određivanja izreza (Crop).

LIGHTROOM 2

Brza obrada fotografija

Iako se mnogi kunu u Photoshop kao program za obradu slika, moram da kažem da se za najveći broj korekcija na fotografijama Lightroom pokazao kao mnogo praktičniji. Za početak, Lightroom je neuporedivo brži jer se obrađuje prikaz, a ne originalni fajl. Modul za korekcije jeste, zapravo, grafički redizajniran Camera Raw 5, koji ima prave alatke za korekcije i koje tačno odgovaraju potrebama fotografa. Umesto "skakanja" po Photoshopovim menijima, sve kontrole logično su složene u jednu celinu

OSNOVNA PODEŠAVANJA (BASIC)

Kontrole za najveći broj korekcija koje se obavljaju na fotografijama nalaze se u panelu Basic. Tu su pipeta za podešavanje balansa belog, kao i kontrola za izbor da li će slika biti tretirana kao kolorna ili crno-bela (Grayscale). Moguće je, zatim, podesiti "toplotu" boja, kao i nijansu, zapravo gamu slike.

Sledeći segment čine podešavanja vrednosti svetla na slici. Tu se nalaze kontrole za ekspoziciju (Exposure) i korekciju preeksponiranih delova slike (Recovery). Za posvetljavanje tamnih partija slike kontrola Fill Light učiniće čuda (slično Shadows and Highlight komandi u Photoshopu). Kontrola Blacks pojačava tamne delove fotografije, pa kada sa Fill Light iz "mraka" izvučemo detalje, postoje dobre šanse da senke postanu "tanke" i tada će ih ova

komanda vratiti na mesto.

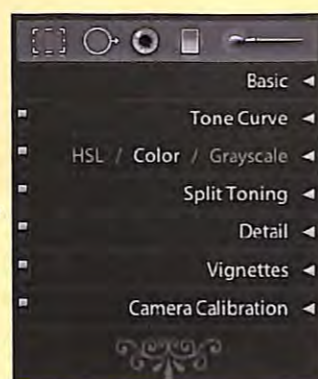
Kontrole za Brightness i Contrast poznate su nam iz Photoshopa i rade odlično.

Poslednji segment ovog panela čini nekoliko komandi koje mogu da daju zanimljive efekte snimcima. Clarity je zanimljiva alatka koja kontroliše lokalni kontrast, a njegovim povećanjem fotografija postaje bistrija (oštrija), a smanjivanjem dobija lepu mekoću.

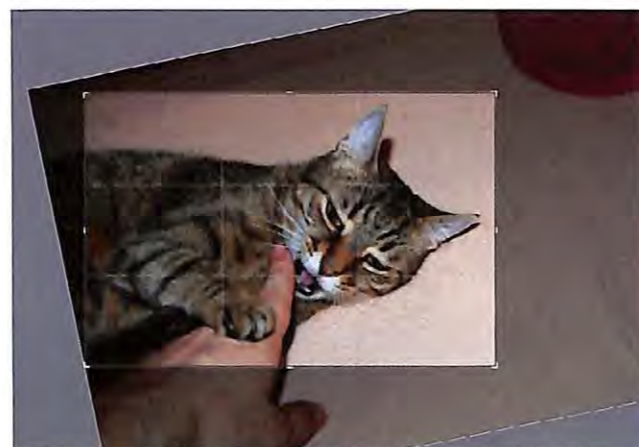
Vibrance kontrola pojačava intenzitet boje, ali ne na isti način kao Saturation, pa je izuzetno korisna kada želimo da bojama damo "iskričavost", a da nam tonovi ljudske kože ostanu normalni. Saturation je kontrola zasićenosti boja, pa povećanjem daje izuzetno intenzivne boje, a smanjenjem dovodi do njihovog gubitka.

CAMERA RAW

S obzirom da smo u prethodnim brojevima časopisa pisali o mogućnostima programa Camera Raw, a mnoge opisane osobine postoje i u Lightroomu 2, u ovom tekstu samo ću delimično opisati te opcije.

Camera Raw u Lightroomovom ruhu

CROP

Fotografije treba često prekadrirati i ova alatka radi to odlično. Ona omogućava i rotiranje kadra, ali za razliku od Photoshopa, prilikom tog procesa rotira se slika, a ne okvir za kadriranje, što je mnogo prirodnije i zgodnije za rad. Budući da se radi s prikazom slike, prekadriranje ne briše "višak", pa se u bilo kom momentu možemo vratiti i promeniti kadar.

Graduated Filter panel

SELEKTIVNA KOREKCIJA

Ponekad imamo potrebu da korekciju primenimo samo na određenom delu slike. Lightroom ne radi sa selekcijama, kao Photoshop, ali su iz Camera Raw stigla dva alata namenjena selektivnim korekcijama. Prvi je Graduated Filter, koji omogućava da se stepenasto obeleži područje slike i na njega primene korekcije. Drugi alat je Adjustment Brush (četkica za podešavanje) koja omogućava da se ručno obeleži područje. Kao i svakoj drugoj četkici moguće je definisati prečnik, intenzitet i tvrdoću ivica. Korekcije koje se mogu primeniti kroz ove alatke jesu: Exposure, Brightness, Contrast, Saturation, Clarity i Sharpness.

History i Snapshot paneli

HISTORY I SNAPSHOTS

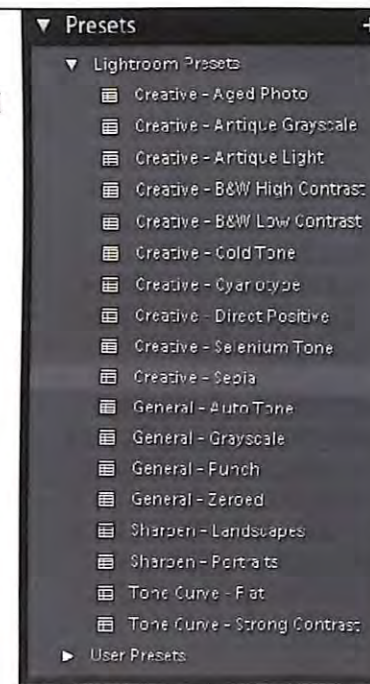
Kao i u Photoshopu, Lightroom je od svog većeg brata preuzeo odlični History koncept, koji omogućava lako praćenje učinjenih poteza. Ovdje nema ograničenja na pamćenje određenog broja napravljenih koraka, već se pamte svi potezi od uvoza slike u katalog. Kako se sve informacije o slikama čuvaju u katalogu, History informacija neće nestati sa zatvaranjem programa, pa joj možemo pristupiti kad god želimo. Lightroom nema History brush, ali kako takve operacije spadaju u kompleksniji retuš, nema potrebe za njim u ovom programu. Uz History koncept dolazi i Snapshot mehanizam za čuvanje određenih faza rada, pa se korisnik opušteno može upustiti u različita eksperimentisanja i istraživanja. Dovoljno je kliknuti na "plusić" na panelu i uz dodeljivanje imena aktuelno stanje biće sačuvano. Pri uvozu slike u katalog automatski se kreira snapshot "import", što omogućava da se brzo vratimo originalu.

Original i virtuelna kopija

"PRESETI" – SAČUVANA PODEŠAVANJA

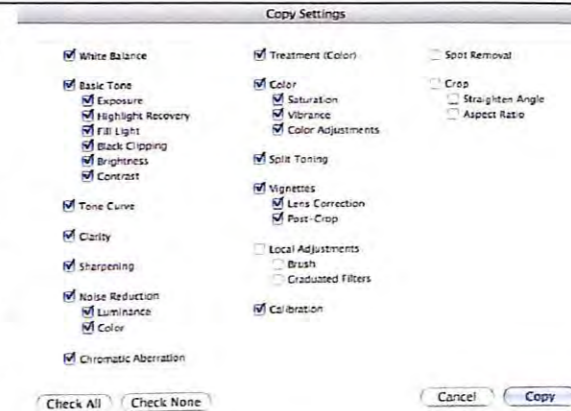
Ako često primenjujemo iste korekcije/efekte, zgodno je sačuvati ih kao unapred definisane (presets). Klikom na "plusić" otvara se meni za dodavanje novog "preseta", u okviru kojeg se mogu izabrati opcije koje želimo da budu deo njega. Lightroom nudi dvadesetak gotovih presetova, vrlo upotrebljivih za neke opšte namene. Naravno, lični pečat je ono što većina fotografa želi da svojim fotografijama, ali sačuvana podešavanja mogu biti odlična polazna tačka za postizanje krajnjeg cilja.

Presets panel

PRENOŠENJE PODEŠAVANJA SA JEDNE FOTOGRAFIJE NA DRUGU

"Preseti" su odličan način da se podešavanja primenjena na neke fotografije čuvaju, ali čuvati podešavanja samo zbog retke upotrebe, nije baš najracionalnija stvar. S vremenom bi se skupilo toliko "preseta", da bi traženje odgovarajućeg bilo veće gubljenje vremena nego da se sve radi iz početka. Za situacije kada treba da primenimo podešavanja sa jedne fotografije na neku drugu (ili više selektovanih), postoji opcija Copy Settings, koja se može pozvati prečicom Ctrl+Shift+C (Cmd+Shift+C za Mac). Ono što ovu opciju čini izvanrednom jeste mogućnost izbora koja podešavanja će biti preneti sa jedne fotografije na drugu, tako da pravim izborom opcija možemo primeniti podešavanje sa jedne fotografije bez potrebe da "pregazimo" podešavanja druge fotografije. Ovom opcijom, takođe, moguće je preneti i korekciju vezanu za alatke Crop i Spot Removal, što može višestruko da uštedi vreme. U donjem desnom uglu ekrana postoji dugme Previous, koje omogućava da se na

selektovanu fotografiju prenesu podešavanja primenjena na prethodnu fotografiju u katalogu, što omogućava prilično brz rad s fotografisanim u istom okruženju.

VIRTUELNE KOPIJE

Lepota rada u Lightroomu jeste što sve vreme radimo s prikazom slike, bez menjanja osnovne informacije na originalnoj slici. Ta osobina otvara fantastičnu mogućnost da jedna originalna slika ima više prikaza unutar albuma. Ti višestruki prikazi zovu se virtuelne kopije. Virtuelne kopije su sjajan način da se od istog snimka naprave različite verzije fotografija, bez dupliranja i kopiranja fajlova na disk. Dovoljno je samo kliknuti desnim tasterom miša na sliku čiju virtuelnu kopiju želimo i pojavice se duplikat sa svim podešavanjima primenjenim na original. Virtuelna kopija može se napraviti i od druge virtuelne kopije, što je zgodno kad jedan doradeni snimak želimo da koristimo kao polaznu tačku za dalji rad. History se ne prenosi s originala na kopiju, već se za polaznu tačku uzima trenutak kreiranja virtuelne kopije. Ako želimo da kopiju vratimo u stanje originalnog snimka s fotoaparata, snapshot "import" stoji na raspolaganju jer se prenosi pri pravljenju kopije. Radi lakšeg prepoznavanja kopije, Lightroom automatski obeležava tu sliku malim "jezičkom" u donjem levom uglu slike.

"RAZVIJANJE" DIGITALNE FOTOGRAFIJE

Sve ovde opisane mogućnosti smeštene su u segment Develop (Razvijanje) Lightrooma 2. Ovaj segment namenjen je postprodukciji slika, koja je danas postala obavezni deo fotografskog posla. Neki će reći da su opcije koje Lightroom nudi već videne u drugim "Adobeovim" programima, što je potpuno tačno, ali su samo u ovom programu one smeštene na jednom mestu i raspoređene na takav način da je rad udoban i efikasan. Photoshop koristim poslednjih petnaest godina. Poznajem ga prilično dobro i često upotrebljavam, ali posle rada u Lightroomu s velikim brojem fotografija, "stariji brat" mi se čini nezgrapnim i sporim.

ZORAN IMŠIRAGIĆ, PHOTOSHOP AČI

Basic panel

Mrlja na slici

Spot Removal alatka u akciji

Kada je neophodno formulirati jasne asocijacije, fotografi nastoje da kontroliraju vizuelne elemente na identičan način kako to čine dizajneri – pročišćenjem kompozicije, dovođenjem simbola u red i međusobni sklad. Na ovom portretu direktora muzičkog Džez festivala u Novom Mestu, autor koristi asocijaciju na izvorno značenje reči džez (Jazz = nesklad, buka, zbrka) kombinujući gudalo s bodljikavom žicom umesto žica gudačkog muzičkog instrumenta. U pozadini kompozicije je panorama Novog Mesta. Fotografija: Borut Peterlin

PREVAZILAŽENJE KLIŠEA – DRUGI DEO

Sklapanje priče

Mađioničarski trikovi zasnivaju se na ljudskoj psihologiji i nesavršenosti opažanja. U fotografiji, kopiranje tuđih radova nosi određeno uzbuđenje koje nalikuje otkrivanju trika nekog mađioničara. Pa ipak, otkrivanje tuđih trikova nikoga nije učinilo mađioničarem. Sami možete stvoriti čaroliju tek kada uložite mnogo truda i rada u sopstvene trikove. Poznavanje psihologije neophodno je i na putu ka magiji dobre fotografije. I to ne samo poznavanje psihologije posmatrača već i vaše sopstvene psihologije kao fotografa

Na zanimljivim fotografijama preovlađuje jedna lako uočljiva stvar – njima, po pravilu, dominiraju ljudi i njihove aktivnosti. Čovek je prirodno radoznalo biće, a ono što rade drugi ljudi naročito stimuliše posmatrača. Od početka industrijske revolucije u zapadnoj nauci uočava se ubrzano razvijanje metoda analize ljudskog ponašanja, kako bi se određena roba ili usluge bolje plasirale. U okviru nastojanja da se poboljša dizajn novina, sprovedena su istraživanja o reakcijama čitalaca prema rasporedu i balansu prostora na stranicama. Potvrđeno je ono što su prepisivači i štampari znali već vekovima – na stranicama gde preovlađuje tekst, pogled čitaoca uvek ide prvo na ilustraciju, odnosno fotografiju. A na fotografijama, pažnja se uvek prvo fokusira na ljudske figure ili lica. Kako nam to može pomoći u napredovanju ka originalnosti?

POZNAVANJE PSIHOLOGIJE

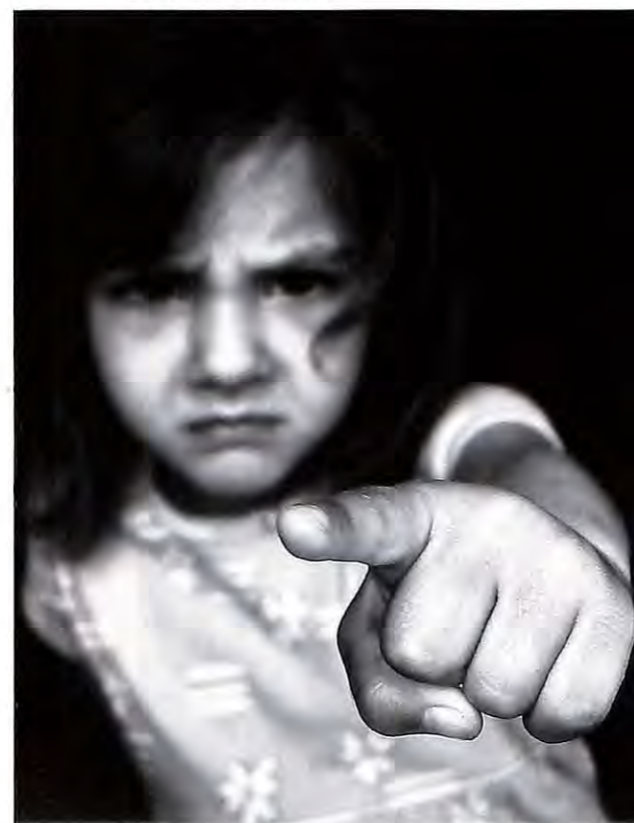
U svakoj fotografiji postoje bar dve osobe: fotograf i posmatrač.
– Ansel Adams

Zaključili smo prethodni nastavak priče o prevazilaženju klišea činjenicom da vizuelni jezik nije eksplicitan kao govorni jezik gde se komunikacija postiže glasom ili pismom. Simboli vizuelnog jezika mogu biti shvaćeni na različite načine u zavisnosti od okruženja u kome je posmatrač odrastao, njegovih godina, obrazovanja, životnog iskustva i mnogih drugih stvari. Razvijajući svest o vizuelnom jeziku postajete spremni za sklapanje "rečenica" u poruke kojima ćete se obratiti posmatraču. Zavisno od karaktera simbola koje koristite u kadru, hiljadu ljudi vas može shvatiti na hiljadu načina – ili samo na jedan. Ovo drugo, jedinstveno shvatanje, znatno je teže postići. Mogli

bismo navesti sjajan primer Pikasove skulpture sastavljene od gurne i sedišta bicikla (http://www.homodiscens.com/home/core_content/ways_of_knowing/image-j/index.htm), koju ljudi na čitavoj planeti nepogrešivo registruju baš onako kako se ona i naziva – Bivolja glava. Koji su to sveprisutni, "priručni" univerzalni simboli koje uvek možemo koristiti u fotografiji? To su, na primer, emocije. Kao što su emotikoni (poznati još i kao "smajli" simboli) univerzalno sredstvo za opis emocija, tako svaki lik na vašim fotografijama nosi sopstvenu priču u kombinaciji emocija i sopstvenog, jedinstvenog karaktera. Što je veći broj ljudi na fotografiji, odnosi između likova, njihovih karaktera i emocija sve su složeniji. Kliše u ovakvim radovima prosto uzmiče, i možete ga stvoriti samo ukoliko budete insistirali na sličnosti postupka s nečim već viđenim. A vi to ne želite, zar ne?

Najlepše od svega jeste što nam emocije i karakteri dolaze spontano i stalno. Potrebno je samo organizovati sadržaj u kadru. Ali to i jeste najteži deo posla. Iz tog razloga fotografi ponekad odluče da je najbolje držati sve pod kontrolom. Jedan diskutabilan primer takvog postupka pružila je američki fotograf Džil Grinberg (Jill Greenberg – <http://www.manipulator.com>). Kako bi dobila uplakana dečja lica, svojim malim modelima davala je najpre slatkiše, a potom ih je prilično grubo oduzimala! Fotografije su objavljene u *Sunday Times* magazinu i izazvale buru negodovanja među čitaocima iznerviranih metodom manipulacije dečjim emocijama u svrhu dobijanja dobre fotografije, dok je dobar deo njih u čitavom postupku video i seksualnu konotaciju. Upoznavanje psihologije i reakcija posmatrača na pojedine vizuelne elemente podiči će vašu svest o efektima koje proizvodite svojim radovima. To znači da ćete efikasnije prenositi svoju poruku posmatraču, bilo da vam je cilj provokacija, izazivanje "neželjenih" efekata, ili njihovo izbegavanje. Istovremeno, slučaj Džil Grinberg ukazuje na to da nikad ne možete imati baš sve pod kontrolom. Mnogi elementi na fotografijama prihvataju se podsvesno, inicirajući maštu posmatrača na potpuno nepredvidiv način. Nemojte biti razočarani ako vas neko pogrešno razume (vizuelni jezik uči se čitavog života),

Spajanje elemenata vizuelnog jezika u jednostavnu priču – karakter i emocija koju će lako prepoznati svaki stanovnik ove planete – Ti si kriv! Fotografija: Marija Milovanović-Maksimović

Fotografija je kondenzovani trenutak u vremenu. Prikazivanje protoka vremena na jednoj fotografiji deluje kao nemoguća misija. Pa ipak, Milinko Stefanović, "naoružan" sopstvenim znanjem i instinktom, rešava situaciju verovatno imajući u vidu i iskustva nadrealista s početka dvadesetog veka. Fotografija u fotografiji jednog istog prostora poredenog u dva različita trenutka može kod posmatrača lako pokrenuti bujice uspomena. Fotografija: Milinko Stefanović

jer će u tim "greškama" biti i veoma lucidnih i originalnih ideja. Učinite maksimum sa svoje strane da zadovoljite sopstvenu viziju. Ostalo shvatite kao deo kreativnog procesa, deo samostalnog života fotografije nad kojim, kao ni nad životom svog deteta, u jednom trenutku više nemate kontrolu. Prilično dobar uvid u to kako ljudi "čitaju" fotografije može se steći preko "Knjige promena", romansirane ilustrovane prošlosti Smedereva, književnika Milosava Slavka Pešića. U njoj autor veoma vešto, prateći likove na fotografijama i starim razglednicama nekada prestonog grada i pomažući se tekstem s poledine, tumačeći vizuelni jezik, rekonstruiše događaje, sudbine ljudi i duh prohujalog vremena (knjiga od 126 MB slobodno se može preuzeti na ovoj adresi: <http://www.pesic.name/pdfknjige/Knjiga%20promena.pdf>).

RAZOTKRIVENI FOTOGRAF

Objekti na slikama treba da budu aranžirani tako da samim svojim položajem pričaju sopstvenu priču.
– Johann Wolfgang von Goethe

Jasno je zašto je neophodno poznavati psihologiju posmatrača, ali nije ništa manje važno i poznavanje sopstvene psihologije. Svaka fotografija neumitno otkriva deo ličnosti fotografa, pa se tako pregledom radova lako može zaključiti kako je Robert Kapa (Robert Capa) bio ludo hrabar čovek – teško je pojmiti kako je neko spreman da žrtvuje život zarad fotografije. Opsesivan rad na fotografiji, koji je znao da preraste u nasrtljivost, bila je kara-

akteristika Judžina Smita (Eugen W. Smith), jasno vidljiva na seriji fotografija o seoskom doktoru. Humanistička nit provlači se kroz sve radove Anrija Kartije-Bresona (Henri Cartier-Bresson), kao i još nekoliko njegovih osobina. Pre svega, ogromno strpljenje – Breson je bio lovac koji vrebalo lovina u vidu odlučujućeg trenutka, a mnoge njegove fotografije ne bi mogle biti snimljene bez izraženih odlika pristojnosti i saosećajnosti. Depresivnu crtu karaktera Dajane Arbus (Diana Arbus), kroz likove koje je portretisala, uočio je književnik Norman Majler rekavši: "Dati fotoaparatu Dajani Arbus isto je što i dati detetu aktiviranu ručnu bombu". Nažalost, bio je u pravu, 1971. godine izvršila je samoubistvo.

Fotoaparatus stoga može poslužiti kao introspektivni instrument – alatka samoupoznavanja. Može vam pokazati granice vaše drskosti ili stidljivosti, stepen veštine komunikacije s ljudima, može vam saopštiti meru vaših vrlina ili slabosti. A poznavanje sopstvenih slabosti direktno utiče na odvikavanje od kreiranja klišea. Ako ste svesni da vaše mogućnosti nisu na nivou nekog fotografa čiji rad cenite, prirodno ćete potražiti originalan put. Primer jednog takvog originalnog metoda daje nam kanadski fotograf Džef Vol (Jeff Wall). Shvatajući da ne bi mogao da "ulovi" odlučujući trenutak makar uvek sa sobom nosio fotoaparatus, on se opredelio za drugačiji pristup. Kada mu život nanese kakvu scenu vrednu beleženja, umesto uzaludnog pokušaja da je odmah snimi, on je zapaniti, a zatim je fotografski rekonstruiše pod kontrolisanim uslovima. Na taj način on fotografiju približava što je moguće više slikarstvu – disciplini gde je sloboda manipulacije elementima vizuelnog jezika potpuna. Kreativna samospoznaja pre ili kasnije dovodi nas do najjačeg oružja protiv klišea – kršenja pravila. Foto-amateri, u početku, uglavnom se boje da učine bilo šta što ne ulazi u okvire već naučenih i prihvaćenih pravila. Ali, na putu od

Spajanje elemenata vizuelnog jezika u jednostavnu priču – jasnim simbolima i postavljanjem modela u skučen prostor na ovoj slici, Kelić nepogrešivo dočarava osećaj hladnoratovske paranoje. Fotografija: Aleksandar Kelić

ideje do realizacije u osnovi postoji samo jedno pravilo – učiniti fotografiju baš onakvom kakvu je želimo. U tom cilju dopuštena su sva sredstva koja naglašavaju poentu vizuelne priče. Ako treba, pomerite kompoziciju, odredite "pogrešan" balans belog, postavite ekstremnu ekspoziciju, ili sve to odjednom (ako postoji pravilo za kršenje pravila, onda ono glasi: kad kršite pravila, kršite ih sve i kršite ih hrabro). Važno je jedino da znate šta radite i da verujete u to. Bitno je da budete samouvereni.

No, kršenje pravila ne može biti pravilo samo po sebi. Većina vaših fotografija ipak će biti snimljena u okviru logičnog i razgovetnog semiotičkog sistema vizuelnog jezika, koji opet možemo temeljno poznati proučavajući radove velikih slikara. Kreativna samospoznaja takođe znači da ćete u sebi otkriti preference prema određenim pravilima na kojima ćete zasnovati sopstveni stil. Vratimo se na trenutak Kartije-Bresonu, koji je u biografskom filmu "Čista ljubav" izjavio: "Geometrija je sve. Svetlost tu dođe samo kao parfem". Težište njegovih fotografija bilo je na kompozicionom savršenstvu. Sve ostalo bilo je drugorazredno. Tehnika ga uopšte nije zanimala. Verovatno nikada nije ušao u mračnu komoru. Nije bilo potrebe, jer je pronašao sopstveni, autentičan izraz.

LIČNI STAV

Stotinka sekunde ovdje, stotinka sekunde onde – čak i kada ih poredate jednu pored druge, sastavili ste svega dve, možda tri sekunde otete od večnosti.

Robert Doisneau

Kada naučite da sklapate "rečenice" svojim vizuelnim jezikom, ulazite u fazu zrelosti u kojoj vas klišeji više neće zanimati. Odbacite ih, jer pred vama stoji mnogo zanimljiviji i značajniji zadatak. Novostečeno znanje obavezuje da ga iskoristite kako biste saopštili lični stav. Vaša veština prirodno će poslužiti da izložite sopstveni pogled na svet. Motivi vam više neće nedostajati – osvrnite se oko sebe ili unutar sebe, utvrdite šta vam smeta, šta vas oduševljava, i usmerite ka tome svoj objekti. Vaše fotografije mogu biti diskutable, ali više neće biti klišeizirane.

Britanski fotograf Martin Par (Martin Parr – <http://www.martinparr.com>) ogorčen je sveopštom upotrebom slike kao propagandnog sredstva, bilo da ona služi u svrhu prodaje ili ostvarenja dominacije nad drugim državama. I on uzvraća istom merom. Par se kreće upadljivo opremljen velikim fotoaparatom na čiji je obje-

ktiv često montiran makrofleš, snimajući fotografije jakih boja i kontrasta, oponašajući time postavke propagandnog klišeja koji nas okružuje. Ali sadržaj je bitno drugačiji – Par kritikuje svet oblikovan takvom propagandom, preuzimajući ulogu hroničara čije će fotografije možda pomoći budućim generacijama da bolje razumeju naše "neobičnosti". Bilo da se kreće u mondenskoj sredini, po improvizovanim plažama, radničkim izletima, parkovima, samouslugama ili domovima za napuštenu i zlostavljaju decu, njegova najjača oružja kritike jesu gotovo groteskni humor, ironija i sarkazam, kojima izvrgava ruglu ikonografiju globalizma (http://www.magnumphotos.com/Archive/C.aspx?VP3=ViewBox_VPage&VBID=2K1HZOMGJ9DAS&CT=Search&DT=image). Postupak banalne jednostavnosti kojom Par prikazuje ljude samo je privid iza koga se kriju duboke podsvesne poruke, funkcionalne bar onoliko koliko je to i propaganda protiv koje se on bori.

Parov opšti pogled na svet veoma se razlikuje od politički angažovanog i jasno profilisanog stava francuskog fotografa Denisa Darzaka (Denis Darzacq). Serija njegovih fotografija pod naslovom "Pad" imala je za cilj da precizno ukaže na slabosti socijalne politike francuske vlade, koja je potpuno prestala da brine o mladoj generaciji, prepuštajući je "slobodnom

Koristeći jasne i poznate simbole iz opšteprihvaćenog semiotičkog sistema, u vidu zastava postojećih i nepostojećih država, autor "ispisuje tomome" asocijacija i sećanja na jedno prošlo vreme. Parodirajući propagandne klišeje iz vremena hladnog rata, on zapravo otvara pitanja o smeru kojim je svet krenuo. Jasni simboli, međutim, ne znače i nedvosmislene asocijacije. Dok Kelićevi modeli nekom stanovniku balkanskih država, kome je istorija tog prostora dobro poznata, prosto zrače nostalgijom, posmatrači iz Sjedinjenih Država, Evropske unije, Rusije, Afrike ili Kine, mogu njegovu vizuelnu priču razumeti sasvim drugačije. Sve je to moguće kada fotografija počne da živi sopstveni život. Fotografija: Aleksandar Kelić

padu". Darzak je iskoristio akrobatske sposobnosti mladih i nezaposlenih modela i političkih aktivista kako bi skrenuo pažnju na njihov problem posle burnih protesta u Parizu 2005. godine. Nijedna od njegovih fotografija nije obradena u Photoshopu – sve su snimljene hvanjem trenutka nasuprot bezličnoj arhitekturi koja nalikuje mnogim evropskim predgrađima. I "Pad" je zaista skrenuo pažnju. Posmatrač ne može da izbegne asocijacije na njujoršku tragediju 11. septembra 2001, koja se urezala u kolektivno pamćenje čovečanstva, postajući tako samostalan vizuelni simbol katastrofe (http://denis.darzacq.revue.com/la_chute/index.html). Rad na ovoj seriji doveo je Darzaka do još jedne ideje u okviru njegovog preispitivanja mesta pojedinca u društvu. Koristeći iste modele i njihove sposobnosti, ovog puta u ambijentu hipermarketa, on daje vizuelnu formu filozofskoj dilemi "imati ili biti". U ovoj seriji, koju je realizovao pod naslovom "Hiper", ljudi levitiraju, ali nema asocijacije na pad. Umesto nje, javlja se druga, još zlokobnija, pojačana klaustrofobičnim prostorom i pomerenom paletom boja usled nekorigovanog balansa bele. Ljudi koji lebde, najčešće skrivenih lica, sada podsećaju na zombije, dehumanizovane, bezlične potrošače, ulovljene među rafovima, čiji se jedini izbor svodi na to šta će kupiti. Neka od tih tela uhvaćena su u trenu koji

Angažovani stavovi često podrazumevaju šok tretman gledalaca. Osnovna ideja ugroženosti žene prikazivanjem njenog tela kao robe, objekta kojim se trguje, naglašena je projektovanjem tekstura preko ženskog akta i kombinacijom boja koje direktno asociiraju na sirovo meso. Brojne indirektno i veoma neprijatne asocijacije ne dopuštaju posmatraču da pred ovom fotografijom ostane ravnodušan i kvalifikuju je za efekatan plakat. Fotografija: Ivana Tomanović

nalikuje grču, delić sekunde nakon kakvog nasilnog akta (<http://denis.darzacq.revue.com/hyper/index.html>).

Prisetimo se sada Lartigovih fotografija i razmotrimo sličnosti s Darzakovim. Oba fotografa imaju na fotografijama ljude u skoku. Scene na njima su istovremeno i realne i nadrealne. Realne su u tom smislu što su snimljene bez ikakvih trikova, bez retuša i Photoshopa. Nadrealne su jer se poigravaju našim osećajem realnosti, pošto u njoj nismo u stanju da sagledamo telesni pokret zamrznut u deliću sekunde. Sve ostalo je različito – dok kod Lartiga ljudi u skoku simbolišu radost življenja, igru i lepotu, Darzakovi modeli nose nemir i mračne slutnje. Kliše je razbijen na psihološkom nivou, jer se uprkos sličnim sredstvima prenose sasvim suprotne emocije.

NEOTKRIVENA TAJNA

Fotografija je tajna o tajni. Što vam više govori, to manje o njoj znate.

– Diana Arbus

Nije posebno teško prepoznati dobru fotografiju. Mnogo je teže objasniti zašto je ona dobra, a još teže izaći i napraviti sjajnu fotografiju. Ne podležite pritisku težnje za izuzetnom fotografijom jer to često daje upravo obrnut efekat. Umesto toga, budite otvoreni za neobičan događaj, za situaciju koja će u određenom trenutku imati određeno značenje. Budite spremni da na takvu situaciju reagujete instinktivno. Kada ponesete fotoaparat sa sobom, imajte i neki plan. Ponekad je sasvim dovoljno da vaš rad ispunjava određeni cilj – neke fotografije dobijaju na značenju i postaju izuzetne tek nakon određenog vremena. Kao medij, fotografija je specifična i po tome što je, za razliku od slikarstva, u njoj slučajno remek-delo moguće. Ali, da bi vas "slučaj" zadesio, morate ispuniti preuslove. Kako? Pred našim očima svakodnevno, kao reka, protiče niz vizuelnih simbola u međusobnoj interakciji. Da bi naši koncepti i emocije kroz sliku bili konkretizovani, da bi mogli komunicirati s posmatračem, potrebno je sve te simbole na neki način organizovati. Vizuelna organizacija prirodno proističe iz kompleksa stečenih znanja o fotografiji, životnog iskustva, stavova i razvijenog instinkta. Ali dešava se, mada retko, da vrhunac tog protoka vizuelnih elemenata instinktivno organizuje osoba koja nema nikakva znanja o fotografiji. Možda je uzrok magične privlačnosti fotografije baš u toj nepredvidivosti. Toliko u njoj ima neotkrivenih tajni da se zaista ne isplati gubiti vreme na klišeima.

LJUBOMIR ZLATANOVIĆ

Nadrealističko kreiranje vizuelnog jezika oslanja se na podsvesni svet koji uvek ima sopstveni i specifičan način interpretiranja simbola. Analizirajući fotografije Nikole Vuča, dr Milanka Todić napisala je da se "namera fotografa ne završava na prikazivanju nekog predmeta ili neke određene situacije. Za njih je snimanje magijski čin kojim se razotkrivaju tajni sadržaji u vidljivim pojavama. Vizuelna poruka nalazi se iza zavese opažanja, a tek je čin fotografisanja artikuliše kao metaforu ili simbol". Svako od nas nosi u podsvesni slike koje sadrže kako lična, tako i opšta značenja. Jedan od originalnih načina pristupa fotografiji kao umetnosti, lišen svakog klišeja, jeste pokušaj da te slike iznesete iz sopstvenih snova i podsvesni na svetlost dana. Fotografija: Nikola Vuča

NOV HORIZONT

KAO NA SVAKOM PUTU, KADA DOSEGNETE JEDAN HORIZONT, PRED VAMA SE UVEK POJAVI NOVI. UPOZNAVANJEM I OVLAĐAVANJEM VIZUELNOG JEZIKA NISTE DOŠLI DO KRAJA, VEĆ DO NOVOG POČETKA – DO GRANICE KOJU OPET VALJA PREĆI. SPOSOBNOST MEDIJA DA U DELIČU SEKUNDE ZABELEŽI NADREALNO PROVOCIRA NA DALJE ISTRAŽIVANJE I NOVO ZAVIRIVANJE IZA HORIZONTA. JEDAN OD NAČINA "PROBOJA" MOŽE BITI POKUŠAJ STVARANJA SOPSTVENOG VIZUELNOG JEZIKA, KAKO SU TO ČINILI SRPSKI NADREALISTI OKUPLJENI IZMEĐU DVA SVETSKA RATA OKO PROJEKTA "NEMOGUĆE" ([HTTP://WWW.SERBIANSURREALISM.COM/INDEX.HTML](http://www.serbiansurrealism.com/index.html)). NIKOLA VUČA JE, NA PRIMER, KORISTIO POSTUPAK DUBLIRANJA U VIDU DVOSTRUKE EKSPOZICIJE, REFLEKSA NA SJAJINIM POVRŠINAMA, NIZOM ISTIH PREDMETA ILI ŠARA. NJIME JE POKUŠAVAO DA DOČARA SLOGOVE VIZUELNOG JEZIKA KOJI RAZOTKRIVAJU TAJNE SADRŽAJE U NAIZGLED NÁSUMIČNO IZABRANIM MOTIVIMA. RADOVI NADREALISTA U POTPUNOSTI SE OSLANJAJU NA PODSVEST POSMATRAČA I DOPUŠTAJU SLOBODU SKLAPANJA ZNAČENJA FOTOGRAFIJA PRETVORENIH U METAFORE ILI SIMBOLE. POSMATRAČ JE TIME POTPUNO ANGAŽOVAN, A ČIN POSMATRANJA (I RAZMIŠLJANJA O VIDENOM, NARAVNO) POSTAJE GOTOVO JEDNAKO KREATIVAN KAO I SAM ČIN KREIRANJA FOTOGRAFIJE.

Da li je sve na svijetu već fotografirano?

Kupujemo fotografske magazine i knjige, pretražujemo Internet, šaljemo fotografije na natječaj. Bavljenje fotografijom shvaćamo vrlo ozbiljno, pristupamo tome kao kreativnoj aktivnosti no često primjećujemo da su naše ideje prisutne i u radovima drugih fotografa. Treba li nas to brinuti? Uostalom, povijest je puna primjera u kojima su veliki izumi i značajne ideje otkrivene gotovo istovremeno, od različitih osoba, na različitim stranama svijeta

Mnogi su umjetnici tražili inspiraciju u tuđim djelima, prilagođavali ih svojim potrebama, koristili razne tehnike koje su u umjetnost uvele neke druge osobe. Na primjer, Maneov "Doručak na travi" inspiriran je bakrorezom Markantonija Rajmondija (Marcantoni Raimond), po motivu kojeg je za njega napravio Rafael. No, sličnu temu povjesničari umjetnosti našli su i u reljefu "Riječni bogovi", na rimskom sarkofagu iz 3. stoljeća. Još samo prije 150 godina slika je bila nešto što je određivalo status moćnih i bogatih osoba. Umjetnici su stvarali za takozvane mecene, radili su po narudžbi. Danas je situacija sasvim drugačija, slika više nije privilegija, slika je svima dostupna i sveprisutna, stoga smo okruženi najvjerojatnijim fotografijama koje se nalaze svuda oko nas. Statistika je neumoljiva: u 2008. godini na Internet je postavljeno 100 milijardi slika! Prodalo se preko 750 milijuna mobitela

opremljenih fotoaparatom i preko 100 milijuna digitalnih fotoaparata! Ovi su brojevi u porastu! Zato ne možemo ne postaviti pitanje: da li je na svijetu ostalo još nešto, a da to nije fotografirano? Ako zanemarimo fotografiranje u znanstvene svrhe, fotografije svemirskih tijela ili, s druge strane, fotografije mikrosvijeta rađene kroz mikroskope i ostale tipove visokospecijalizirane fotografije, te se samo pozabavimo fotografijama koje su u dosegu standardnog fotografskog repertoara, odgovor nas baš i neće razveseliti – najvjerojatnije više nema toga što netko već nije fotografirao. Kako biti siguran, kako se snaći među svim tim fotografijama kad se nekim fotografima teško snaći i u svojoj vlastitoj arhivi? Google se sprema analizirati i katalogizirati trilion fotografija koliko će ih uskoro biti na Internetu! To je tisuću milijardi fotografija! Pri trenutnom stanju ljudske populacije koja broji 6,8 milijardi

to je 147 fotografija na svaku osobu! Uključivo dojenčad, starce, siromašne i sve ostale koji uopće niti ne znaju što je fotoaparati! To su samo fotografije s Interneta! Kad bismo mogli zbrojiti zapanjujuću količinu fotografija koje nisu on-line: fotografije koje se nalaze na kućnim računalima, u našim podrumima ili na našim tavanima; u državnim, muzejskim ili privatnim arhivima; fotografije koje su otisnute u knjigama, brošurama, katalozima, kalendarima ili kao razglednice, lako bismo zaključili da na svijetu zaista nije ostalo ništa što nije fotografirano? Praktično ne postoji objekt koji nije fotografiran, ideja koja nije realizirana.

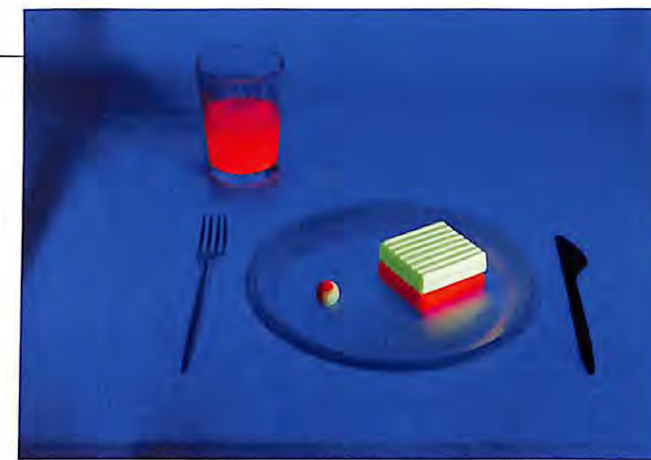
FOTOGRAFIJA JEDNAKO IDEJA

Istina je da postoji bezbroj sitnih varijacija, no većina gledatelja uopće takve stvari ne primjećuje, za njih je to isti ili vrlo sličan prikaz iste osobe ili identične scene realiziran kroz istu ideju. I to zaista je tako ako gledamo na

fotografiju kao medij koji treba ostvariti realan prikaz scene koja se nalazi pred fotografom i njegovim fotoaparatom. Nismo mi prvi autori koji se sreću s tim problemom. Velikani fotografije i te kako su bili svjesni ovog problema. Ansel Adams je rekao: "Ja ne radim fotografije u boji jer bi gledatelji od takve fotografije očekivali prikaz realnosti. Kroz crno-bijele fotografije mogu im pokazati svoje viđenje svijeta."

Na prvoj lekciji tečaja "Estetika fotografije 1" uz niz primjera i opširnu raspravu pokušavamo proniknuti u jedno važno pitanje: što je zapravo fotografija. U trenutku kad se ogradimo od tehničke definicije jednostavno je pokazati da iza svake fotografije postoji ideja! Fotografija nastaje kad se neka osoba iz ovog ili onog razloga odluči stisnuti okidač fotoaparata. Iza odluke za pritisak okidača stoji određena

Ideja koja stoji čak i iza takve obične fotografije može biti različita, netko će htjeti podijeliti ljepotu koju je vidio, netko se želi praviti važan kako se proveo bolje od drugih, netko će samo zabilježiti uspomenu, jer za većinu ljudi fotografija služi samo kao medij za čuvanje uspomena, sredstvo za bilježenje mjesta i događaja. Tada poruka fotografije živi samo u glavi onog tko je s njom povezan i samo je okidač sjećanja na neki događaj i na neko prošlo vrijeme. Takva fotografija nema apsolutno nikakvog značenja za nikog drugog i potrebno ju je detaljno i opširno objasniti prilikom pokazivanja, upravo stoga je beznačajna u općem tijeku fotografske kulture. Možda će, tek negdje u dalekoj budućnosti, postati značajna kao povijesni dokument o

Jedna od meni omiljenih tehnika je snimanje pod takozvanim "crnim svjetlom" odnosno UV svjetlom u području bliskom vidljivom djelu spektra. Na taj se način obični objekti interpretiraju na sasvim nov i neobičan način, a fotografija može poprimiti čak i futurističko značenje. Fotografija: Damir Tiljak

NOV VODIČ KROZ FOTOGRAFIJE

Za one koje možda zanima projekt kojeg pokreće Google možemo dati kratak opis. Do sada se za stvaranje indeksa i kataloga za veb pretraživače koristio tekst koji prati fotografiju. Zato je jako važno da fotografija na Internetu, ako želite omogućiti nekome da je pronađe, bude što je moguće bolje opisana. No, na žalost, veći dio fotografija nije dovoljno dobro opisan, ili je možda opisan na drugom jeziku, pa ključna riječ koju koristite za pretragu ne može pronaći takvu fotografiju. Stoga ekipa iz Googla razvija nove tehnologije prepoznavanja slike. Te tehnologije uključuju analizu slike uz pomoć računalnog vida i vizualne pretrage prema specifičnostima slike.

Najbolji primjer je tehnologija prepoznavanja lica koje je već našla svoje mjesto u digitalnim fotoaparatom. Ta tehnologija može izdvojiti slike na kojima se nalaze ljudi, ali to nikako nije dovoljno. Razvojni tim Googla na čelu kojeg je R.J. Pittman želi doći do stadija prepoznavanja u kojem će program za pretraživanje moći pronaći baš neku određenu osobu. Na primjer, želite pronaći sve slike na kojima se nalazi vaša djevojka, a koje su postavljene na Internetu. Sve što treba je dati programu njezinu sliku na analizu. Jednom kad uspostavi parametre koje treba pronaći program će izlistati sve slike vaše djevojke koje su ikad poslane na mrežu. Ovo je ogroman projekt koji će progutati ogromne računalne i energetske resurse. Sve nam je jasno ako uzmemo u obzir brojke navedene pri početku ovog članka, a koje su se u 2009. godini zasigurno povećale. Što se tiče objekata i lokacija, poznate lokacije i objekti već su indeksirane, a ostatak se indeksira uz pomoć satelitskih fotografija i GPS podataka koje su vezane uz sliku. Tako će uskoro prepoznavanje slike na Internetu ući u novu fazu u kojoj će tragači još lakše i jednostavnije doći do potrebnih fotografija, a privatnost osoba i njihove imovine biti će još više narušena. Dobrodošli u digitalnu budućnost – ona je već ovdje i vi ste već ovdje. Raspakirajte svoje stvari i opustite se, ionako nemate kamo.

DAMIR TILJAK

Jabuke i čokoladni proizvodi su zasigurno bezbroj puta fotografirani. Kad snimate takve objekte potrudite se pronaći novi pogled i ostvariti neku svježu ideju - fotografija na taj način dobiva jaku dozu autentičnosti. Fotografija: Damir Tiljak

motivacija, iza nje pak stoji neka ideja. Ideja koja stoji iza fotografije može biti značajna, duboka i temeljita, može biti i apstraktna – no svaka fotografija u suštini krije fotografov željnu za nekom vrstom iskaza. Iskazi mogu biti različiti, beznačajni u općem tijeku fotografije – značajni samo za onog tko je fotografiju napravio i mali krug osoba koje su direktno povezane s tijekom nastanka fotografije: ovo sam ja na proslavi Nove godine, ovo je zalazak sunca snimljen s balkona naše hotelske sobe i sl. Iskazi su: vidiš kako smo se dobro zabavljali na dočeku Nove godine; vidiš kako je prekrasno mjesto koje smo odabrali za godišnji odmor – zalasci sunca su tamo stvarno posebni.

tome kako su nekad izgledala mjesta i ljudi. Nije to nešto loše što treba osuditi, svi mi ponekad snimamo takve fotografije, no zadržimo ih tamo gdje im je mjesto – u obiteljskim albumima, njihova svrha ispunjena je samo uz nas i takva fotografija živi samo uz pomoć naših objašnjenja. Uz ovakvo stanje svijesti kad fotografiju pretvaramo u zapisničara nekog događaja, postoji i stanje svijesti kad fotografiju zaista želimo pretvoriti u sredstvo komunikacije, u medij za izražavanje ideja, tada govorimo o umjetnosti. U tom nas slučaju ne bi trebalo zabranjivati što već postoji veliki broj fotografija istog objekta, jer nije važan objekt nego naša interpretacija onog što se nalazi pred nama. Dakle, nemojte se zabrinjavati ako posvuda vidite fotografije koje su po tehničkoj izvedbi slične onima koje vi radite, potrudite se da one komuniciraju na drugačiji način i fotografije će biti autentične, možda ne nove i inovativne, ali svakako i dalje posebne.

S leva na desno: u sklopljenom položaju, u osnovnom položaju (izvučen), s normalno postavljenim White Dome dodatkom, s obrnutim White Dome i s dodatkom Amber Dome (za topliji ton)

Gary Fong u Beogradu

Zahvaljujući organizaciji tima "Srđan Kalinić photo&design studio" dobili smo priliku da skoro tri sata provedemo u društvu čoveka koji je širom sveta postao poznat po svojim pronalascima koji su brojnim korisnicima njegovih "gadžeta" olakšali put do dobre fotografije. Neposredan i srdačan, Geri Fong (Gary Fong) je u razgovoru otkrio brojne "tajne" – kako je osmislio, realizovao i počeo da živi od svojih pronalazaka

Napravio sam nekoliko dodataka koji su imali najraznovrsnije, ponekad i komične oblike. Tako sam stigao do oblika lampe, tj. sijalice. Posle nekoliko prototipova konačno su davali dobro svetlo. Niko mi nije pomogao: od ideje, pa sve do izrade i prodaje – kompletna realizacija bila je moja."

"Kakav je bio put od ideje do realizacije?"
"Igram slučaja, pronašao sam rešenje. Tokom putovanja avionom u jednom časopisu naišao sam na reklamu s tekstom: "Mi pravimo plastične predmete po vašim idejama". Stupio sam u kontakt sa zaposlenima u toj firmi, oni su napravili alat za livenje plastike i odmah izradili nekoliko stotina komada. Moja ideja bila je da prodajom pokrijem cenu izrade alata, koja je ujedno bila i najveća stavka čitave priče. Ali, nakon prodaje prve količine, stigle su nove porudžbine. Prvog dana prodato je 300 komada, već sledećeg 400 i tako je sve krenulo. Do sada je prodato preko 400.000 komada."

"Šta je glavna prednost "Light Sphere"?"
"Konstrukcija "Light Sphere" dodatka istovremeno je i jednostavna i složena, a najveći uticaj na oblikovanje svetla imaju horizontalne "linije" koje raspršuju svetlo blica. Do sada je ovaj dodatak doživio četiri modifikacije, od kojih je poslednja, sklopiva konstrukcija izrađena od silikona ujedno i najuspešnija jer se svima sviđa to što zauzima veoma malo mesta. Svaki od uređaja osmišljen je tako da "jedna veličina odgovara svima" i ono najvažnije – postavljeni na blic stoje apsolutno stabilno i ne spadaju. Osnovni položaj sa "Light Sphere" dodatkom jeste neobičan, odnosno glava blica stoji bočno u vertikalnom položaju kako bi bilo moguće okrenuti u vertikalu bez potrebe za dodatnim okretanjem – jednim pokretom. Naravno da je moguće korišćenje dodatka i s blicem okrenutim direktno prema objektu, ali uz neophodno

okretanje prednjeg difuzera. Moram da se pohvalim da su korisnici mojih uređaja, čiji komentari utiču na dalji razvoj ovih sprava, otkrili da se prednji mlečno-beli deo može koristiti za merenje balansa belog i da je precizan kao, na primer, "Expo disk". Na isti način, okrenut direktno ka objektu, koristi se i nov dodatak pod nazivom "Parasnoot", koji daje jako i relativno tvrdo svetlo. Sa druge strane postoji i mali dodatak zvani "Origami", koji omekšava svetlo."

"Na koji način se branite protiv kopija?"
"Što se prodaje tiče, ona je od samog početka bila prvenstveno orijentisana na elektronsku trgovinu i mi smo pokrenuli jednu od prvih internet-prodavnica ovakve vrste proizvoda. Svi moji proizvodi zaštićeni su međunarodnim patentima i kada, na primer, neko pokuša prodaju, biva upozoren da prodaje nezakonitu robu. Ujedno plaća i kaznu, koja se potom odražava na nekog od ilegalnih proizvođača i tako se krug zatvara. Danas je veoma dobra i kontrola proizvoda koju sprovode carinske službe, sprečavajući na taj način uvoz nelegalnih kopija."

Iako u foto-torbi nosi "Canonovu" opremu, Geri je vezan i za organizaciju "Nikonians".
"Saradnja s ovom organizacijom veoma je važna jer je svaki od mojih uređaja napravljen tako da odgovara skoro svakom fotoaparatu, odnosno blicu, naravno u D-SLR kategoriji. Posvećenost fotografiji, koja je evidentna kod ove grupe fotografa, ogleda se u brojnim raspravama na forumu, kao i u pomenutoj razmeni mišljenja, odnosno kritikama i predlozima koji vode ka napretku. A kada već pominjemo budućnost novih ideja, neke su već realizovane, kao što je, na primer, "oklop" za kompaktne fotoaparate, koji je ujedno i držač za snimanje, stativ i fizička zaštita. Jedini segment o kojem za sada ne razmišljam jeste studijska rasveta, što ne znači da nekih ideja neće biti u budućnosti."

RAZGOVOR VODIO MILAN ŽIVKOVIĆ

Sleva nadesno: direktan blic, blic s Lightsphere dodatkom, blic s PowerSnoot dodatkom bez dodatog grida i, na kraju, s dodatim gridom.

Portret snimljen s blicem uz dodatak Power Snoot. Canon 7D, f/16, 1/250 s, ISO 100.

OBLIKOVANJE SVETLA

LIGHTSPHERE COLLAPSIBLE

Ovo je najnoviji proizvod u gami Geri Fong proizvoda. Lightsphere Collapsible ponaša se kao veliki izvor difuzne svetlosti koji daje izrazito mekano svetlo. Napravljen je od specijalne silikonske gume koja je savitljiva, ali zadržava difuzna svojstva prethodne tri generacije difuzora. Pored savitljivosti, prednost najnovije Lightsphere Collapsible jeste u tome što je metod kačenja na površinu blica univerzalan i namenjen je svim modelima eksternih bliceva, sve do najnovijih Canon 580EX II i Nikon SB-900. Na primer, kod kineskih kopija završna obrada nije dobro urađena tako da, kada se stavi na blic, u potpunosti zatvori protok vazduha i tako se pregreva glava blica, što je u mom slučaju prouzrokovalo njeno eksplodiranje. U pitanju je bio Metz 58AF, dakle veoma kvalitetan uređaj koji je radio besprekorno.

Lightsphere Collapsible je prstenastog oblika koji dodatno vrši disperziju svetlosti i tako umekšava svetlo. Takav dizajn omogućava lako sklapanje (poput čaša koje smo kao klinici koristili u školi), tako da staje u neku od pregrada za objektiv. U standardnom paketu dobija se White Dome (bela kupola) koja može da se koristi kao poklopac ispred objektiva za tačno određivanje balansa belog. Od dodataka mogu se posebno poručiti Chrome Dome (za usmeravanje svetla), Amber Dome (za topliji

Crveni gel za bojenje svetla kada radimo sa Lightsphere dodatkom i izgled njegovog donjeg dela koji se kači na blic.

ton ambijentalnog svetla) i paket gelova za bojenje svetla (žuti, zeleni, plavi i crveni), koji se lako postavljaju jer imaju već pipke na koje se samo utisnu.

Lightsphere Collapsible idealan je za fotografisanje svadbi, u novinskoj fotografiji (za portrete), kao i za sve koji one koji žele da snimaju fotografije izuzetnog kvaliteta, ali da im fotooprema stane u

jednu foto-torbu. Dobar je naročito kada se koristi izvan "hot-shoe" priključka za blic na fotoaparatu, na nekom stativu, monopodu ili iz ruke. Iz iskustva mogu reći da od kad koristim Lightsphere difuzor, prodaja mojih fotografija na venčanjima povećala se za 30 do 40 posto. Na ovoj adresi možete pogledati kako Lightsphere, i ostali proizvodi, funkcionišu u praksi: <http://flashdiffuser.com/>.

PowerSnoot dodatak s gridom

POWERSHOOT

Kada sam fotografisao Gerija Fonga (Gary Fong) i Milana Živkovića za Refoto, jedan proizvod u gami posebno mi je privukao pažnju, a to je PowerSnoot koji daje oštro, usmereno svetlo. On koncentriše svetlo iz blica i tako stvara dramatične svetle površine i oštre senke. Uz pomoć grida, kao posebnog dodatka, stvara koncentričan krug svetla. Power Snoot je interesantan kada se koristi s monopoda (ali vam tada treba i asistent) putem bežičnih trigera ili sa stativa. Veoma je dobar, takođe, za teleobjektive od 300 mm i više jer baca snažno usmereno svetlo na veću distancu. Uz dodatak bojenih gelova može biti vrlo moćno i kreativno sredstvo za rad u, recimo, modnoj fotografiji.

SRĐAN KALINIĆ

deje za prvi dodatak koji modifikuje svetlo Geri Fong dobio je još u vreme kada je započeo fotografski rad – u svojoj fotografskoj radnji. Tokom rada na printeru imao je priliku da vidi velik broj fotografija snimljenih blicem koje su imale probleme s kontrastom i osvetljenjem. Tamne senke iza lica i pregoreli delovi bez detalja bili su ono što je pokušavao, a nije mogao da koriguje na fotografijama svojih mušterija. Pojava digitalnih fotoaparata nije doprinela rešenju, već ga je samo pojačala, a uz ugrađene bliceve situacija je bila sve gora.

"Kako ste došli na ideju da napravite ovakvu konstrukciju "Light Sphere" dodatka?"
"Pokušao sam da iskoristim neke od već postojećih dodataka koje proizvode "Stofen" i "Lumiquest", ali me je najviše nerviralo to što imaju veoma loše rešeno pričvršćivanje i lako spadaju s blica. Ujedno, nisam dobio onakve rezultate kakve sam očekivao.

Razlika između svetla koje daje Lightsphere Collapsible dodatak na blicu i dve studijske fleš-glave od 250 Ws sa dva bela kišobrana je minimalna.

Na ova tri primera vidimo razliku između svetla koje daje blic s Lightsphere dodatkom, direktan blic i svetlo blica odbijenog od plafona. Sve fotografije: Gary Fong

© BORUT PETERLIN, ČLANOVI REKLAMNE AGENCIJE PASYTETA: UROŠ LUBEJ, SANDRA HORVAT- GRUM, DAMIR SKENDERVIĆ, 2009

STRIPTIZ

BORUT PETERLIN

Slovenački fotograf Borut Peterlin dobio je težak zadatak: da svake nedelje u časopisu *Mladina* objavi jedan portret neke zanimljive ličnosti iz slovenačkog kulturnog života. Tako je nastala serija nsvakidašnjih portreta koji već tri godine plene maštovitom idejom

© BORUT PETERLIN, PORTRET IZTOKA KOVAČA – SAVREMENOG PLESAČA POZNATOG PO TOME ŠTO VRLO USPEŠNO SAVLADAVA GRAVITACIJU, 2009

Šta učiniti a da vaše fotografije budu primećene i, još važnije, zapamćene u mnoštvu ostalih fotografija (po sadržaju možda važnijih) i to u rubrici na samom kraju časopisa? To pitanje postavio je sebi Borut Peterlin kada je započeo rad na ovoj opsežnoj seriji portreta koju časopis *Mladina* objavljuje već tri godine. Kao urednik fotografije u istoimenom časopisu, vrlo dobro je znao kako je teško

skrenuti pažnju na neku fotografiju pored brojnih portreta s novinskih konferencija, intervjua, reportaža koje su se uvek bavile "gorućim" temama. Pokušaj predstavljanja ljudi čija aktivnost kreira savremenu kulturnu i umetničku javnost Slovenije svakako da zahteva sasvim specifičan pristup. Borut Peterlin svakako nije hteo da se odrekne svoje dokumentarističke vokacije, pa iako su svi

© BORUT PETERLIN, PORTRET PETERA GEDEIA – FOTOGRAFA PECINA, 2007

portreti pažljivo isplanirani i aranžirani, i dalje deluju neposredno i živo kao da je reč o pričama, ali iz neke sasvim neobične i vrlo maštovite realnosti. Svako od portretisanih zadržao je svoju originalnu (životnu) ulogu, ali u sasvim novom i drugačijem kontekstu. Upravo to poigravanje stvarno-izmišljeno daje ovoj seriji portreta izuzetnu dinamičnost, a smelost ideja čini ih uzbuđljivim i interesantnim. Tako je Chris de Bode, umetnički direktor "Fotopub" festivala dokumentarne fotografije prikazan kako goni u dvokolicu upregnute fotografe i pri tom se vrlo dobro provodi. Ironičan prikaz odnosa fotografa i ljudi koji posredno odlučuju o njihovoj karijeri na odličan način oslikava surove zakone tržišta.

Umetnički direktor "BalkanArt Festivala" Piera Ravnika snimljena je u buregdžinici dok drži tepsiju bureka koji je napravljen u obliku reči "Art" (umetnost). Mesto snimanja direktno nas asocira na region kom je festival posvećen, a ujedno se poigrava s konceptom savremene umetnosti po kojoj sve može biti umetnost.

Naziv serijala "Striptiz" sam po sebi nosi jaku dozu provokacije koju je trebalo opravdati, tj. potvrditi u fotografijama. Ipak, ostati samo na nivou provokacije bio bi površan trik, pa tako svaka od aranžiranih

scena pažljivo prati i komentariše, kako rad, tako i ličnost portretisane osobe. Složen zadatak u kom je trebalo prikazati neku karakternu crtu osobe, kao i njenu profesiju, Borut je najčešće rešavao izmeštanjem ljudi iz njihove uobičajene okoline, ali s obavezanim uključivanjem simbola koji nas upućuju na to šta im je profesija. Sâm Borut ovako komentariše svoj rad: "Tražim neki trik koji u duhu ništa nas ne sme iznenaditi – ipak nas iznenadi. Već u početku sam se pitao dokle mogu da idem s ovim konceptom i, još, koliko fotografija mogu da snimim, a da se ne ponavljam. Sada, posle tri godine i preko sto pedeset portreta, još nisam iscrpeo ideje, a motivacija mi je veća nego u početku."

Ova igra iznenađenja nastavlja se i kroz jukstapoziciju slike i reči, tj. fotografije i potpisa koji su, kao i u svakoj novinskoj fotografiji, njen obavezni deo. Iz teksta saznajemo čime se dotična osoba bavi, a mnoge simbolične veze u fotografiji postaju potpuno čitljive tek tada tako da svaku fotografiju doživljavamo dva puta. Borut Peterlin postigao je ovo indirektno vizuelno čitanje tako što je u svaki portret uključio ono što bi prikazao i u konvencionalnom portretu, a zatim tu ideju preneo u sasvim drugi kontekst.

© BORUT PETERLIN, "PIERA RAVNIKAR" – UMETNIČKI DIREKTOR "BALKANART" FESTIVALA, 2006

© BORUT PETERLIN, "BOTJAN PUCELJ" – FOTOGRAF, SNIMLJEN NA NJEGOVOJ INSTALACIJI OD ODBAČENIH KOLICA, NA KOJOJ JE PREDSTAVIO FOTOGRAFIJE ODBAČENIH KOLICA IZ SUPERMARKETA. IAKO JE TA KOLICA IZVUKAO IZ REKE KRKA, POLICIJSKI INSPEKTOR NAPISAO MU JE KAZNU ZBOG NEPROPSNOG SKLADIŠTENJA KOLICA I ZABRANIO IZLOŽBU, 2009

© BORUT PETERLIN, PORTRET GLUMICE DRAGANE ALFIREVIĆ, LJUBLJANA, 2009

© BORUT PETERLIN, "KATJA PRAZNIK" – UREDNIK ČASOPISA MASK O SCENOGRAFIJI I UMETNOSTI, 2007

© BORUT PETERLIN, "ZVVIKS GRUPA ZA ANIMACIJU I LUTKARSTVO", 2008

© BORUT PETERLIN, "TANJA PAK" – UMETNICA KOJA RADI SA STAKLOM, 2006

Kao dugogodišnji fotoreporter ovladao je veštinom dobre komunikacije kako bi, pre svega, stekao poverenje, a zatim i otvorenost za ideje i njihovu realizaciju. Mladost, energija, probojnost, upornost, samo su neki od atributa ovog mladog slovenačkog fotografa koji je kroz portrete nove generacije stvaralaca uspeo da prenese atmosferu i ljude koji trenutno grade budućnost ove mlade države. U uzročno-posledičnoj igri otkrivanja sebe kao portretnog fotografa koji to do sad nije bio, do otkrivanja potencijala društva u kojem živi, Borut je "istesao" svoj vizuelni jezik u kojem su širok ugao, nekoliko planova, dramatično svetlo, jarke boje i otvorena komunikacija s auditorijumom njegove glavne karakteristike i prednosti. Privučeni svim ovim elementima, lako stupamo u često trodimenzionalni prostor Borutove dvodimenzionalne maštarije, u kojoj zajedno s glavnim akterima izvodimo taj mali performans, domišljat i u isto vreme toliko zabavan.

IVANA TOMANOVIĆ

BIOGRAFIJA

Borut Peterlin rođen je 1974. godine u Novom Mestu, Slovenija gde i danas živi. Diplomirao je fotografiju na Fakultetu za film i televiziju (FAMU) u Pragu 1998. godine. Od 2000. do 2001. bio je gostujući student u "Fabrica" centru za komunikaciju i istraživanje za United Collors of Benetton. Postdiplomske studije iz fotografije završio je na LCP (London College of Printing) 2003. Kao fotoreporter od 2003. godine saraduje s londonskom agencijom *Panos Images*. Fotograf je agencije *Contrasto* iz Rima kao i agencije *Laif* iz Hamburga. Od 2001. do 2007. godine bio je umetnički direktor *Fotopub* festivala u Novom Mestu. Od 2006. do 2008. radio je kao urednik fotografije u slovenačkom nedeljniku *Mladina*. Njegove fotografije objavljene su u brojnim evropskim dnevnim novinama i magazinima kao što su: *Corriere della Sera*, *D - la Repubblica delle Donne*, *The Observer*, *Colors*, *Amica*... Objavio je dve knjige "Priče iz Gorjanci brda" ("Goga", Novo Mesto, Slovenija), i knjigu porteta iz Bosne ("Garda Cartiere", Italija). Imao je devet samostalnih izložbi i učestvovao je na brojnim izložbama u Sloveniji i po evropskim gradovima.

© BORUT PETERLIN, "MAJA LAPAJNE" – DIREKTOR MARKETING KOMPANIJE "TRIMO TREBNJE" KOJA JE OSMISLILA PROJEKT "DRIVE IN CINEMA" PO CELOJ SLOVENIJI, 2006

OLIVIERO TOSCANI

(idejni tvorac najpoznatijih Benetton reklamnih kampa-
nja, osnivač i urednik kulturnog časopisa Colors kao i inter-
nacionalnog centra "Fabrica" za istraživanje umetnosti u
modernim komunikacijama)

"Istorija postoji od kad i fotografija. Fotografija je istinski
istorijsko pamćenje ljudskog roda. Sve što je postojalo pre
fotografije samo je nagađanje. Ko zna šta bi se desilo da
smo mogli fotoaparatom da zabeležimo dela Isusa, Julija
Cezara ili Kristofera Kolumba. Možda u tom slučaju oni
sada ne bi bili heroji kojima se posvećuju crkve i spomenici.
Svrha fotografije, u stvari, jeste da nudi znanje, svest o
stvarnosti. Samim tim, očigledno je da zvanje fotografa
povlači odgovornost prave potrage za tom realnošću.
Sticanje novih koncepata koje tek treba otkriti, na lične,

subjektivne načine. Neprestano i neprekidno "otkrivanje"
kao uverljiva iluzija za čovečanstvo.

Borut Peterlin razumeo je sve to. I postigao – puštajući
doslednost sopstvenog iskustva da utiče na njegov rad.
Peterlin je poput svoje domovine: posvećen, dramatičan,
odlučan, nezavisan, neumoran, čisto. Pravi ratnik koji je
zaista iskusio rat i podlegao njegovom uticaju i zagađenju.
A tužne situacije, poput rata, uzrokuju drugačije metode i
pristupe. Jer, zbunjenost i dezorijentisanost su za Boruta
bile nova prilika da ponovo pronađe svoj identitet i da sve
ponovo postavi kao temu razgovora. To je prilika da, kroz
slike, ponovo sagleda zemlju i njenu zbunjenost.
Sve ovo postigao je koristeći svoj najveći talenat: indiskret-
nost, koja je najnešvaćenija vrlina. Sveopšte prihvaćeno
značenje indiskrentnosti jeste da je to nedostatak obrazova-
nja ili pristojnosti. To je, međutim, poreklo znanja, jer

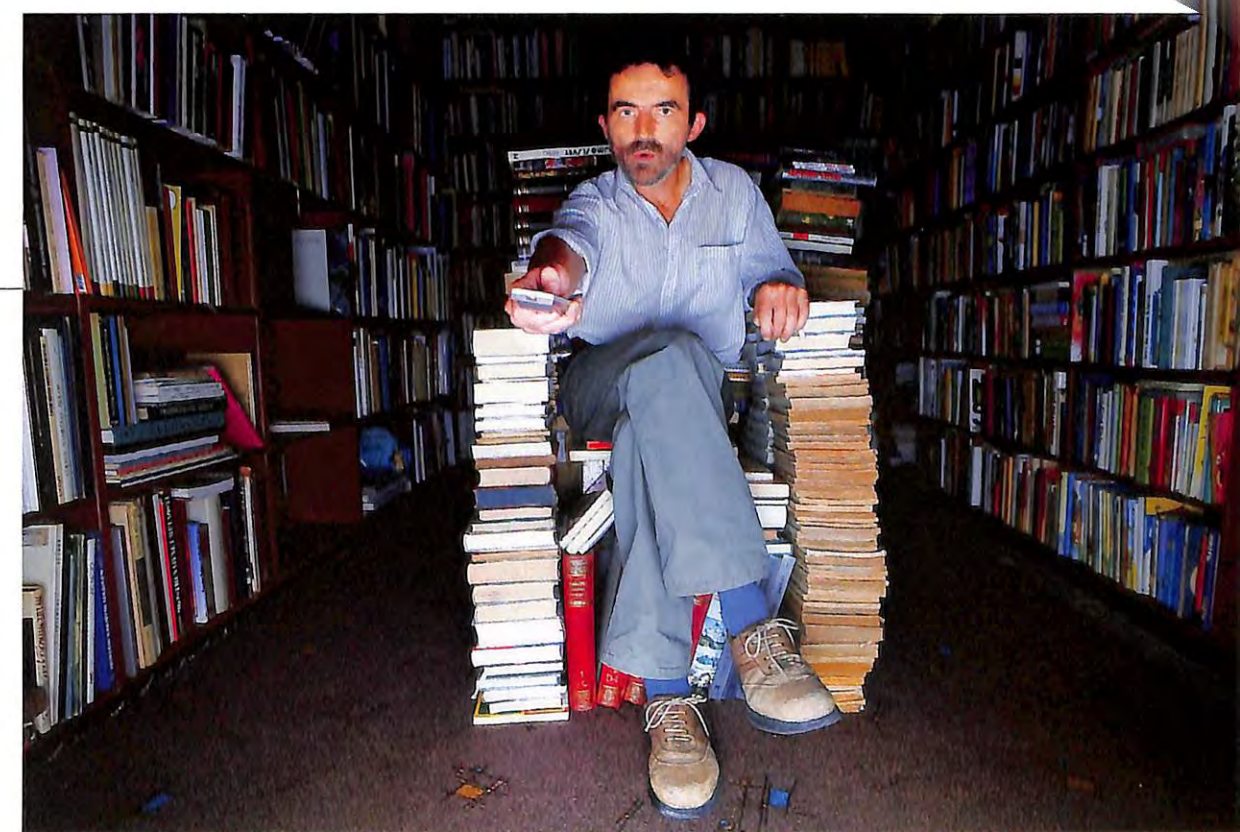
© BORUT PETERLIN, "KARMINA SILEC" – DIRIGENT SAVREMENOG EKSPERIMENTALNOG HORA "CARMINA SLOVENICA", 2007

samo indiskretni ljudi čine te postupke i dela koja
mogu unakrs širiti znanje.

Borut ne ograničava svoja dela na suštinsko. Na
njegovim fotografijama, u stvari, ima dovoljno
prostora za nepotrebne detalje, koji su, subjektivno
govoreći, veoma relevantni. Ipak, na neki svoj ličan
način, Borut nije zadovoljan prirodom, čak ni kad
je zagađena ljudskim uticajem. Zbog toga, on lično
"zagađuje". On stvara, transformiše, upravlja,

iskrivljuje, upotpunjuje, rastavlja, topi. Izostavljajući religi-
ju, preuzima mere da zadovolji drevnu žudnju ljudi da odu
dalje od onoga što im nude vid, priroda i sudbina.
On nas poziva da mu odgovorimo, pitajući se da li se
njegova alterantivna konstrukcija može videti i golim
okom, ili, da li možemo naučiti kako da je vidimo. Pita se
da li on, ili bolje rečeno mi, možemo zaista biti od koristi."

(iz predgovora kataloga izložbe fotografija "Striptiz")

© BORUT PETERLIN, "DUŠAN CUNJAK" – STRASTVENI KOLEKCIJONAR KNJIGA I VLASNIK ŠEST PRODAVNICA POLOVNIH KNJIGA U SLOVENIJI, 2006

U bašti, Beograd, 2009

Najbolji objektiv je ljudsko oko

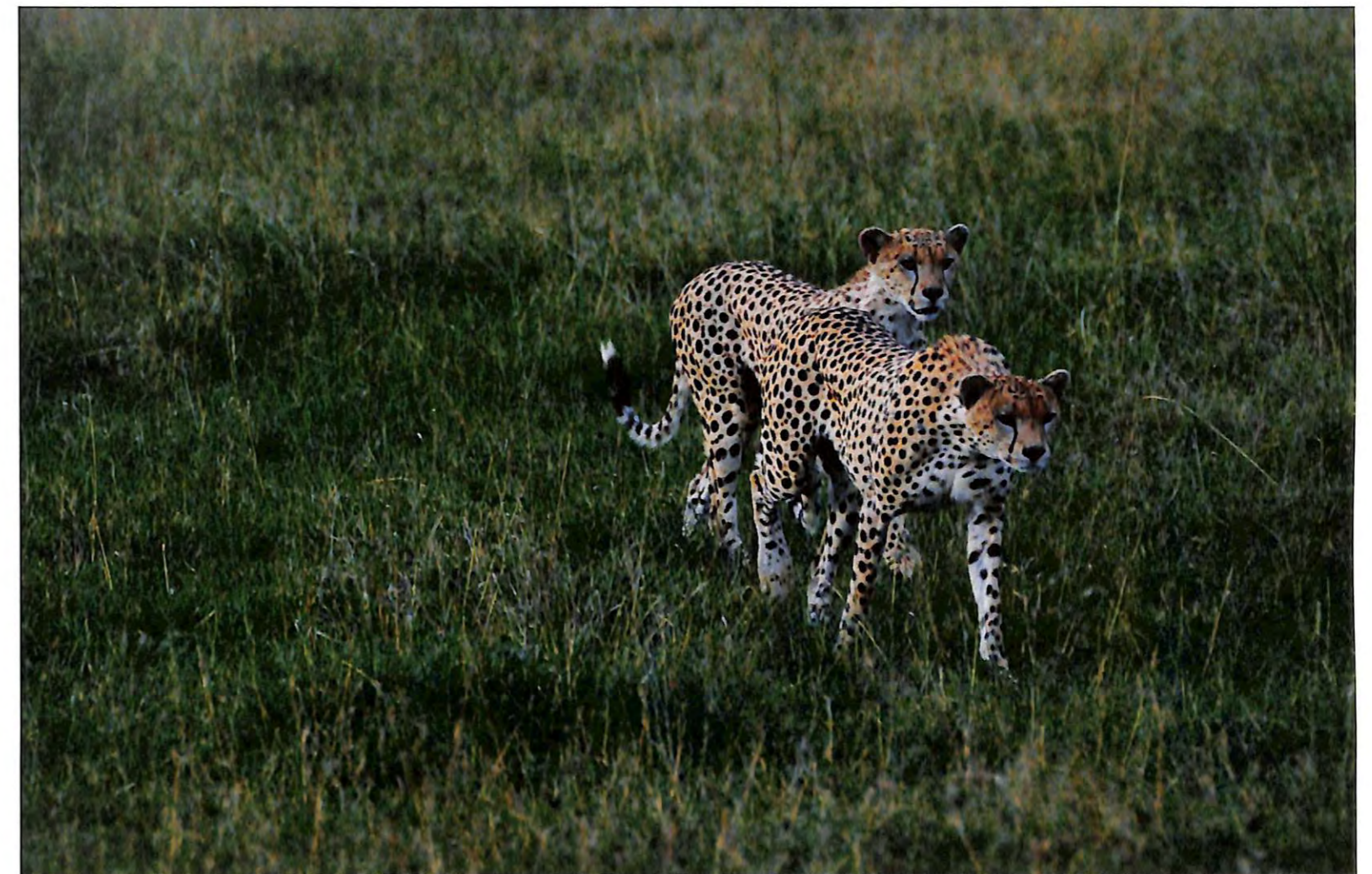

Vrabac, Turska, 2008

Premda je na prvom mestu diplomata, sebe smatra posmatračem prirode. Kao strasni zaljubljenik, uspeo je da joj se približi i donekle dokuči kroz objektiv svog fotoaparata – vernog pratioca na svim diplomatskim, ali i životnim putovanjima.

Njegova ekselencija ambasador Turske Umar Süha bavi se fotografijom mnogo duže nego diplomatijom, još od 1966. godine kada je kupio svoj prvi ozbiljniji fotoaparat. Već tada priroda je bila njegova glavna tema, a prvi susret s njom imao je kroz fotografije objavljivane u časopisu *National Geographic*. Kroz te fotografije ne samo da je upoznao raznolike predele već je i učio o svetlu. I dan-danas smatra da je svetlo najvažniji elemenat fotografije, pa tako skoro isključivo snima u jutarnjim ili večernjim satima kada je svetlo najlepše, ali i najdramatičnije.

U svoju "prirodnu" pustolovinu krenuo je početkom sedamdesetih godina prošlog veka

Safari, Kenija, 2007

UMAR SÜHA

Njegova ekselencija ambasador Turske Umar Süha velik je poštovalac prirode i u svom fotografskom radu uvek istražuje prirodu i prirodnost u svakom aspektu našeg života

dok je boravio u Argentini. Tada je sa svojim prijateljem novinarom otišao da fotografiše arheološke iskopine i pejzaže. U isto vreme, postao je i strasveni ribolovac i lovac, pa je tako priroda postala njegovo jedino okruženje u svakom slobodnom trenutku. U prvo vreme najčešće je snimao ptice, koje zahtevaju veliko strpljenje, ali i poznavanje prirode i njenih zakonitosti. "Potkovan" znanjem i iskustvom koje je stekao u lovu i ribolovu, usmerio je svoj fotografski rad ka postizanju što "prirodnije" fotografije prirode u pokušaju da je prikaže baš onakvom kakva jeste.

Tvrđi da je najbolji objektiv ljudsko oko i da se dobra fotografija postiže pravim balansom između onoga što vidimo i onoga što objektiv beleži. Smatra da nije lako biti fotograf prirode jer se u samoj tehničkoj prirodi fotografije ta "prirodnost" vrlo lako može izgubiti ili transformisati. Ipak, onim najupornijima priroda pruža mogućnost da budu svedoci neverovatnih trenutaka poput leta ptice ili

Akcenat, Beograd, 2009

FOTO-AMATER

majke koja hrani svoje mlade. Umar Süha uvek naglašava da je za fotografa prirode najvažnije da poštuje pravila i da ne ugrožava prirodu, što najbolje ilustruje slogan magazina *National Geographic*: "Idite u prirodu, fotografišite, vratite se i ostavite samo tragove vaših stopala."

Za dobru fotografiju prirode svakako je zaslužna i dobra fotooprema. Od sasvim manuelnog ručnog Kodak Pocket fotoaparata, preko Voigtlandera do Pentaxa, Nikona i Mamiye, stigao je i do digitalne tehnologije, pa je tako sa skoro kupljenim Nikonom D300 i objektivom od 80 do 400 mm snimio čak 7.000 fotografija!

Leptir, Beograd, 2009

Let, Turska, 2005

Safari, Kenija, 2007

Fotografski talenat i ljubav prema prirodi i njenom očuvanju uspeo je da spoji i prezentuje prvo u nedeljniku na engleskom jeziku koji je od 2000. godine izlazio u Turskoj. Na poslednjoj strani časopisa pisao je članke o prirodnom okruženju i ilustrovao ih svojim fotografijama. Nakon dve godine dobio je ponudu da piše za najstarije dnevne novine u Turskoj, s kojima i danas saraduje. Na pitanje kako uspeva da uklopi veoma zahtevan posao ambasadora, fotografiju i pisanje angažovanih članaka na temu očuvanja naše životne okoline, kaže da veoma malo spava, od fotoaparata se nikad ne odvaja, a o prirodi stalno razmišlja i stara se o njoj, počevši od dvorišta rezidencije u kojem je dom našlo mnogo ptica. Diplomatski staž u našoj zemlji velik je izazov za Njegovu ekscelenciju ambasadora Umara Sühu, ali isto tako i prirodne lepote koje tako rado i često istražuje.

I. TOMANOVIĆ

Skakavac, Beograd, 2009

Priključi se

Sa USB portovima kojih ima u sve više uređaja, SanDisk fleš drajvovi vam omogućavaju da jednostavno podelite svoje snimke, fotografije i muziku gde god da idete. Vi se krećete, Vaše stvari takođe. Oslonite se na SanDisk.com/USB

SanDisk®

SanDisk, SanDisk logo i Cruzer su žigovi SanDisk Corporation i registrovani su u SAD i drugim državama. Ostale robne marke pomenute ovde, navedene su samo u svrhu prepoznavanja i mogu biti žigovi svojih vlasnika. ©2009 SanDisk Corporation.

FotoFiniš

U prošlom broju predstavili smo projekat pod nazivom FotoFiniš i najavili dugoročnu međusobnu saradnju. Po rečima organizatora, ta saradnja već je donela rezultate, a neke od njih možete videti u ovom izboru fotografija

U proteklih mesec dana, od našeg poslednjeg osvrta na ovaj sve interesantniji sajt, primećen je znatan porast broja novih članova, posebno iz okruženja, broja poseta, kao i sve duže vreme provedeno na sajtu. Za to su zaslužne sve kvalitativnije i sve kreativnije fotografije koje su postavljene na njemu ali i zahvaljujući saradnji s časopisom *Refoto* koji izveštava o radu sajta. Treba istaći i veliko angažovanje razvojne ekipe na stalnom unapređenju sajta i dodavanju novih opcija koje članovima vreme provedeno na sajtu čini ugodnijim i prijatnijim. Između ostalih, bitne novine jesu međusobni čet (chat), kao i obeležavanje komentara koji vam je pomogao u unapređenju fotografije za "koristan", čime se podstiče kreativna međusobna diskusija u napretku. Za najposvećenije članove u toj aktivnosti organizatori su spremili posebne nagrade na kraju godine.

BAGBIE86, "Krive"

TACA, "Sadness"

TREĆE MESTO, tema: "Fotograf na delu" – JANE971

Bocky, "Lapo lapo"

Novouvedene nagradne teme donele su malo takmičarskog duha, s nagradama u vidu foto-prsluka, izrade i uramljivanja fotografija, memorijskih kartica, sa dobro osmišljenim sistemom glasanja, gde se na kraju ciklusa mogu videti dobijene ocene, izbegnuto je nameštanje rezultata koje je primećeno na sličnim sajtovima. U ovom broju objavljujemo neke od najpopularnijih fotografija na sajtu, kao i najbolje plasirane na upravo završenim takmičarskim temama: "Moj grad", "Fotograf na delu", "Ljubav" i "Leto".

I. TOŠIĆ

PRVO MESTO, tema: "Moj grad" – SASKO, "Na trgu Kralja Milana"

PRVO MESTO, tema: "Ljubav" – SHIME

Taylor Wessing nagrada za portret

U broju 63 objavili smo vest da je naše gore list Mirjana Vrbaški ušla u najuži izbor za jednu od nagrada na ovom prestižnom konkursu. U Nacionalnoj galeriji portreta, u Londonu, 3. novembra 2009. godine objavljene su nagrade, a Mirjana je ostvarila fantastičan uspeh dobivši četvrtu nagradu

Nagrada "Taylor Wessing Photographic Portrait Prize 2009" predstavlja najbolja dostignuća u oblasti savremenog portreta, prikazujući radove nekih od najtalentovanijih mladih autora, rame uz rame s fotografijama renomiranih profesionalnih fotografa, kao i studenata fotografije i nadarenih foto-amatera. Ovogodišnji konkurs privukao je preko 2.400 fotografa iz celog sveta, koji su poslali nešto više od 6.300 fotografija. Konačnu izložbu čini odabir od šezdeset najboljih fotografija, uključujući i četiri nagradene,

(Murder), zatvor Juvenile, Rusija 2009, iz serije "Zatvoreni" (Locked), na kojoj vidimo petnaestogodišnjeg dečaka osuđenog na smrt. Četvrta nagrada i 1.000 funti dodeljena je Mirjani Vrbaški za fotografiju "Devojčica" (Girl), 2009.

Nagradu "Godfrey Argent" i 2.500 funti dobila je dvadestdvoletna Ali Lomas za portret iz serije "Osećati se lepom". Ali Lomas dobiće priliku i da snimi editorijal za *Elle* magazin.

© ALI LOMAS, "BEZ NAZIVA", 2009

© VANESSA WINSHIP, "DEVOJČICA", 2009

kao i dobitnika "Godfrey Argent" nagrade koja se dodeljuje za najbolju fotografiju autora između 18 i 25 godina. Izložba se održava u Nacionalnoj galeriji portreta (National Portrait Gallery), u Londonu, od 5. 11. 2009. do 14. 2. 2010.

Prvu nagradu i 12.000 funti dobio je Paul Floyd Blake za fotografiju trinaestogodišnje devojčice "Rosie Bancroft", 2009, koja se nada učešću u paraolimpijskim igrama 2012. Ta fotografija deo je serije pod nazivom "Na putu za 2012. godinu" (On Track for 2012), na kojoj autor još radi.

Drugu nagradu i 3.000 funti dobila je Vanessa Winship za fotografiju "Devojčica u zlatnoj haljini", Gruzija 2009, iz serije "Gruzijska pesma" (Georgia Song).

Treću nagradu i 2.000 funti dobio je Michal Chelbin za fotografiju "Ubistvo"

© MICHAL CHELBIN, "UBISTVO", 2009

© PAUL FLOYD BLAKE "ROSIE BANCROFT", 2009

© MIRJANA VRBAŠKI, "DEVOJČICA", 2009

Mirjana Vrbaški rođena je 1978. u Montrealu (Kanada), ali je odrasla u Srbiji. U šesnaestoj godini vraća se u Kanadu, gde je ostala do dvadeset i sedme godine. Studirala je englesku literaturu na "Guelph" univerzitetu, a trenutno studira fotografiju na "Kraljevskoj akademiji za umetnost" (Royal Academy of Art) u Hagu. Nagrađena fotografija deo je njenog diplomskog rada i prikazuje anonimnu devojčicu koju je fotografisala u junu 2009. godine, u Holandiji. O toj fotografiji Mirjana kaže: "Snimila sam samo jednu fotografiju te devojčice jer sam odmah osetila da sam dostigla ideal moje predstave o njoj. Ta fotografija predstavlja jedan od retkih momenata kada fotograf uspe da zabeleži veoma izražajnu ekspresiju osobe koju fotografiše, "uhvaćenu" u izuzetnom balansu svih ostalih pratećih elemenata fotografije. Takav sklop svih elemenata i slučajnosti dešava se vrlo retko i zato je neophodno da fotografišemo što više ljudi" – kaže Mirjana.

Zaječar 2009

Jedna od najvećih smotri fotografskog stvaralaštva ikada organizovanih kod nas završava se velikom izložbom koja se otvara 1. decembra u Galeriji Narodnog muzeja u Zaječaru

Verovatno ima mnogo istine u poslovice "Treća – sreća", jer je na Treći salon fotografije "ZAJEČAR 2009", održan u tom gradu, tokom novembra stigao rekordan broj od 6.085 fotografija, koje su reprezentovale 483 autora iz čak 53 zemlje. Žiri u sastavu: Ivana Tomanović, Milan Živković, Goran Malić, Raša Milojević, Huib Limberg (Holandija), Vanneville Jasques (Francuska) i David Wheeler (Engleska) nije imao nimalo lak posao prilikom odabira fotografija jer je broj radova po temama bio: slobodna kolor (1.833 fotografije, 462 autora iz 53 zemlje); slobodna monohrom (1.669 fotografija od 425 autora iz 51 zemlje); "Priroda" (1.393 fotografije od 360 autora iz 50 zemalja) i "Eksperiment" (1.190 fotografija od 313 autora iz 45 zemalja). Ako uporedimo brojke vidimo da su interesovanja autora za svaku od tema bila podjednaka. Dodeljen je veliki broj nagrada, jer je svaka tema imala poseban patronat i to redom: FIAP, FSS, PSA i ISF, a u svakoj temi dodeljene su zlatna, srebrna i bronzana medalja i još po pet pohvala. Najbolje plasirana autorica iz naše zemlje bila je Slavica Dejanović, koja je za već legendarnu fotografiju "Dolls have dreams too" (naslovna strana *Refoto* 55) osvojila ISF zlato, a u istoj kategoriji pohvaljeni su i Saša Lazarević Korni (koga smo predstavili u prošlom broju) i Branislav Backović. Pohvalu Foto-saveza Srbije osvojio je naš verni čitalac Husein Šljivo iz Rame kod Prozora (BiH).

Srebrna FIAP medalja: Maciej Duczynski, Poljska, "Toskana"

Srebrna FSS medalja: Oguzhan Bozkort, Turska, "Child workers"

Zlatna PSA medalja: Annemarie Van Den Berg, Holandija, "A mother's love"

Srebrna ISF medalja: Ayhan Marasli, Turska, "Global warming"

Zlatna PSA medalja: Giovanni Frescura, Italija, "Yellow"

Bronzana ISF medalja: Joan Bleasde, Velika Britanija, "In the beginning"

Zlatna FIAP medalja: Tran Phong, Vijetnam, "Cool water"

Bronzana FSS medalja: Tacettin Yuksel, Turska, "Tear"

Bronzana FIAP medalja: Joanna Maria Rybczynska, Poljska, "Gold rain in Warsaw"

Zlatna FSS medalja: Klaus Tesching, Nemačka, "The boss"

PRIREDIO: SRĐAN ABDEE ABDIJEVIĆ

Adobe FOTOŠOP I ZA ANDROIDE

Kompanija "Adobe" najavila je mobilnu verziju Photoshopa i za sve brojnije uređaje koji se zasnivaju na android platformi iza koje stoji Google. Mobilni Photoshop za android je nešto siromašniji u odnosu na verziju za ajfon i omogućava osnovne operacije poput isecanja, podešavanja saturacije ili korigovanje ekspozicije. Preuzimanje ovog programa je besplatno. Više informacija na: www.mobile.photoshop.

Apple NOVITETI I OSVEŽENJA

Kompanija "Apple" predstavila je nove iMac računare sa LED osvetljenim monitorima dijagonale 21,5 i 27 inča, s Intel Core2Duo i5 i i7 procesorima. Novi "mekovi" dolaze u paketu s bežičnom tastaturom i novim "Magic mouse" mišem koji se zasniva na multitač tehnologiji (multitouch) i koji, pored fantastičnog dizajna, pruža do sada neviđene mogućnosti u radu. Primera radi, neke operacije više se ne izvode u vidu gimnastičkih vežbi s istezanjem prstiju po tastaturi, već je dovoljno preći prstom preko površina miša da bi se nešto obrisalo ili zumiralo. Pored iMac, osveženi su i MacBook prenosni računari koji su pored novog displeja dobili i novu bateriju koja obezbeđuje čak sedam sati. Više informacija potražite na sajtu: www.apple.rs.

Zeiss DISTAGON T* 35 mm F2 ZA CANON EOS

Čuveni širokougaoni (i naravno, manuelni) objektiv velike svetlosne jačine iz kompanije "Zeiss" uskoro će se pojaviti i u verziji sa EF bajonetom. I ovaj objektiv krasi beskompromisni kvalitet slike i izrade, a posebno će kao i ostali ZE objektiv biti privlačan fotografima koji snimaju i HD video-materijal. Više na: www.zeiss.com/photo.

NIKON FOTOGRAFSKI UDŽBENIK NA AJFONU
Kompanije "Nikon" i "Molecular" izbacile su na tržište aplikaciju "Nikon Learn & Explore" koja fotografima svih nivoa znanja omogućava da brzo i jednostavno dođu do informacija i tekstova s Nikon USA sajta i Nikon world magazina. Informacije: www.nikonusa.com/Learn-And-Explore/Learn-And-Explore-for-the-iPhone/index.page

Canon NOVI "KEC"

Ove godine zvanično je počela trka do ISO milion. Takmičari su dobro startovali i iako za sada dobacuju "samo" do sto hiljada, uskoro se mogu očekivati fotoaparati na kojima će i probušeni poklopac biti svetlosno moćan. Šalu na stranu, nove tehnologije u proizvodnji senzora i sve brži mikroprocesori u fotoaparata doneli su vidljiv dobitak na polju kvaliteta slike, pa se tako, do pre nekoliko godina nezamislivih ISO 12.800, sada sasvim lepo može upotrebljavati u radu i fotografisanje pri raspoloživom svetlu polako postaje moguće i s objektivima za koje se ne može reći da imaju preteranu svetlosnu jačinu.

Familija profesionalnih Canon EOS 1D fotoaparata ove jeseni konačno je dobila naslednika u vidu Mark IV modela. Iako se spekulisalo o velikim promenama u samoj koncepciji, tj. o senzoru punog formata od 35 mm, to se pokazalo kao netačno. Senzor u 1D Mark IV i dalje je APS-H formata, ali sada s rezolucijom od 16 megapiksela i još boljim karakteristikama na veoma visokim osjetljivostima koje idu do neverovatnih ISO 12.800 ili, ako se ukaže potreba, može se uključiti i ekspanzija koja ide do nezamislivih ISO 102.400. Brzina rafalnog snimanja je ostala na 10 fotografija u sekundi, a za "krckanje" te ogromne količine podataka zadužena su dva Digic IV procesora. Na ovom modelu svoju premijeru ima i potpuno nov autofokusni sistem sa 45 autofokusnih polja, od kojih je 39 krstastog tipa, koja omogućavaju "pokrivenost"

objekta bez obzira na to gde se nalazi u kadru. Zahvaljujući ugrađenom senzoru za orijentaciju, Mark IV prilikom rotacije fotoaparata može automatski da bira odgovarajuće AF polje, a kuriozitet je poseban procesor zadužen za autofokus. Sistem za merenje svetla radi u 63 zone i povezan je s autofokusnim sistemom. Dodatno su optimizovani algoritmi za internu obradu, tako da na fotografijama u svim svetlosnim uslovima biva zadržana velika količina detalja i veran prikaz boja uz minimalnu količinu šuma. Da bi još bolje odgovorio zahtevima korisnika kojima su direktno iz fotoaparata potrebne fotografije spremne za štampu, prvi put je uključena i opcija ALO (Auto Lighting Optimizer), koja koriguje osvetljenje i kontrast praktično u toku samog snimanja. Mark IV, kao što trendovi nalažu, snima i video u punoj HD rezoluciji, a može se birati između 24, 25 i 30 frejmova u sekundi. Prilikom snimanja videa moguća je potpuna kontrola svih parametara snimanja. Robustno metalno telo fotoaparata nije pretrpelo znatnije promene, te je fotoaparat i dalje zaštićen od vremenskih uticaja sa 76 gumenih zaptivki. Displej je dijagonale 3 inča, VGA rezolucije, ali umesto plastikom, sada je zaštićen ojačanim staklom otpornim na ogrebotine. Fotoaparat koristi i CF i SD kartice, a kompatibilan je najnovijim, brzim UDMA6 CF karticama. Najavljena cena za Evropu iznosi 4.600 evra. Više informacija možete naći na sajtu: www.canon.rs.

Fujifilm REMORA PODVODNI BLIC

Iako je poslednjih godina ulazak u svet podvodne fotografije moguć i onima sa skromnijim materijalnim mogućnostima, i to zahvaljujući pojavi čitavog niza kompaktnih fotoaparata koji mogu pod vodu odmah iz kutije ili uz dodatno podvodno kućište, najveći problem bilo je osvetljenje, tj. činjenica da maleni blicevi jednostavno nisu dorasli zadatku. "Fujifilm" je rešio da iskoristi tu situaciju i izbacio Remora blic na fleksibilnom držaču i s vodećim brojem

20. Remora se putem optičkog kabla aktivira bleskom ugrađenog blica, a u pakovanju stiže i difuzor. Koristi četiri AA baterije koje mu omogućavaju do 240 bleskova. Dodatne informacije: www.fujifilm.com.

Olympus NASTAVAK PRIČE O PENU

Globalni uspeh mikročetvorotrećinskog sistema i modela E-P1 nije uspevao "Olympus", već su vredno radili na poboljšanjima i na tržištu će se uskoro pojaviti osveženi E-P2. Najveća novina svakako je podrška za dodatno elektronsko tražilo, jer je njegov nedostatak bio jedna od najčešće pominjanih mana prethodnika. Na isti priključak je umesto tražila može priključiti i najavljeni eksterni mikrofoni, što će obradovati ljubitelje snimanja video-materijala. Za razliku od srebrnog starijeg brata, E-P1 dolazi u "profesionalnoj" crnoj boji, a telo je i kod njega izrađeno od metala. Ispod haube ima dva dodatna "art" filtera (Diorama koji simulira efekat T/S objektiv i kros proces koji simulira pijanog laboranta koji je slajd razvio u C41 hemiji) i nekoliko novih funkcija za poboljšanje fotografija poput i-Enhance, koja inteligentno utiče na zasićenost boja, dok je najveća novina mogućnost praćenja objekata prilikom fokusiranja. Da se ne bi sve svelo na kozmetiku, najavljena su i dva nova zum objektiv, ultraširoki 9-18 mm f/4-5,6 i telezum 14-150 mm f/4-5,6, koji će kao i fotoaparat biti dostupni početkom 2010. godine. Više informacija potražite na sajtu: www.olympus.rs.

Leica KONAČNO I SREDNJEFORMATNA

Konačno je predstavljena i Leica S2, kao i S2-P, digitalni fotoaparat nalik na uobičajene D-SLR fotoaparate, samo što je ovaj sa senzorom srednjeg formata, to jest veličine 45 x 30 mm sa 37,5 miliona piksela, kog je Kodak proizveo specijalno za ovaj model Leica fotoaparata. Model S2 već može da se kupi za 18.600 evra, dok je model S2-P skuplji i košta 22.200 evra, ali se njegovom kupovinom obezbeđuje trajni besplatni servis sa jednom, takođe besplatnom, zamenom zavesice zatvarača kao i mogućnost dobijanja drugog fotoaparata za vreme dok je ovaj na popravci. Uz ovaj fotoaparat predstavljena su za sada dva nova objektiv: Summarit - S 70 mm f/2,5 Asph

SanDisk FOTOGRAFIJA PREDRAGA VUČKOVIĆA U KATALOGU

Fotografija našeg poznatog fotografa ekstremnog sporta (nekoliko godina radi za Red Bull tim), Predraga Vučkovića (www.extreme-photographer.com), sa svetskog kupa planinskih bicikala, objavljena je u katalogu firme SanDisk za najveću i najbržu memorijsku karticu do sada napravljenu - SanDisk Extreme Performance 64 GB Memory Card. Njegova distignuća u fotografiji ekstremnog sporta na odličan način ilustruju težnje ove renomirane firme. Kao profesionalni fotograf, Predrag Vučković uvek traži savršeni snimak, a od fotoopreme traži pouzdanost i trajnost. SanDisk Extreme

Pro memorijska kartica ispunjava te bezkompromisne zahteve. SanDisk kao kreator i najveći svetski snabdevač fleš kartica, podigao je standard u profesionalnoj opremi izbacivanjem Extreme Pro Compact Memorijske kartice s brzinom upisa podataka od 90 megabajta u sekundi. Ova kartica rezultat je SanDiskove strasti, predanosti i inovativnog inženjerstva da se napravi najbolja u klasi fleš memorijskih kartica. Više informacija: www.sandisk.com i www.refoto.com

Ricoh NEŠTO MALO DRUGAČIJE

Posle nekoliko nedelja glasina i nagađanja, "Ricoh" je zvanično najavio GXR, kompaktni fotoaparat koji ima izmenljive objektivne na malo drugačiji način. Taj "drugačiji način" sastoji se u tome da objektiv čine celinu sa senzorom i u vidu modula se kače na telo fotoaparata koje sadrži kontrole i displej. Na ovaj način veličina senzora na fotoaparatu je varijabilna i on može da bude malen kao na kompaktnima, ali i velik kao na D-SLR fotoaparata. Za početak, najavljeni su zum 24-72 mm f/2,5-4,4 u kombinaciji s malim senzorom od 10 megapiksela i 50 mm f/2,5 makro u kombinaciji sa APS-C senzorom. Zum modul poseduje optičku stabilizaciju i snima video u VGA rezoluciji, dok makromodul od 50 mm snima i HD video. Ukoliko se GXR pokaže kao dobra ideja, treba očekivati još modula, a veoma zanimljivo zvuče ideje o crno-belim senzorima

(bez Anti-aliasing filtera i Bajerove interpolacije), modulu zasnovanom na Foveon tehnologiji, kao i modulima s različitim objektivima od kojih su najpriželjkivaniji ultraširoki i svetlosno moćni fiksni objektiv. Od dodatka su za sada najavljeni tele i širokougaoni konverteri, TTL blic, elektronsko tražilo i kao najzanimljivija opcija moći će da se kupi produžni kabl koji će omogućiti odvajanje tela fotoaparata i modula s objektivom i senzorom, što će snimanje iz najčudnijih uglova dovesti na jedan potpuno nov nivo. Mana ovog sistema jeste to što senzor zastareva zajedno s objektivom, što znači da će svako buduće ulaganje u sistem biti daleko veći izdatak. Iako koncept baš i nije skroz nov (nešto slično je pre 11 godina nudila "Minolta"), u pitanju je osveženje na tržištu, a kako će se pokazati u praksi, ostaje da se vidi kad počne prodaja. Dodatne informacije: www.ricoh.com.

i Apo Tele Elmar - S 180 mm f/3,5, a očekuju se uskoro i objektiv od 120 i 35 mm, takođe velike svetlosne moći, kao i drugi dodatni pribor i jedan blic. Detaljnije informacije možete pronaći na: www.leica-camera.com ili www.fotoboni.net.

ADOBE LIGHTROOM 3 SE SPREMA
Kompanija iz San Hozea marljivo radi na trećoj verziji svog programa namenjenog fotografima, koji donosi veliki broj novina. Uvoz slika u katalog sada je mnogo lakši, dok je brzina iscrtanja prikaza mnogo veća nego u verziji 2.5. Poboľjšani su Sharp i Noise Reduction, što je naišlo na odličan prijem kod svih koji su testirali program. Uvedena je mogućnost simuliranja efekta zrna (Grain). Opcija za prezentaciju slika dobila je mogućnost eksporta u video-zapis različitih formata, dok modul za štampu sada nudi izuzetno fleksibilan i kreativan način rada. Možete ga pruzeti i naći više informacija sa sajta: www.adobe.com.

NIKON D3S

Još ekstremnije

Od momenta kada se na tržištu pojavio Nikon D3, postigao je veliki uspeh jer je pružao neverovatne mogućnosti za fotografisanje u lošim svetlosnim uslovima. S novom verzijom ovog fotoaparata, koji je dobio slovo "s" u imenu, otišao je još ekstremnije. Sada se može fotografisati s osetljivošću od ISO 12.400, a postoji mogućnost dodatnog podizanja osetljivosti na čak ISO 102.400. To znači da se može zabeležiti i nešto što ljudsko oko skoro nije u stanju ni da registruje

BORIS BJELICA

Njegov prethodnik D3 napravio je prilično veliki uticaj na tržište profesionalnih fotoaparata i postao je omiljeni alat sportskih i novinskih fotografa. Prekinuo je dominaciju "Canonovih" belih objektivna na svim većim sportskim događajima i, po svima, ovo je najuspešniji "Nikonov" profesionalni digitalni fotoaparata. Prošle su dve godine od kada se pojavio i došlo je vreme da se malo osveži, bez obzira na to što po karakteristikama još nije zastareo i nije vreme za potpuno nov D4. Osveženje je dobilo oznaku D3s (pored novog senzora s istom rezolucijom dobio je još ekstremniju ISO osetljivost, mogućnost snimanja video zapisa, sistem za čišćenje senzora i tihi način fotografisanja).

VEĆ VIĐENO: Razlike u izgledu, dimenzijama i konstrukciji između novog D3 i D3s skoro da i nema, a obojica izgledaju potpuno identično. Napravljen

je, takođe, od legure magnezijuma, dobro je zaštićen od uticaja prašine i vlage. Rukohvati koji su presvučeni mekanom gumom doprinose da fotoaparata veoma udobno stoji u ruci. Ključne komande su kao i kod D3 – logično postavljene i jednostavne su za korišćenje, a moguća je potpuna prilagodljivost komandi fotoaparata potrebama korisnika. Pored funkcijskog dugmeta kome možemo zadati određenu ulogu, to isto izvodljivo je i s dugmetom za kontrolu dubinske oštine i AE/AF dugmetom. Vertikalni rukohvat s vertikalnim komandama sastavni su deo ovog fotoaparata i omogućava komforan rad i kada ga držimo u vertikalnom položaju. Na zadnjem delu vidljive su dve promene, tj. dobio je dva nova dugmeta. "Lv" dugme kojim se direktno aktivira živi prikaz slike i "info" dugme za prikaz parametara za fotografisanje i njihovu promenu.

ION S VIDEO-ZAPISOM: Video-zapis može biti veoma koristan kod fotoaparata koji je namenjen novinskim fotografima, jer većina današnjih novina pored štampanog izdanja imaju i internet-izdanje koje nadopunjuje sadržaj pisanog s kratkim video-zapisima. Ova mogućnost sigurno će biti standard kod svih novih "Nikonovih" D-SLR fotoaparata. Snima video-zapis sa zvukom u HD rezoluciji od 1.280 x 720 (720p) sa 24 sličice u sekundi u AVI formatu. Vreme video-zapisa ograničeno je na 5 minuta u maksimalnoj rezoluciji ili na 20 minuta s nižim rezolucijama. Ako pritisnemo dugme označeno sa AF, za vreme video-zapisa može da radi automatsko izoštavanje, čija bi brzina mogla da bude malo bolja, i kod njega se čuje rad autofokusnog motora na zvučnom zapisu. Ovaj neželjeni efekat može se izbeći ako se priključi i koristi eksterni stereo-mikrofon. Moja preporuka jeste da pre snimanja video-zapisa izoštrimo automatski ili manuveno,

Novina jeste da ima tihi način rada označen sa "Q". U tom slučaju se usporava i odlaze vraćanje ogledala dok god je prst na okidaču i tako prigušuje zvuk za diskretnije fotografisanje.

Ovu moćnu elektroniku morala je da prati i mehanika, pa tako ima zavesicu napravljenu od karbonskih vlakana i testiranu na 300.000 snimaka, a tu je i sistem za uravnoteženje i mirniji rad ogledala.

S punjivom Li-ion baterijom EN-EL4a od 2.400 mAh zaboravićete kada ste je punili jer možete da snimate oko 4.200 fotografija kada ne koristite živi prikaz slike.

Kao i svi noviji D-SLR fotoaparati, dobio je sistem za čišćenje senzora zasnovan na pizeoelektričnom elementu, koji stvara vibracije na površini LPF filtera koji se nalazi ispred senzora i na taj način automatski uklanja prašinu sa senzora.

a za vreme snimanja koristimo isključivo ručno izoštavanje. Kvalitet video-zapisa je odličan, možemo kontrolisati dubinsku oštrinu jer je moguće ručno birati otvor blende, a može se koristiti i osetljivost do ISO 102.400. Snimanje HD video-zapisa pokreće se i zaustavlja iz "Live View" načina rada pritiskom na dugme "Pv" s prednje strane koje je, u stvari, i dugme za kontrolu dubinske oštine. Korišćenjem ovog dugmeta znatno je poboljšana komfor prilikom snimanja video-zapisa.

BRZ I TIŠI: Može da snimi 9 snimaka u sekundi, kao i njegov prethodnik, kada se koristi FX format senzora ili 11 snimaka u sekundi kada se isključi autofokus i koristi DX isečak senzora. Duplo je povećana i memorija za privremeni smeštaj fotografija (bafer), što će obradovati sve one koji fotografiju u kontinuitetu puno snimaka. Pored toga, može imati opciju da koristi i isečak senzora s odnosom strana 5:4, gde je rezolucija deset miliona piksela i novina je isečak od 1,2x, gde je rezolucija oko 8,4 miliona piksela. Novina je tihi način rada koji možemo videti i kod fotoaparata D5000 i D300s ili kod ranijih profesionalnih analognih fotoaparata. Autofokusni sistem nije se menjao i ima 51 autofokusno polje, od čega njih petnaest ima senzore koji su krstasto orijentisani i prilagođen je

za rad u slabijim svetlosnim uslovima i s objektivima s manjom svetlosnom jačinom od f/5,6. Ako vas velik broj autofokusnih polja zbunjuje, možete ih smanjiti na jedanaest. Automatski izbor AF polja u kombinaciji sa "D" ili "G" tipom objektivna može da razlikuje lik čoveka od pozadine, čime je znatno poboljšana autofokus u odnosu na dosadašnji prioritet na bliži subjekat. Kod dinamičkog izbora AF polja pored selekcije da li da koristimo 51, 21 ili 9 polja, možemo izabrati i 3D praćenje objekta gde fotoaparata pamti objekat koji je izoštrio i prati njegovo kretanje. Na ovaj način povećani su preciznost i pouzdanost izoštavanja objekata koji se kreću. Final kalibracija autofokusa prema fotoaparatu ili objektivu sada je standardna mogućnost za ovu klasu fotoaparata.

OBRADA FOTOGRAFIJA: Podešavanje parametara (Picture Control sistem) u samom fotoaparatu koji utiču na kvalitet snimljene fotografije (boja, ton, osvetljenje, kontrast, oština i zasićenost boja) ostalo je isto kao i kod D300. Sistem za podešavanje ima četiri unapred podešena parametara (Standard, Normal, Vivid i Monochrome), a možemo kreirati i sopstvene parametre za fotografisanje, koje zatim imenujemo prema situacijama u kojim fotografisemo. Na

tehnika
DIGITALNI SLR FOTOAPARATI

Ima tražilo koje pokriva 100% vidnog polja za precizno kadriranje. Slika koju vidimo u njemu neverovatno je čista i svetla, što je odlika pravog profesionalnog fotoaparata. Moguće je podešavanje dioptrije, ima zatvarač za okular, a u displeju tražila vidi se dosta informacija o postavljenim elementima za fotografisanje.

Zvučnik se nalazi iza malih vrata i pokriva ga bravica za otvaranje vrata za memorijsku karticu.

Prostor za dve CF memorijske kartice koje mogu da rade paralelno ili serijski postao je standard kod D3 serije "Nikonovih" fotoaparata. Možemo da koristimo ukupni kapacitet obe memorijske kartice, snimati na obe kartice iste fotografije, snimati na jednoj fotografije, a na drugoj video-zapis, snimati na jednoj fotografije u RAW formatu, a na drugoj u JPEG i kopirati fotografije s jedne na drugu memorijsku karticu.

Dobio je dva nova dugmeta: "Lv" dugme za aktiviranje živo prikaza slike kao kod fotoaparata D300s, D90 i D5000 i izdvojeno "info" dugme koje kada jednom pritisnemo vidimo na displeju sve postavljene elemente za fotografisanje, a drugim pritiskom možemo prećicom promeniti neke parametre bez ulaska u meni.

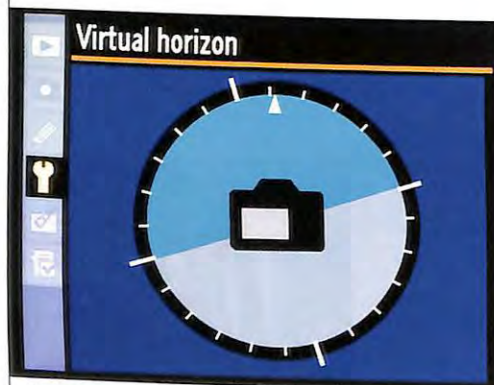
S fotoaparatom se dobija CD (Software Suite) s programima: View NX, Nikon Transfer, Picture Control Utility i Nikon Capture NX2 probnu verziju na 60 dana. View NX je program za brz i jednostavan pregled snimljenih fotografija, selekciju, organizaciju, kao i osnovnu manipulaciju. Njime možete konvertovati RAW u JPEG format, s mogućnošću podešavanja balansa belog, korekcije ekspozicije i kontrole slike. Za ozbiljniji rad i najbolju obradu "Nikonovog" RAW (NEF) formata potrebno je da kupite Nikon Capture NX2, a za kontrolu direktno snimljenih fotografija u računaru tu je Camera Control Pro 2.

Pored klasičnog video-izlaza ima i HDMI video-izlaz za prikaz fotografije i video-zapisa na televizorima velike rezolucije, a u blizini njega nalazi se i priključak za eksterni mikروفon.

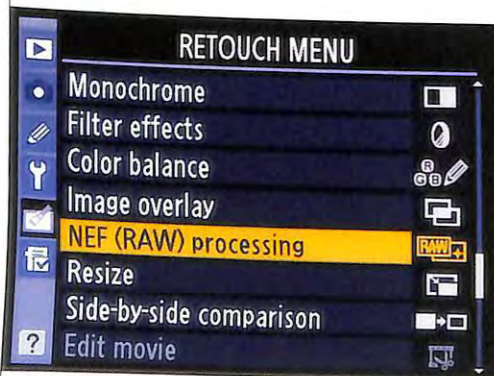
Veličina bravice za bateriju povećana je, pa omogućava lakši rad kada se nose rukavice.

Bežičnim transmierom WT-4 može se povezati s računarnom. On omogućava da se vide kontrolne sličice pet fotoaparata, kao i prenos odabranih fotografija. Možemo ga, takođe, povezati s eksternim GPS uređajem uz pomoć kabla MC-35 ili direktno s "Nikonovim" GPS uređajem GP-1 da bismo imali i koordinate položaja s kojeg fotografiramo.

Kod živog prikaza slike moguć je prikaz virtuelnog horizonta.

Meni za retuš već snimljenih fotografija standardna je opcija kod svih "Nikonovih" D-SLR fotoaparata i omogućava da već snimljenu fotografiju, a sada i snimljeni kratki film, obradimo u samom fotoaparatu. Na raspolaganju su sledeće opcije: D-Lighting izvlači mnogo više detalja iz tamnih delova fotografije; korekcija efekta crvenih očiju kad snimamo s blicem; pravljenje isečka: pretvaranje fotografije u crno-beli, sepija ili cijan ton; filter efekti: korekcija boje; pravljenje kopija u maloj rezoluciji; pravljenje jedne fotografije od više snimaka; konvertovanje RAW (NEF) formata u JPEG; pravljenje kopija u maloj rezoluciji i poređenje snimljenih fotografija. Novina u ovom retuš meniju jeste mogućnost montaže snimljenog filmskog zapisa.

OCENA

KONSTRUKCIJA I RUKOVANJE	★★★★★
MOGUĆNOSTI	★★★★★
KVALITET FOTOGRAFIJE	★★★★★
SOFTVER I OPREMLJENOST	★★★★★
CENA / KVALITET	★★★★★
UKUPNA OCENA	★★★★★

TEHNIČKI PODACI

OSNOVNE INFORMACIJE	NIKON D3S
Cena (sa PDV)	oko 5.000 evra
Priključak za objektiv-bajonet	Nikon F bajonet
Faktor uvećanja žižne daljine	1 x
Tip senzora / veličina	CMOS/ 36 x 23,9 mm
Odnos strana senzora	1,5 (3:2)
Efektivna rezolucija	12,1 miliona piksela
Format u kojem snima	JPEG, TIFF, RAW, RAW + JPEG, AVI M-JPEG (video-zapis)
Tražilo	pokriva 100% vidnog polja, korekcija dioptrije -2 do +1 m ⁻¹
Displej	3 inča (7,65 cm) TFT LCD sa 921.000 piksela
Autofokus / krstastih senzora / osetljivost za ISO 100	sistem sa 51 AF polja / 15 krstasti / -1 do 19 EV, izoštravanje na bazi kontrasta kod živog prikaza slike na displeju
AF osvetljivač	ne
Brzina zatvarača	30 s do 1/8.000 s i B
Sinhronizacija blica	1/250 s
Ekspozicijski režimi rada	P, A, S i M
Merni sistem	3D Color Matrix II u 1005 segmenta, centralno i spot (1,5 %)
Ekvivalentna osetljivost (ISO)	Auto i osnovna: od ISO 200 do ISO 12.800, proširena: od ISO100 do ISO 102.400 s korakom 1/3, proširena
Korekcija ekspozicije	+/-5 EV (korak 0,3 EV)
Korekcija snage blica	-3 do +1 EV (korak 0,3 EV)
AutoBracketing	2 do 9 snimka s korakom +/- od 0,3 do 1 EV
Balans belog	Auto, 6 definisanih opcija, prethodno izmereni i u kelvinima
Bracketing / fino podešavanje balansa belog	da/da
Ugrađeni blic	nema
Blic TTL sistem	i-TTL
Tip memorijske kartice	CompactFlash tip 1 (2 komada)
Daljinski okidač	elektronski žičani MC-36/30
Nosač baterija sa vertikalnim rukohvatom	da (sastvni deo)
Kontrola dubinske oštine	da
PictBridge standard	da
Živi prikaz slike na displeju	da
Snimanja video zapisa	da
Stabilizacija slike	ne
Priključci	USB 2.0, video-izlaz HDMI, daljinski okidač, X sinhro priključak, mikروفon i AC adapter
Napajanje	Li-jon baterija EN-EL4a (2.500 mAh)
Karakteristike baterije (prema CIPA standardu)	oko 4.200 snimaka
Dimenzije / masa (bez baterija i objektiv)	160 x 157 x 88 mm / 1.240 g
Sadržaj kutije	Li-jon baterija EN-EL4a, punjač MH-22, kabl, USB i video kabl, poklopac BF-1A okular DK17, softver VIEW NX
Informacije	REFOT B, www.refot.com, 011/64-56-151

KARAKTERISTIKE

Vreme spremnosti za rad	0,12 s
Vreme zapisa na memorijsku karticu ¹ / veličina ²	JPEG 0,8 s / 5,9 MB RAW (12bit) 1,2 s / 19,1 MB RAW+JPEG 1,8 s / 25 MB
Brzina kontinualnog fotografisanja	9 snimaka u sekundi ili 11 snimaka u sekundi kada se koristi DX isečak senzora

Kvalitet snimljenih fotografija i s eksternim ISO osetljivostima, kvalitet izrade tela i rukovanje, brzina fotografisanja, može da koristi dve memorijske kartice, snimanje video-zapisa, meni za obradu fotografija.

Nije moguće blokirati ogledalo kada se koristi živi prikaz slike, cena.

Skriveno. Diskretno. Poverljivo.

© Lowepro. Zadržava sva prava. Foto: Mark Franks

U seriji su: Classified Sling 180 AW, Classified Sling 220 AW. 15.4" laptop može stati samo u model 220 AW.

Predstavljamo vam Classified Sling AW seriju, novog člana porodice DSLR sling torbi.

Brzo se prebacuje napred - obezbeđuje maksimalno brz pristup opremi.

Koristi Lowepro patent, ugrađenu All Weather AW Cover™ kabanicu pružajući maksimalnu zaštitu od kiše i snega, koja se lako pakuje kada se ne koristi.

Za kompletnu specifikaciju svih Lowepro proizvoda, posetite www.lowepro.com

REFOT B, ekskluzivni uvoznik i distributer, Pčinjska 15a, 11000 Beograd, t. 011 6456 151, f. 011 786 0234, e. info@refot.com, www.refot.com, www.lowepro.com

Vidi mama, bez stativa...

Make: NIKON CORPORATION
 Model: NIKON D3s
 Shutter Speed: 1/320 sec
 Exposure Program: Aperture priority
 F-Stop: f/22.0
 Aperture Value: f/22
 Max Aperture Value: f/2.8
 ISO Speed Ratings: 12800
 Focal Length: 105.0 mm
 Lens: 105.0 mm f/2.8
 Flash: Did not fire

Iako to možda čudno zvuči "superpikselizovani" D3x nije privukao moju pažnju u tolikoj meri koliko je to bio slučaj sa trećom "trojkom". Količina megapiksela nije osnova kvalitetnih povećanja, barem ne u onoj meri koliko je to potrebno u onome što ja volim da snimam. Novi D3s doneo je novu dimenziju fotografisanja sa ambijentalnim svetlom i verovatno potpuno deplasirao bilo kakva pitanja tipa: da li je digitalna fotografija sustigla analognu?

"NIKONOVCI" DIGITALNI PROFESIONALCI:

Deset godina prošlo je od trenutka kada se pojavio Nikon D1, fotoaparati koji će ostati upamćeni po tome što je predstavljao prvu ozbiljnu "alatku" namenjenu profesionalcima, po pristupačnoj ceni, jer je Nikon uspeo da sruši s trona tada neprikosnoveni Kodak DCS620 (napravljen na osnovu Nikonu F5).

MODEL	GODINA	MPX	OSETLJIVOST, BOOST MAKSIMUM
D1	Jun 1999.	2.6	200-1.600 ISO
D1X	Feb. 2001	5.3	125-800, Hi 2 3.200 ISO
D1H	Feb. 2001	2.7	200-1.600, Hi 2 6.400 ISO
D2H	Jul. 2003	4.1	200-1.600, Hi 2 6.400 ISO
D2X	Sep. 2004	12.2	100-800 ISO
D2Hs	Feb. 2005	4.1	200-1.600, Hi 2 6.400 ISO
D2Xs	Jun 2006	12.2	100-800, Hi 2 3.200 ISO
D3	Aug. 2007	12.1	200-6.400, Hi 2 25.600 ISO
D3X	Dec. 2008	24.5	50-1.600, Hi 2 6.400 ISO
D3s	Okt. 2009	12.1	200-12.800, Hi 3 102.400 ISO

Ujedno, bio je to i prvi profesionalni digitalni fotoaparati napravljeni u okviru jedne kompanije, jer su do tada svi ozbiljniji modeli bili "mešanici" raznih firmi. U većini slučajeva osnovu je činilo neko od "Nikonovih" kućišta, a takva saradnja postoji i danas s korporacijom "Fuji" i modelom S5Pro.

Ako pogledate tabelu, videćete da je tokom deset godina napravljeno deset modela fotoaparata i da se potpuno nov model sa sledećim brojem pojavi svake četvrtne godine. U međuvremenu, pojavi se nekoliko modela zasnovanih na istom kućištu, koji se razlikuju prvenstveno po modifikacijama senzora, maksimalnoj osetljivosti i brzini rada.

PRINC SVETLOSTI: Iako testiranje fotoaparata nije moj "fah", oduševljenje mogućnostima koje pruža "trojka" bilo je toliko da sam dobio priliku da se bliže upoznam s najnovijim top-modelom iz "Nikonove" ponude. Prva asocijacija bila je "princ tame", ali se ovaj fotoaparati na najčešći mogući način bori protiv mraka, pa iako je obučen u crno, ipak mu više odgovara nadimak iz naslova. Ako bi bilo potrebno u nekoliko reči opisati ovaj fotoaparati, onda bih ponovio reči jednog od srećnika koji su imali priliku da testiraju Nikon D3s: "bulletproof" fotoaparati uvek spremni da munjevito odgovori na svaki zahtev vlasnika i ujedno sposobni da izdrži i najžešće izazove prilikom fotografisanja na terenu.

ALTIUS, FORTIUS, CITIUS: Nakon pojave modela D3 trebalo je manje od godinu dana da se pojavi nova "trojka" – D3x, fotoaparati koji je ponovo pomerio granice, ovoga puta studijske fotografije i kojem je visoka osetljivost žrtvovana zarad smeštaja dovoljne količine piksela za 24,5 Mpix senzor. U međuvremenu, svašta se govorilo na raznim forumima, padala su najraznovrsnija predviđanja i prognoze. Ipak, suprotno većini očekivanja da će se pojaviti neki nov Nikon (recimo s brojem 4 u imenu), ugledali smo treću trojku s potpuno neočekivanim i čak po nekima heretičkim ali veoma korisnim sposobnostima kao što su: obrada raw fajlova i snimanje HD video-klipova.

O kućištu je Boris detaljno pisao, a ja ću zaviriti u njegovu unutrašnjost, gde se nalazi trenutno najvažnija stvar, a to je potpuno nov senzor koji i dalje ima "samo" 12,1 milion piksela, ali je njegova konstrukcija takva da ima veoma veliki prostor između pojedinačnih piksela, čija veličina iznosi 8,45 mikrona. Dobra izolacija između pojedinih piksela

smanjuje količinu indukovano guma, a uz pomoć novih mikrosočiva koja se nalaze iznad svakog piksela, poboljšani su kvalitet slike i dinamički opseg. Senzor je sada sposoban da uradi čišćenje svog OLPF (Optical Low Pass) filtera tako što vibrira u čak četiri pravca i s različitim frekvencijama, otrešajući čestice koje bi mogle da utiču na kvalitet slike. Svako ko provodi puno vremena na terenu sigurno će znati da ceni ovu mogućnost, koja u znatnoj meri produžava vreme između dva odlaska u servis radi čišćenja senzora. Važno je napomenuti da ugradnja ove funkcije nije uticala na veličinu slike u tražilu koje i dalje ima fantastičnih 100 odsto prikaza.

BLENDI VIŠE NE PADA: Fotografiji često koriste ovaj termin kako bi označili trenutak u kojem fotografisanje na uobičajeni način više nije moguće. Nova trojka sada ima osetljivost od 12.800 ISO kao uobičajenu uz čuveni "boost" od čak od 3x. Malo matematike, množenja vrednosti i stižemo do brojke od ISO 102.400, nečega što je do pojave ovog fotoaparata bilo u domenu naučne fantastike. Kao i obično, postoje mnogi komentari tipa "kiselo grožđe" (nadam se da čitate basne), gde se postavlja pitanje kome treba zrnata fotografija. Dovoljno je odgovoriti da je bolje ikakva nego nikakva fotografija i da takvu fotografiju možemo objaviti bilo gde ukoliko njena veličina nije preko 10x15 centimetara, a neophodno je naglasiti da kvalitet zavisi od toga da li je fotografija snimljena u mraku ili je osetljivost iskorišćena za postizanje kratkih ekspozicija. Jedna od važnih osobina jeste ogromna ugrađena memorija (buffer), koja je identična onoj koju su vlasnici "običnih" trojki dokupljivali ako im je bila potrebna. Čak 48 snimaka punog NEF kvaliteta može sada biti snimljeno bez zastoja i to već poznatom

Najveća muka bila je sakupiti lišće i baciti ga tako da pada ispred objektivu. Iako je bio tmuran dan na ISO 12.800 ekspozicija je dostigla 1/4.000 sekunde uz blendu 16 i objektiv 24-70 mm na 35 mm.

brzinom od 9 snimaka u sekundi. To znači više od pet sekundi "rafalne paljbe", što opet znači da vam veoma teško može promaći bilo koji detalj neke ultrabrze akcije. Uz korišćenje dve CF kartice i svih mogućih načina njihovog kombinovanja: jedinstven prostor – Overflow; na obe kartice isti sadržaj – Backup; NEF na jednu, a JPG na drugu ili fotografije na prvu, a video-materijal na drugu karticu. Ako ste sada pomislili da sam načisto poludeo, grešite, jer je jedan od najboljih Pro fotoaparata dobio mogućnosti snimanja koje su do sada bile rezervisane za profesionalne video-kamere. Prostor nije problem jer postoje CF kartice i ekstremne brzine i još ekstremnijih kapaciteta (SanDisk Extreme Pro), pa ako ih još pomnožite sa dva – dve kartice na istom mestu i u isto vreme...

QUIET MODE: Nikon D3s vraća tradiciju fotoaparata koji imaju opciju posebnog režima vraćanja ogleдалa koji je znatno tiši nego što je uobičajeno. Veliko ogleдалo koje se nalazi ispred FX senzora pravi puno buke, pa iako je kućište dizajnirao "Guigaro", a ceo tim je dodatno radio na "akustičkim" karakteristikama moramo priznati da trojka nije tiha. Iz tih razloga, između ostalih opcija ubačen je i tzv. Quiet Mode, koji ne dozvoljava neku posebnu brzinu u radu, ali vas zato niko neće gledati popreko kada snimate u pozorištu, a ni divlje životinje neće panično pobeći nakon prvog snimka. Količina buke smanjena je sporijim kretanjem ogleдалa i naknadnim vraćanjem tek nakon otpuštanja dugmeta okidača. Napomenuću da, što je logično, ova opcija ne radi u "Continuous" modu. Pravu količinu buke koja ljubiteljima fotoaparata zvuči kao pesma ovaj uređaj postiže u rafalu. Važno je napomenuti još jednu činjenicu, a to je da se ogleдалo vraća takvom brzinom (vreme "blackouta" od 74 mikrosekundi) da i pored toga što fotoaparati radi, vi u tražilu i dalje vidite sliku koju snimate, doduše tamnu, ali više nego dovoljnu za ispravno kadriranje. Ovo je, u stvari, odgovor na pitanje velikog broja fotografa koji su ubeđeni da trojke dižu i zaključavaju ogleдалo u gornjem položaju kako bi postigle brzinu fotografisanja.

VI SAMO TREBA DA PRITISNETE DUGME:

Fotografisanje fotoaparatom koji ima ovakve mogućnosti predstavlja neverovatno iskustvo

i uživanje. Reklamni slogan s početka fotografske industrije "Vi pritisnete dugme, sve ostalo uradićemo mi" – nikada nije bio bliži istini. Osim u nekim ekstremno retkim situacijama, 48 fotografija maksimalnog kvaliteta ili 130 u JPG kvalitetu u jednoj sekvenci (količina zavisi od vrste memorijskih kartica) više su nego dovoljne da bez brige možete fotografisati sve dok vas (kako kaže Sveta Dragović) kažiprst ne zaboli. Blic i stativ i dalje ostaju dobrodošli delovi opreme, ali u slučaju nove trojke gube prefiks obavezno. Uz osetljivost od ISO 12.800 moguće je ekstremno kvalitetno fotografisati svaku scenu, a ako ste u polumraku, onda je neka od tri "boost" opcije uvek na raspolaganju. Brzinu smo pomenuli, osetljivost je tu, a kvalitet fotografije je (možda je to subjektivno) na nivou koji je malo, ali ipak iznad modela D3, što je i logično jer su unapređeni i čuveni Expeed procesor, a i senzor je nov. Iako je sistem fokusiranja identičan starom ipak je poboljšani i sposoban da uradi posao i u veoma lošim svetlosnim uslovima. Kako izgleda fotografisanje u uslovima ekstremno niskih svetlosnih vrednosti možete videti na ovih nekoliko snimaka. Podaci o makrofotografiji snimljenoj rano ujutru iza poluotvorenih venecijanera i bez potrebe za stativom izvučeni su iz File Info i nalaze se na samoj fotografiji. Da sam pokušao da ovu scenu snimim s istom ekspozicijom i osetljivošću od ISO 200, blendu bih morao da otvorim na 2,8 tako da bi dubinska oštrina pala na minimum. I obrnuto, za blendu od 22, ekspozicija (uz ISO 100) bila bi negde oko osmine sekunde, što muvu koja se žustro umiva ujutru ni sa stativom ne bi smirilo. Prva snežna vejavica i fabrika pored puta snimljeni su kroz vetrobransko staklo, tokom puta na fotografsku esnafsku slavu u Kragujevac, s ekstremnim osetljivostima: od poslednje "normalne" do vrednosti Hi3.

Bez osetljivosti od ISO 12.800, noć, auto u pokretu i mokro vetrobransko staklo... izgledi da će fotografija biti kvalitetna i oštra bili bi minimalni. Nikon D3s nas ubeđuje suprotno. Objektiv 24-70 mm na 40 mm, 1/400 sekunde i blenda 5,6. Prvi i poslednji broj tablice namerno su pikselizovani.

Maksimalni "boost" na ISO 102.400. Objektiv 24-70 mm na 70 mm, 1/100 sekunde i blenda 2,8. Detalji su uvećani šest puta.

KRALJ NIJE MRTAV, ŽIVEO KRALJ:

Kada se pojavio Nikon D3, nazivali smo ga kraljem i njegovo vreme definitivno nije prošlo, ali u oblasti "Low light" fotografije prinuđen je da abdicira. Mlade snage su stigle i nude mnogo toga što ovaj fotoaparati nije u stanju da pruži. Jedna od najinteresantnijih opaski jeste ona da je vreme kada se pojavio ovako opremljen fotoaparati poslovno i marketinški vezano za predstojeću Olimpijadu u Vancouveru, koja počinje za manje od tri meseca, odnosno na opremanje redakcija sportskih fotoreportera za najveću sportsku manifestaciju na svetu. Što se mene tiče, desetak dana, koliko sam imao u rukama novu "trojku" (dok je ona "obična" čamila u ormanu), bilo je dovoljno da se ozbiljno zaljubim (a kako znam da moja žena sigurno ne čita tehniku) i citiram onu mušku šalu: "Menjam jednu od 36 za dve od 18 godina." Meni bi bila dovoljna i jedna odnosno jedan – Nikon D3s!

MILAN ŽIVKOVIĆ

CANON EOS 7D

Snaga u malom

Možda jeste neočekivano za ovu jesen, ali "Canon" nas je sve prijatno iznenadio potpuno novim D-SLR fotoaparatom koji ima APS-C veličinu senzora s efektivnom rezolucijom od 18 miliona piksela. Canon EOS 7D nije samo EOS 50D s novim sensorom, već u potpunosti nov fotoaparat koji donosi mnogo toga što nijedan drugi "Canonov" D-SLR fotoaparat nije imao. Probali smo da utvrdimo kako te novine funkcioniraju u praksi, jer je tehnička specifikacija za divljenje

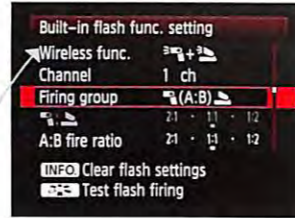
Canonova dvocifrena serija D-SLR fotoaparata duго godina nalazila se u popularnoj srednjoj klasi. Zbog pristupačne cene, kvaliteta izrade i nekih profesionalnih mogućnosti, uvek je bila primamljiva naprednijim amaterima, a rado su ga koristili i profesionalci koji nisu imali novca za 1D-serije. "Nikon" je, međutim, sa svojim fotoaparatom D200 i D300 koji su bili nešto skuplji nametnuo nove standarde u mogućnostima i kvalitetu koje "Canon" nije pratio. S novom serijom "Canon" je konačno uvažio vapaj

njegovih korisnika i napravio telo sa APS-C veličinom senzora, koje je dostojno imena ove firme. U svoju ponudu D-SLR fotoaparata ubacio je potpuno novu kategoriju. Pored efektivne rezolucije od 18 miliona piksela, on donosi i puno novina koje ranije nije imao nijedan Canon iz EOS-serije. Ima nov mehanizam koji omogućava da snima osam fotografija u sekundi, potpuno nov autofokusni sistem sa devetnaest krstasto orijentisanih autofokusnih polja, tražilo koje pokriva sto odsto kadra i ima uvećanje od 1x.

Ugrađeni blic omogućava da kontrolišemo eksterne bliceve, zatim, bolje je zaštićen od spoljnih uticaja, ima virtuelni horizont, a video-zapis moguće je snimati u 1.080p HD kvalitetu s opcijom ručne kontrole. Ako diskutujemo o ceni, ona nije mala i približna je glavnom konkurentu s "Nikonove" strane D300s, ali je manja od "Canonove" petice sa sensorom punog formata.

U RUCI: Po izgledu ne odstupa puno od EOS familije i liči na fotoaparate EOS 50D i EOS 5D

Po prvi put u EOS seriji njegov ugrađeni blic može da služi kao komander i da kontroliše eksterne "Canonove" bliceve, omogućavajući kreativnu kontrolu postavke osvetljenja.

Točičić za izbor ekspozicijskih režima rada pored standardnih položaja (Auto, P, Av, Tv i M) ima i tri položaja označena sa C1, C2 i C3, koja se mogu prilagoditi vlastitim potrebama i režimu rada označenom kao "CA" (Creative Auto). To je kreativna automatika koja omogućava jednostavnu kontrolu dubinske oštine i osvetljenosti prednjeg i zadnjeg plana, pomerajući odgovarajuće skale prilikom podešavanja na displeju.

Za napajanje koristi litijum-jon LP-E6 bateriju od 1.800 mAh, koju koristi i EOS 5D Mark II, i ona omogućava da snimimo oko 800 fotografija. Za njega je predviđen i nosač baterija s vertikalnim rukohvatom BG-E7. Omogućava nam korišćenje šest baterija formata AA ili jednu ili dve Li-jon baterije.

Potpuno je kompatibilan svim "Canonovim" EF i EF-S objektivima. Prodavače se samo telo fotoaparata i u kompletu s novim objektivima EF-S 18-135 mm f/3,5-5,6 IS ili EF-S 15-85 mm f/3,5-5,6 IS USM.

Može da koristi bežični daljinski okidači RC-1 i RC-5 jer ima ugrađen IC prijemnik, a ima i priključak za žičani RS-80 E3.

Novo je da se pritiskom na dugme označeno sa "Q" može kretati po podacima prikazanim na displeju uz pomoć džojstika i bez ulaska u meni postavljati željene parametre.

Pored klasičnog video-izlaza koji deli isti konektor kao i USB konektor, ima i HDMI video-izlaz za prikaz fotografije i video-zapisa na televizorima visoke rezolucije, a poseduje i priključak za eksterni mikrofoni.

mark II, ali su primetne i znatnije razlike. Kontrolna dugmad su veća, pa je rukovanje u ovim hladnim danima lakše kada nosimo rukavice, a razdvojen je prekidač za uključivanje koji se nalazi ispod točičića za izbor ekspozicijskih režima rada i prekidač za zaključavanje zadnjeg kontrolnog točičića. Dobio je poseban prekidač za izbor između živog prikaza slike ili video-zapisa i start/stop dugme unutra njega, čime je lakše snimanje video-zapisa. Nova, napredna kontrola omogućava skoro neograničeno prilagođavanje dugmadi i kontrola fotoaparata potrebama i navikama fotografa. Lokacije kontrolnih dugmadi šematski su označene u meniju. Napravljen je od legure magnezijuma, dobro je zaštićen od uticaja prašine i vlage, osim u delu vrata za bateriju i memorijsku karticu. Ima dobro oblikovan rukohvat koji lepo leži u ruci, a raspored komandi u kombinaciji sa dva točičića za izbor s prednje i zadnje strane omogućava postavljanje većeg broja parametara za fotografisanje bez ulaska u meni fotoaparata. Rukovanje nije komplikovano i za sve one koji su se susretali s "Canonovim" D-SLR fotoaparatom neće imati nikakvih problema. Novo je da se pritiskom na dugme označeno sa "Q" može kretati po podacima prikazanim na displeju uz pomoć džojstika i bez ulaska u meni postavljati željene parametre. Upravljački meni, radi lakšeg

pretraživanja i podešavanja, grupisan je po stranama, pa je tako dostupniji i lakši za snalaženje. "Canon" se sedmicom pridružio fotoaparatom koji imaju tražilo sa stoprocentnom pokrivenosti kadra, što omogućava komfornije kadriranje.

PUNO NOVINA: Ima dva DIGIC 4 procesora koji su potrebni za brzu obradu filmova u HD kvalitetu i snimanje velikog broja fotografija brzinom od osam snimaka u sekundi. Ima poboljšane algoritme za smanjenje šuma, čime se dodatno poboljšavaju snimljene fotografije i automatski se obavlja korekcija perifernog osvetljenja (vinjetiranja), uz korišćenje detaljnih podataka dobijenih od objektivu radi optimizacije JPEG slika u samom fotoaparatu. Automatski je moguće postaviti ISO osetljivosti u opsegu od ISO 100 do ISO 3.200, ali se ne može definisati i kontrolisati minimalna brzina zatvarača i opseg ISO osetljivosti. Autofokusni sistem je u potpunosti nov i sada ima devetnaest krstasto orijentisanih senzora, koji dobro pokrivaju kadra i pojednostavljaju kreiranje kompozicije. Vrlo je prilagodljiv i nudi čitav spektar ručnih i automatskih podešavanja, uključujući zonski i spot način izbora autofokusnih polja. Sve promene u sceni, brzo i precizno praćenje i fotografisanje objekata koji se kreću moguće je prilagoditi

Ovo je prvi EOS fotoaparat koji ima tražilo sa stoprocentnom pokrivenosti kadra i s uvećanjem od 1x. Na displeju unutar tražila moguće je videti veliki broj informacija koje su nam potrebne u toku fotografisanja. Sada ima staklo napravljeno od tečnog kristala između prizme i mat stakla koje daje lepo osvetljen prikaz AF polja, a ako želimo, u meniju možemo aktivirati pomoćne vertikalne i horizontalne linije koje nam mogu pomoći prilikom snimanja arhitekture i nema potrebe za kupovinom i komplikovanim menjanjem mat stakla. Jedino mu nedostaje unutrašnji zatvarač za okular.

Dobio je poseban prekidač za izbor između živog prikaza slike ili video-zapisa i start/stop dugme unutra njega, čime je lakše snimanje video-zapisa.

Nova napredna kontrola omogućava skoro neograničeno prilagođavanje dugmadi i kontrola fotoaparata potrebama i navikama fotografa. Lokacija kontrolnih dugmadi šematski su označene u meniju.

Kao i većina fotoaparata u njegovoj klasi, sada i on poseduje merač nagiba ili virtuelni horizont koji nam pomaže da fotoaparat postavimo u ravan. Ugrađeni senzor sa dve ose otkriva nivo nagiba, a skalu merača nagiba možemo videti u tražilu gde autofokusna polja preuzimaju ulogu pokazivača nagiba, a i na displeju je moguće imati grafički prikaz virtuelnog horizonta.

sopstvenim potrebama. Različite AF tačke mogu biti podešene za vertikalnu ili horizontalnu orijentaciju, tako da fotografi mogu automatski da pređu s fotografisanja pejzaža na fotografisanje portreta, i obrnuto, bez potrebe za pritiskanjem komandi. Tokom testa autofokusni sistem u praksi nije pokazao nijednu manu, brzo je reagovao i precizan je. Kada su svetlosni uslovi loši, kao pomoćno svetlo za izoštravanje koristi stroboskop ugrađenog blica koji se mora prethodno podići, a u automatski on se automatski aktivira. Ne bi bilo loše da ima poseban AF osvetlivač. Moguća je i fina kalibracija autofokusa prema telu ili objektivu. Tu su i standardne mogućnosti kao što je sistem za automatsko čišćenje prašine, koji treba da doprinese da se prašina manje zadržava i lakše spadne s površine low-pass filtra kada se aktiviraju vibracije visoke frekvencije. Kada je aktivna opcija čišćenja, svaki put kada isključite ili uključite fotoaparat na displeju se pojavljuje animacija koja nam govori da je ovaj sistem aktivan. Druga standardna mogućnost jeste živi prikaz slike na displeju. Kada se aktivira, podiže se ogledalo i na displeju se vidi sto odsto prikaz kadra sa simulacijom korekcije ekspozicije, prikaza histograma i pomoćnih vertikalnih i horizontalnih linija koje olakšavaju kadriranje i od sada i s virtuelnim horizontom. Živi prikaz slike može

tehnika

DIGITALNI SLR FOTOAPARATI

da se uveća pet ili deset puta radi kontrole oštine. Može automatski da izoštava kod živog prikaza slike na dva načina, a to su: klasičan način automatskog izoštavanja kada se spušta ogledalo da bi bio dostupan AF senzor i sistem slični onome koji imaju i kompaktni digitalni fotoaparati, zasnovan na osnovu detekcije kontrasta. Ovo izoštavanje je jednostavnije pošto nema potrebe da se ogledalo spusti u donji položaj i odmah se vide efekti rada autofokusa. Moguće je izoštavanje u svakoj tački kadra pomeranjem autofokusnog polja, ili s prioritonom na lice. Ovakav način izoštavanja sporiji je nego kada gledamo kroz tražilo i nije baš pogodno za brzo reagovanje i fotografisanje, ali je odličan, na primer, u studiju. Pohvalno je što postoje i dva režima rada koja omogućavaju tiši rad i diskreciju prilikom fotografisanja kada se koristi živi prikaz slike.

VIŠE PIKSELA: Fotografije snimljene ovim fotoaparatom izgledaju odlično, imaju vrlo dobru reprodukciju i opseg tonova, a u kombinaciji s dobrim objektivom i oština je na zavidnom nivou. Merenje svetla u većini situacija je odlično, samo je u uslovima kontrastnih scena primetna blaga tendencija ka preekspoziranosti. Efektivna rezolucija CMOS senzora od 18 miliona piksela na APS-C formatu daje manji fotoosetljivi element, ali je Canon EOS 7D uspeo da u slabijim svetlosnim uslovima održi dobru ravnotežu između količine detalja. Nivo šuma je na zavidnom nivou i vidljivo je bolji od Canon EOS 50D.

Fotografije snimljene s osetljivostima od ISO 1.600 mogu se slobodno štampati i u većim formatima jer šum nije toliko upadljiv, sa ISO 3.200 fotografije takođe mogu biti upotrebljive, dok one s osetljivošću od ISO 6.400 mogu da prođu u nekim situacijama, a maksimalnu proširenu osetljivost od ISO 12.800 upotrebljavati samo ukoliko nema drugog izbora. Opšti zaključak jeste da su ISO karakteristike dobre i pored većeg broja piksela, a ako vam to ne odgovara, moraćete da se opredelite za neki od fotoaparata s punim formatom senzora od 35 mm.

Uz fotoaparat dobija se bogat softverski paket nazvan "Canon EOS Solutions Disk", koji fotografima nudi sve za upravljanje snimljenim fotografijama i njihovu obradu, a sadrži: Digital Photo Professional, ZoomBrowser EX, Photostitch, EOS Utility, Digital Photo Professional i Picture Style Editor. Digital Photo Professional služi za obradu snimljenih fotografija u sirovom RAW formatu imazaviden broj parametara na koje možemo da utičemo. Ostali programi pomoći će vam da snimljene fotografije organizujete i pregledate, kontrolisete rad fotoaparata uz pomoć računara i sastavljate panoramske snimke. U ovom paketu softvera nalazi se i Picture Style Editor koji, kao što mu i ime govori, služi za kreiranje vlastitog stila izgleda fotografije podešavajući oštrinu, kontrast, saturaciju i ton boja. Kreirani stil se može snimiti i koristiti kasnije prilikom konvertovanja RAW formata u fotoaparatu ili Digital Photo Professional softveru.

HD VIDEO S RUČNOM KONTROLOM:

Video-zapis kod D-SLR fotoaparata više nije novina i veoma je dobro prihvaćen i kod amatera i kod profesionalaca. Koristi se čak i za snimanje kratkih filmova i reklamnih spotova. Fotoaparatom EOS 7D moguće je snimiti video-zapis u rezolucijama od 1.080 p sa 30 (NTSC), 25 (PAL) i 24 snimaka u sekundi, 720 p sa 60 (NTSC) i 50 (PAL) snimaka u sekundi i 640x480 piksela sa 60 (NTSC) i 50 (PAL) snimaka u sekundi. Dužina trajnja zapisa je 29 minuta i 59 sekundi, a veličina ne treba da prelazi 4 GB. Treba odati priznanje procesoru koji obrađuje pun HD video-zapis brzinom koju ne može da postigne većina računara.

U poređenju s kvalitetnijim HD amaterskim kamerama, daleko veći senzor na ovom fotoaparatu obezbeđuje čistiju sliku, bolji dinamički opseg, zasićenije boje i fantastične ISO karakteristike tokom snimanja u uslovima kada je svetlo slabo. Moguća je, takođe, i ručna kontrola parametara kao što su otvor blende, ekspozicija i osetljivost. S posebnim prekidačem za aktiviranje video-zapisa i start/stop dugmeta poboljšana je ergonomija kada se snima video-zapis. Najbolje je izoštriti pre snimanja video-zapisa, a za vreme snimanja koristiti ručno izoštavanje. Ako pritisnemo dugme označeno sa AF, za vreme video-zapisa može da radi automatsko izoštavanje, čija bi brzina mogla da bude malo bolja. Prilikom izoštavanja čuje se rad autofokusnog motora na zvučnom zapisu. Ima priključak i za eksterni mikروفon koji može da snima stereo-zvuk.

B. BJELICA

! UTISAK

Nov Canon EOS 7D vodeći je model u APS-C "Canonovom" asortimanu D-SLR fotoaparata, a jedini pravi konkurent mu je vrlo sličan Nikon D300s, koji ima za pedeset odsto nižu rezoluciju i prostor za dva tipa memorijskih kartica. Donosi mnogo toga novog, a krasi ga brzina rada, kvalitet izrade, ergonomija, prilagodljive komande, kvalitet snimljenih fotografija i dobre karakteristike kada snimamo video-zapis. Njegova cena nije niska, ali je slična gavnom konkurentu – Nikonu D300s. Možda će se većina potencijalnih kupaca ipak odlučiti za ne toliko skuplji EOS 5D Mark II sa senzorom punog formata ili će sačekati korekciju cene nove sedmice.

Lider je u rezoluciji u svojoj klasi, brzina snimanja od 8 snimaka u sekundi, kvalitet izrade, snimanje video-zapisa u HD kvalitetu s mogućnošću manuelne kontrole, odličan kvalitet snimljenih fotografija i s višim ISO osetljivostima, ugrađen prijemnik za bežični daljinski okidač.

Nema ugrađeni AF osvetljivač, bilo bi lepo da ima prostor za dve memorijske kartice, automatsku ISO osetljivost nije moguće kontrolisati.

► OCENA

KONSTRUKCIJA I RUKOVANJE	★★★★★
MOGUĆNOSTI	★★★★★
KVALITET FOTOGRAFIJE	★★★★★
SOFTVER I OPREMLJENOST	★★★★★
CENA / KVALITET	★★★★★
UKUPNA OCENA	★★★★★

► TEHNIČKI PODACI

OSNOVNE INFORMACIJE	CANON EOS 7D
Cena (sa PDV)	telo 161.500 din. (1.700 evra), komplet sa 18–135 mm IS 190.000 din. (2.000 evra)
Priključak za objektiv–bajonet	Canon EF i EF-S
Faktor uvećanja žižne daljine	1,6x
Tip senzora / veličina	CMOS / 22,3 x 14,9 mm
Odnos strana senzora	1,5 (3:2)
Efektivna rezolucija	18 miliona piksela
Format u kojem snima	JPEG, RAW, RAW + JPEG, MPEG 4 (video)
Tražilo	pokriva 100% vidnog polja s uvećanjem 1X, korekcija dioptrije –3 do +1 m ⁻¹
Displej	TFT LCD od 3 inča (7,62 cm) sa 920.000 piksela
Autofokus / krstastih senzora / osetljivost za ISO 100	sistem sa 19 AF polja / svi za otvor blende veći od f/2,8 / –0,5 do +18 EV, izoštavanje na osnovu kontrasta kod živog prikaza slike na displeju
AF osvetljivač	koristi svetlo ugrađenog blica
Brzina zatvarača	30 s do 1/8.000 s i B
Sinhronizacija blica	1/250 s
Ekspozicijski režimi rada	Auto, Creative auto, P, Av, Tv, M, C1, C2 i C3
Merni sistem	procenjeno u 63 zone, parcijalno (9,4% na centralnom delu), merenje s naglaskom na centar i spot (2,3% na centralnom delu)
Ekvivalentna osetljivost (ISO)	Auto (100 – 3.200 raspon zavisi od režima rada), ručno od 100 do 6.400 i 12.800 (H)
Korekcija ekspozicije	+/-5 (korak 0,3 EV ili 0,5 EV)
Korekcija snage blica	+/-3 (korak 0,3 EV ili 0,5 EV)
AutoBracketing	tri snimka s korakom +/- od 0,3 do 3 EV
Balans belog	Auto, 6 definisanih opcija, prethodno izmereni i u kelvinima
Bracketing / fino podešavanje balansa belog	da / da
Ugrađeni blic	GN 12 (ISO 100) i pokriva polje objektiv do 15 mm (ekv. 24 mm)
Blic TTL sistem	E-TTL II
Tip memorijske kartice	CompactFlash tip I i II
Daljinski okidač	elektronski žičani RS-80 N3/ bežični RC-5 ili RC-1
Nosač baterija s vertikalnim rukohvatom	da (BG-E7)
Kontrola dubinske oštine	da
PictBridge standard	da
Živi prikaz slike na displeju	da
Stabilizacija slike	ne
Priključci	USB / video izlaz, HDMI, daljinski okidač, X sinhro priključak, mikروفon
Napajanje	Li-jon baterija LP-E6 (1.800 mAh) ili šest AA baterija sa BG-E7
Perfomanse baterije (prema CIPA standardu)	800 snimaka (kada se ne koristi živi prikaz slike)
Dimenzije / masa (bez baterija i objektiv)	148 x 111 x 74 mm / 820 g
Sadržaj kutije	Li-jon baterija LP-E6, punjač LC-E6, kabl, USB i video kabl, poklopac za telo i CD s programima Fotooprema, 011/71-29-136, www.foto-oprema.com, www.canon.rs
Informacije	

KARAKTERISTIKE

Vreme spremnosti za rad	0,15 s
Vreme zapisa na memorijsku karticu ¹ /veličina ²	JPEG 0,8 s / 6,6 MB RAW 1,2 s / 25,1 MB RAW+JPEG 2 s / 31,7 MB
Brzina kontinualnog fotografisanja	8 snimaka u sekundi

SVAKOG MESECA ZAJEDNO OTKRIJAMO SVET

ŽIDOVARSKO BLAGO NATIONALGEOGRAPHIC-SRBIJA.COM | DECEMBAR 2009 270 din.

SKRIVENI KELTSKI TRAGOV

NATIONAL GEOGRAPHIC

SRBIJA

Da li smo sami?

PRETRAŽIVANJE NEBA U POTRAZI ZA DRUGIM SVETOM

Sveta gora
MONASI MODERNOG DOBA
LOVCI – SAKUPLJAČI XXI VEKA
DRUGAČIJI TIBET

ISSN 1452-6751
9 771452 675009 38

U PRODAJI
SVAKOG
PRVOG PETKA
U MESECU

NATIONAL GEOGRAPHIC SRBIJA

Mikročetvorotrećinski sistem je mlad sistem kompaktnih digitalaca s izmenljivim objektivima koji paralelno razvijaju "Olympus" i "Panasonic". Kao i kod D-SLR sistema, veoma je važno da ima dobar izbor izmenljivih objektivna i ostale opreme koji mogu da zadovolje različite kategorije korisnika. Da bi se još više upoznali s ovim novim sistemom, pripremili smo pregled objektivna koji se trenutno mogu naći u ponudi

Objektivi za mikro 4/3 sistem

Investiranje u dobar objektiv nije bacanje para s obzirom na to da fotoaparati zastarevaju i stalno se menjaju, a dobar objektiv je uvek dobar objektiv. Tako je važno da svaki sistem s izmenljivim objektivima ima različitu paletu objektivna koja može da zadovolji potrebe svih korisnika i po ceni i po kvalitetu. Osnovne karakteristike po kojima se razlikuju Four Thirds (četvorotrećinski) standard i Micro Four Thirds standard, kad su u pitanju objektivna, jeste kraća udaljenost između bajoneta objektivna i senzora za

50 odsto, što omogućava da se na njega uz pomoć odgovarajućeg adaptera koristi objektiv drugih proizvođača. Ima za 6 mm manji spoljašnji prečnik bajoneta objektivna i povećan je broj električnih kontakata na bajonetu sa 9 na 11. Svi oni, takođe, mogu da koriste objektivne četvorotrećinskog sistema i kada kupite neki od novih fotoaparata iz mikrosistema, moći ćete da ih koristite uz pomoć adaptera. "Olympus" je takođe napravio adapter koji omogućava korišćenje i OM serije objektivna,

a "Panasonic" adaptere koji omogućavaju korišćenje Leica objektivna M i R serije. Žižna daljina objektivna pokriva dva puta manji vidni ugao u odnosu na ekvivalentan format od 35 mm, tako da će objektiv sa žižnom daljinom od 17 mm pokrivati vidni ugao ekvivalentan objektivu od 34 mm za format od 35 mm. Bez obzira na to što "Olympus" i "Panasonic" zajedno razvijaju ovaj nov sistem, oni su se opredelili za dva u potpunosti različita sistema stabilizacije slike. "Olympus" ima stabilizaciju slike zasnovanu na pomeranju

senzora i nije potrebno da objektiv ima stabilizaciju slike. "Panasonic" je krenuo u drugom pravcu i stabilizacija slike isključivo zavisi od objektivna, jer skoro svi njegovi objektivni imaju optičku stabilizaciju slike. Automatsko izoštravanje je tiho, a svi koriste takozvani "Fokus-by-wire" sistem za izoštravanje. Kada okrećemo prsten za ručno izoštravanje, ne pomera se mehanička grupa sočiva, već se daje signal motoru za pomeranje. Ovakav način omogućava veoma precizno ručno izoštravanje, ali ne i jedinstven osećaj koji imate kod mehaničkog izoštravanja. Bilo bi dobro da objektiv ima i skalul postavljanim udaljenostima da bi se mogla unapred postaviti željena udaljenost kad izoštravanje nije moguće. "Panasonic" sada ima u ponudi šest objektivna, a "Olympus" dva koji su dati u tabeli, dok će dva "Olympusova" objektivna. M.ZUIKO DIGITAL 9-18 mm f/3,5-5,6 ED i Olympus M.ZUIKO DIGITAL 14-150 mm f/3,5-5,6 ED biti u prodaji u prvoj polovine sledeće godine.

B. BJELICA

UTISAK

Ovo je mlad sistem koji tek treba da se razvija i sigurno će se razvijati u budućnosti kada ćemo imati i više objektivna u ponudi. Pravi smisao i maksimalnu kompaktnost imaćete samo s objektivima fiksni žižni daljina kao što su Olympus M.ZUIKO DIGITAL 17 mm f/2,8 i Panasonic LUMIX G 20 mm f/1,7 ASPH, jer su svi ostali objektivni znatno veći. Svi se lako naviknemo na zum objektivne, ali ne mora značiti da će objektiv s fiksnom žižnom daljinom sputavati vašu kreativnost, već može da deluje i suprotno.

Uz pomoć odgovarajućih adaptera možete koristiti i objektivne četvorotrećinskog sistema i objektivne drugih proizvođača. "Olympus" je napravio adapter za korišćenje OM serije objektivna, a "Panasonic" adaptere za korišćenje Leica objektivna M i R serije.

TEHNIČKI PODACI

OSNOVNE INFORMACIJE	Olympus M.ZUIKO DIGITAL 17 mm f/2,8	Panasonic LUMIX G 20 mm f/1,7 ASPH	Panasonic LEICA DG MACRO-ELMARIT 45 mm f/2,8 ASPH. MEGA O.I.S.	Panasonic LUMIX G VARIO 7-14 mm f/4 ASPH	Olympus M.ZUIKO DIGITAL 14-42 mm f/3,5-5,6 ED
Cena (sa PDV)	30.020 din. (316 evra)	39.235 din. (413 evra)	78.565 din. (827 evra)	122.930 din. (1.294 evra)	30.020 din. (316 evra)
Bajonet	Micro 4/3	Micro 4/3	Micro 4/3	Micro 4/3	Micro 4/3
Žižna daljina	17 mm	20 mm	45 mm	7-14 mm	14-42 mm
Ekvivalentna žižna daljina za format od 35 mm	34 mm	40 mm	90 mm	14-28 mm	28-84 mm
Maksimalni otvor blende	f/2,8	f/1,7	f/2,8	f/4	f/3,5 (14 mm) f/5,6 (42 mm)
Minimalni otvor blende	f/22	f/16	f/22	f/22	f/22
Konstrukcija (br. sočiva / br. grupa sočiva)	6/4	7/5	14/10	16/12	9/8
Broj lamelica blende	5	7	7	7	7
Stabilizator slike	ne	ne	da	ne	ne
Minimalna daljina izoštravanja	0,2 m	0,2 m	0,15 m	0,25 m	0,25 m
Maksimalno povećanje	0,11 x	0,13 x	1 x	0,08 x	0,24 x
Prečnik filtera	37 mm	46 mm	46 mm	nema	40,5 mm
Senilo	nema	nema	dobija se sa objektivom	ugrađeno	nema
Dimenzije / masa	57 x 22 mm / 71 g	63 x 25,5 mm / 100 g	63 x 62,5 mm / 225 g	70 x 83,1 mm / 300 g	62 x 43,5 mm / 150 g
Sadržaj kutije	prednji, zadnji poklopac, senilo i torba	prednji, zadnji poklopac i torbica	prednji, zadnji poklopac, senilo i torbica	prednji, zadnji poklopac i torbica	prednji i zadnji poklopac
Informacije	011/22-22-900, www.olympus.rs	www.panasonic.rs	www.panasonic.rs	www.panasonic.rs	011/22-22-900, www.olympus.rs

Panasonic LUMIX G 14-45 mm f/3,5-5,6 MEGA O.I.S.	Panasonic LUMIX G HD 14-140 mm f/4-5,8 O.I.S.	Panasonic LUMIX G VARIO HD 45-200 mm f/4-5,6 MEGA O.I.S.
din. (310 evra)	din. (931 evra)	din. (351 evra)
Micro 4/3	Micro 4/3	Micro 4/3
14-45 mm	14-140 mm	45-200 mm
28-90 mm	28-280 mm	90-400 mm
f/3,5 (14 mm) f/5,6 (45 mm)	f/4 (14 mm) f/5,8 (140 mm)	f/4 (90 mm) f/5,6 (200 mm)
f/22	f/22	f/22
12/9	17/13	16/13
7	7	7
da	da	da
0,3 m	0,5 m	1 m
0,17 x	0,2 x	0,19 x
52 mm	62 mm	52 mm
dobija se sa objektivom	dobija se sa objektivom	dobija se sa objektivom
60 x 60 mm / 195 g	70 x 84 mm / 460 g	70 x 100 mm / 380 g
prednji i zadnji poklopac, senilo i torbica	prednji i zadnji poklopac, senilo i torbica	prednji i zadnji poklopac, senilo i torbica
www.panasonic.rs	www.panasonic.rs	www.panasonic.rs

Kolekcija 2009

NOVA IZDANJA PC PRESS-a

Knjiga
Office i Vista na radnom mestu

Dupli DVD - 8 GB
iPC 2008+

Elektronska arhiva časopisa PC, od aprila 1995. do novembra 2008.

DVD **ePC 1000+**
Dopunjeno i prošireno elektronsko izdanje knjige PC1000

SPECIJALNI POKLON:

Naručite ePC1000+ DVD i dobićete besplatno knjigu PC1000 - ujedinite najbolje iz oba sveta, lako čitanje na papiru i lako pretraživanje sa DVD-a

Pozovite telefonom 011/276-5533 ili poručite na www.pcpres.rs

SAMSUNG ST1000

Nekoliko sati pošto sam dobio Samsung ST1000 na test, drugarica me je pitala: "Kakav ti je to fotoaparati?" i ja sam joj odgovorio: "Svemirski." U stvari, kad bolje razmislim možda baš nije svemirski, ali je sigurno iz budućnosti

Poveži se i podeli

Reč je, naizgled, o još jednom ultrakompaktnom modelu s "periskopskim" objektivom i displejom osetljivim na dodir, ali taj "još jedan" fotoaparati ispod šasi je krije gomilu tehnologija koje će za nekoliko godina postati uobičajene, dok su trenutno prilično egzotične i zaslužuju pažnju. I ovoga puta akcenat je, pored lakoće upotrebe, na povezivanju sa drugim uređajima i deljenju snimljenog materijala. To deljenje dovedeno je kod ST1000 na jedan sasvim nov nivo, jer je ideja da se fotoaparati praktično integriše u uređaje koji čine "digitalni dom", tj. HD televizore, digitalne ramove i sl., ali i da se van kuće može lako pristupiti poznatim internet-servisima poput Jutjuba i Flikera. I tu nije kraj, jer se fotoaparati veoma lako povezuje i s mobilnim telefonima, a ume da šalje i elektronsku poštu. Da ono "svemirski" nije bez osnova jasno je čim se ugleda skraćena GPS (Global Positioning System), što znači da ST1000 može da "zna" mesto na kome je neka fotografija nastala, što sve popularniji "geotagging" čini veoma jednostavnim.

DA SE VRATIMO IZGLEDU SPOLJA: Samsung ST1000 je veoma kvalitetno dizajniran i izrađen. Prednja strana je od metala, s lepo uklopljenim otvorom kroz koji "gleda" objektiv, lampicom za pomoć pri fokusiranju i blicem. Poslastica čeka sa zadnje strane, a reč je o neverovatno dobrom displeju dijagonalne tri i po inča, s neverovatnih 1.150.000 piksela. Nažalost, displej zauzima bukvalno celu zadnju stranu i čini fotoaparati veoma nepraktičnim za držanje i korišćenje jednom rukom, a kad se u akciju uključi i druga ruka, često se desi da levi mali prst završi u kadru. I ovaj model poseduje akcelerometar čija upotreba nije baš na vrhunskom nivou i on ne igra neku veliku ulogu prilikom upotrebe, što je velika šteta jer uopšte ne bi bilo loše da se ISO, na primer, može podesiti tako što se fotoaparati prodrma. Objektiv na ST1000 smešten je u unutrašnjosti fotoaparata i sva kretanja su mu nevidljiva. Iako ova konstrukcija zahteva kompromise kada su svetlosna moć i optičke karakteristike u pitanju, potpuno je primerena ciljnoj grupi jer je daleko otpornija na spoljašnje faktore i fizička oštećenja. Nažalost,

objektiv počinje od, ne baš mnogo širokih 35 mm, i završava se na prilično dugačkim 175 mm, što baš neće oduševiti ljubitelje fotografisanja društvenih događanja u skućenom prostoru. Druga mana objektiv je što je maksimalni otvor blende na širem kraju prilično sporih f 3,6 ali se zato, za razliku od sličnih modela, na 175 mm skupi na prihvatljivih f 4,8. Naravno, optička stabilizacija postoji i omogućava nešto duže ekspozicije "iz ruke". Prilikom makro fotografisanja moguće je objektu prići na pet cm.

BRZINA RADA: sasvim je zadovoljavajuća, a fokusiranje pri dobrom svetlu je brzo i tačno. Neverovatan je osećaj šetati gradom i fotografisati i u prvom kafiću s bežičnim Internetom, okačiti te fotke na Net ili ih publici prikazati na velikom ekranu. Deljenje nije ograničeno samo na fotografije jer ST1000 snima i HD video (720 p), koji je, takođe, moguće brzo s fotoaparata okačiti na Jutjub.

TEHNIČKI PODACI

OSNOVNE INFORMACIJE	SAMSUNG ST1000
Cena (sa PDV)	35.000 din. (368 evra)
Efektivna rezolucija	12 miliona piksela
Senzor	CCD, 1/2,33 inča
Objektiv	5X, 35–175 mm
Displej	TFT LCD 3,5 inča
Maksimalan otvor blende	f3,6–4,8
Minimalna daljina izostravanja	5 cm
Stabilizacija slike	da, optička
Format u kojem snima	JPEG
Ekspozicioni režimi rada	Auto, prepoznavanje scene, predefinisane scene
Merni sistem	Multi, spot, centar kadra, lice
Ekvivalentna osetljivost (ISO)	Auto, ISO 80–3.200
Video-zapis: dužina / format / maks. rezolucija	HD, 720P (1.280 x 720)
Tip memorijske kartice	MicroSD/MicroSDHC
Tip baterije	Li-jon SLB-11A
Vreme spremnosti za rad	1 sekunda
Dimenzije / masa (bez baterija i objektiv)	100 x 61 x 19 mm / 176 g
Informacije	www.stav.rs
Garancija	1 godina

senzoru u slučaju ST1000 ne pomaže ni objektiv čija konstrukcija čini da čoškovi uvek budu zamućeni. Svemu tome ne doprinosi ni izuzetno agresivan algoritam za uklanjanje šuma koji već na ISO 400 pretvara fotografisanje u slikarstvo. Na nižim osetljivostima i pri dobrom svetlu kvalitet fotografija zadovoljiće većinu prosečnih korisnika, a ja se nadam da će "Samsung" uskoro izbaciti i model sličan ovom koji će odgovarati i probirljivim amaterima.

Samsung ST1000 nije najbolji kompaktni na tržištu, ali je zato najbolja najava onoga što dolazi. Neverovatan je osećaj šetati gradom i fotografisati i u prvom kafiću s bežičnim Internetom, okačiti te fotke na Net ili ih publici prikazati na velikom ekranu. Deljenje nije ograničeno samo na fotografije jer ST1000 snima i HD video (720 p), koji je, takođe, moguće brzo s fotoaparata okačiti na Jutjub.

SRĐAN ABDEE ABDIJEVIĆ

! UTISAK

Zahvaljujući svim tim mogućnostima, može se reći da fotoaparati postaje deo "digitalnog života" pojedinca i diže trend brze globalne komunikacije na jedan viši nivo. Zahvaljujući novim tehnologijama, putopis, reportaža ili najobičnije dobro zezanje više se ne preporučuju – već prenose.

Mnogobrojne mogućnosti povezivanja, izrada, displej, dizajn.

Ne baš širok objektiv, zamućenje u čoškovima, sum na višim osetljivostima, cena.

OCENA

KONSTRUKCIJA I RUKOVANJE	★★★★
MOGUĆNOSTI	★★★★
KVALITET FOTOGRAFIJE	★★★★
SOFTVER I OPREMLJENOST	★★★★
CENA / KVALITET	★★★★
UKUPNA OCENA	★★★★

SAMSUNG U10

Poslednjih nekoliko godina svedoci smo prave poplave foto, audio i video tehnike koja u imenu sadrži, sada već obaveznu skačenicu HD. Pojeftinjenje i omasovljenje plazma i LCD televizora, popularnost mnogih on-lajn servisa i uopšte težnja da se svaki bitan i nebitan momenat u životu zabeleži u što boljem tehničkom kvalitetu doneli su na tržište čitav niz proizvoda koji brzo i lako "pamte" i sa drugima dele sliku modernog društva

HD u svakoj prilici

Ukratko, za početak, Samsung U10 je minijaturna HD kamera sa senzorom od deset megapiksela, koja staje u džep i omogućava snimanje HD video-materijala i fotografija. Oblikom, U10 podseća na mobilne telefone i koncipiran je tako da bude što jednostavniji za korišćenje, te se sve svodi na "uperi i snimaj". Iako ovo poslednje mnogima može da deluje kao mana, treba imati u vidu činjenicu da je U10 kamera namenjena bukvalno svima i kao takva i ne pretenduje da se takmiči s komplikovanim modelima, već je tu da beleži uspomene. Kao medij za snimanje, U10 koristi SD i SDHC kartice i snima u h.264 formatu, dok je zvuk stereo AAC. Za povezivanje s računom koristi se USB 2.0 port, dok se s ostalom tehnikom U10 može povezati običnim AV kablom jer ne poseduje HDMI port. Interfejs i kontrole pojednostavljeni su do kraja i retko koja operacija zahteva više od nekoliko pritiskanja tastera. Tasteri su raspoređeni u dve grupe i oni bitni za snimanje su obični, dok su kursor i tasteri koji ga okružuju potpuno ravni i osetljivi na dodir.

KVALITET SNIMAKA: je dobar onoliko koliko fiksni objektiv s fiksnim fokusom i svetlosni uslovi dozvoljavaju. U principu, ako se snima napolju i ako je vreme lepo, snimci će biti dobrog kvaliteta, pod uslovom da se vodi računa i o tome šta se nalazi u sceni koja se snima, jer brzi pokreti umeju da izazovu pojavu artefakata kompresije. U zatvorenom prostoru situacija nije baš tako sjajna i tu je česta pojava šuma. Situacija je slična i kada su u pitanju fotografije i njihov kvalitet neće oduševiti fotografe, ali će za bake i deke ili drugare je odeljenje biti sasvim zadovoljavajuć. Kao i većina novih fotoaparata iz "Samsunga", i U10 može jednim pritiskom na dugme da konvertuje i šalje video na Jutjub, što će oni manje vični montaži i žongliranju formatima, kodecima i ostalim tehnikama umeti da cene.

Premda skromnih mogućnosti, U10 može da bude vrlo sposobna "mašina" za beleženje uspomena čiji

su glavni konkurenti opšteprisutni mobilni telefoni i kompaktni digitalni fotoaparati i koja će za svoje mesto pod suncem morati da se bori pre svega niskom cenom. HD revolucija je u punom zamahu, na vama je samo da se pridružite i snimate.

SRĐAN ABDEE ABDIJEVIĆ

TEHNIČKI PODACI

OSNOVNE INFORMACIJE	SAMSUNG U10
Cena (sa PDV)	13.666 din. (143 evra)
Efektivna rezolucija	10 miliona piksela
Senzor	CMOS
Objektiv	1X, Schneider Kreuznach
Displej	2 inča (5,1 cm) sa 150.000 piksela
Stabilizacija slike	ne
Video rezolucija	1.920 x 1.080 (30/25 snimaka u sekundi); 1.180 x 720 (60/50 ili 30/25 snimaka u sekundi); 720 x 576 (60/50s snimaka u sekundi)
Format za snimanje video-zapisa	H264 ACC MP4
Maksimalna rezolucija kod snimanja fotografija	10 miliona piksela
Format u kojem snima fotografije	JPEG
Tip memorijske kartice	SD/SDHC
Tip baterije	integrirana Li-jon
Priključci	AV, USB i AC adapter
Dimenzije / masa (bez baterija i objektiv)	15,5x 104 x 56 mm / 95 g
Informacije	www.stav.rs
Garancija	1 godina

OCENA

KONSTRUKCIJA I RUKOVANJE	★★★★
MOGUĆNOSTI	★★★★
KVALITET ZAPISA	★★★★
SOFTVER I OPREMLJENOST	★★★★
CENA / KVALITET	★★★★
UKUPNA OCENA	★★★★

Jedinstvena ponuda u Srbiji!

VIDEO, FLUO, HALOGENA, HMI I BLIC RASVETA

Baterije i punjači, foto pozadine, zilverice, kišobrani, softboksovi, filteri, adapteri za objektiv, zonerice, dodaci za bliceve, stativi, flash triggeri

FOTO SVET
www.fotosvet.rs
Beograd,
Bulevar kralja Aleksandra 84,
011/344 84 77
moneta93@gmail.com

Nova niza cena za preko 500 artikala!

Tridesetih godina prošlog veka bili su "u modi" fotoaparati koji su bogato koristili Leitzov slogan "Mali negativ, veliki pozitiv"

Harmonikaši

Da bi se ova tvrdnja zaista obistinila, bilo je potrebno složiti velike mogućnosti u malu kutiju fotoaparata. Objektiv i zatvarači su već, tehnološki posmatrano, zadovoljavali navedene zahteve, ali je mehanizam, koji je, u stvari, pravio tamnu komoru, bio jedini i najvažniji činilac fotoaparata. Bez objektiv i zatvarača mogao se napraviti kakav-takav snimak, ali bez "Camere obscure", nikako. Sve ostalo: nosač objektiv, poluge pomoću kojih se mehanizam izvlačio, šine koje su obezbeđivale njegovo ravnomerno izvlačenje i uvlačenje, spadalo je u pomoćna sredstva neophodna da se stigne do dobrog crno-belog negativa. Da, dobro ste pročitali. Crno-bela fotografija je u to vreme bila osnovni vid fotografije, fotografija u boji je postojala, ali je bila u eksperimentalnoj fazi, procesi obrade materijala bili su komplikovani i skupi.

RAZLIČITI FORMATI

Pored velikih formata, do 18x24 cm, to su bili pločaši kojima su radili ljuti profesionalci, a

amaterima su bili dostupni aparati manjih formata koji su uglavnom snimali rol-fimovima tipa 120 i 127, kao i oni za filmove formata 135 mm. Njihova osnovna karakteristika bila je da su, zahvaljujući mehanizmu, bili sklopivi i mogli da se stave u neki veći, ili manji džep (zavisno od formata). Gotovo sve fabrike širom sveta pravile su ovakve fotoaparate u velikim količinama. Pogledajmo neke od njih, naravno, iz moje kolekcije.

AGFA BILLY RECORD 8,8

Jednostavan Agfin fotoaparat za 8 snimaka 6x9 na filmu 120, s objektivom Agfa Anastigmat Jgestar 8,8/100 mm. Centralni zatvarač Agfa Automat ima oznake ekspozicija 25, 50, 100 i B, a uz upotrebu poluge iznad okidača dobija se i T-ekspozicija. Objektiv se podešava na dve tačke, za snimanje 2-5 m i 5 m-∞.

Pored sklopljivog okvirnog tražila na fotoaparatu je i, u ono

vreme popularno, briljantno tražilo. Billy Record 8,8 bio je u proizvodnji između 1935. i 1942. godine. Niklovana verzija, prema podacima iz kataloga, stajao pedesetak evra, dok hromirani model vredi deset evra više. Na našem tržištu može se dobiti i za upola nižu cenu. Iako nema veliku vrednost, fotoaparat, kada je otvoren, i s otvorenim tražilom, može da bude ukras i svakoj vitrini.

KODAK SIX 20

Ovaj fotoaparat je, po tehničkim karakteristikama, sličan Billy Recordu, objektiv mu je nešto svetlosno jači "Kodakov" Anastigmat 7,7/98 mm (baš čudna žarišna daljina), ali ima skalu s podešavanjem od 1,5 m do beskonačno. Zatvarač Kodon, ima isti raspon ekspozicija, na aparatu je samo briljantno tražilo. I telo i sam zatvarač dizajnirani su s oštirim ivicama na kojima dominiraju linije osmougona.

Za razliku od prethodnog "Agfinog" Billy Recorda, ovaj Kodak deluje vrlo solidno, s izvanrednom završnom obradom, čak je i presvučen pravom kožom. Six - 20 je pravljen za snimanje filmovima tipa 620, a to je poseban "Kodakov" film s tankim metalnim kalemom, predviđen za rad "Kodakovim" fotoaparatom, u koje nije mogao da uđe standardni film s oznakom 120. Ova činjenica je posle Drugog svetskog rata, kada se teško dolazilo do fotoaparata i filmova, mnogim fotografima stvarala velike probleme. Često

se dešavalo (po Marfijevom zakonu) da čovek ima dobar fotoaparat za jednu vrstu filma, a onda mu povoljno naleti film drugog tipa i od snimanja nema ništa.

Kodak Six - 20 proizvodio se od 1932. do 1937. godine. Velika produkcija, usprkos činjenici da je to vrlo solidan i atraktivan fotoaparat, učinila je njegovu kolekcionarsku vrednost vrlo pristupačnom, do 30 evra.

KOCHMANN KORELLE 4,5 X 6

Predviđen za 16 snimaka 4,5x6 na filmu tipa 120, sa svetlosno jakim Schneider Radionar objektivom 2,9/75 mm (najmanja udaljenost snimanja je 1 m), u kvalitetnom Compur zatvaraču, s ekspozicijama između 1 i 1/250 dela sekunde, ovaj fotoaparat je 1930. godine, kada se pojavio, bio među vodećima. Pravo čudo tehnike. U sklopljenom stanju deluje prilično kompaktno, kada se veliko dugme na njegovoj gornjoj strani pomakne napred iskače nosač objektiv, sa zatvaračem, nakon čega je horizontalni pokretom potrebno podići trapezasti poklopac objektiv. I sada Korelle 4,5 x 6 već izgleda malo glomazno. Vrlo je impresivna čvrstina nosača objektiv u otvorenom položaju. Sve komande: dugme za premotavanje filma, optičko tražilo, dugme za otvaranje fotoaparata i šine za pribor, smeštene su na gornjem delu fotoaparata. Kolekcionarska vrednost: do 90 evra.

IHAGEE ULTRIX AUTO 4X6,5

Stigli smo do nekada popularnog formata filma 127. Ultrix Auto pravi 16 snimaka formata 4x6,5 cm na ovom tipu filma. U sklopljenom stanju to je zaista "džepni aparat" s negativom od koga može da se napravi i odlična metarska fotografija. Prvi Ultrix Auto 4x6,5 izašao je iz fabrike "Ihagee", u Drezdenu, 1932. godine. Da podsetim, to je ona fabrika koja je pravila poznate i univerzalne fotoaparate pod imenom Exakta. Na fotoaparat su ugrađivani objektiv: Ihagee Anastigmat, Xenar ili Tessar 3,5 ili 4,5/70 mm u Vario, Pronto ili Compur zatvaračima. Udaljenost snimanja (najmanja je metar) postavlja se pomicanjem poluge na gornjem delu, koja pomiče ceo objektiv, zajedno sa zatvaračem. Ultrix se otvara pritiskom na malo dugme s donje strane fotoaparata, a dodatak Auto dobio je verovatno

zbog činjenice da se prilikom otvaranja poklopca fotoaparata otvara i sklopljivo Njutnovo (Newton) tražilo, koje može da se sklopi tek kada se poklopac fotoaparata zatvori. Kolekcionarska vrednost Ultrix Auto 4x6,5 kreće se oko 100 evra.

CERTO DOLLY MODEL B

I fabrika "Certo", kao i "Ihagee", bila je u Drezdenu. Jedan od njenih uspešnih fotoaparata s mehanizmom bila je Dolly, model B, predviđena za 16 snimaka formata 3x4 cm na filmu 127. Objektiv Tessar 2,8/50 mm u Compur zatvaraču (1 - 1/300 s) omogućavao je fotografisanje dobijanje kvalitetnih negativa. Najmanja udaljenost snimanja (0,7 m) podešava se polugom koja pomiče i objektiv sa zatvaračem i nosač objektiv. Dolly se otvara pritiskom na dugme, smešteno na njenom gornjem delu, kada iskače nosač objektiv, a ujedno se otvara i sklopljivo Njutnovo tražilo. "Certo" je proizvodio Dolly Model B između 1930. i 1937. godine i njena kolekcionarska vrednost ide do 70 evra.

WELTA WELTI I

Konačno, evo i najmanjeg formata fotoaparata s mehanizmom. Welti koristi film tipa 135 i na njemu pravi 36 snimaka. I on je, naravno, sklopljiv. U njega su ugrađivani različiti objektiv: Tessar 2,8, Xenar iste svetlosne jačine ili Xenar 3,5, zatim Trioplan 2,9 ili Cassar 2,9, svi od 50 mm žarišne daljine u Compur ili Compur Rapid zatvaraču. Tražilo je optičko, ima mogućnost korigovanja paralakse pri bliskom snimanju (1 m). Prvi Welti napravljen je 1936. godine. Postoje verzije s hromiranim ili crno obojenim gornjim delom i s različitim tipovima dugmeta za vraćanje filma u kasetu. Welti je bio jednostavan i popularan fotoaparat, pravljen je u velikom broju primeraka, a kolekcionarska vrednost mu je oko 50 evra.

Uprkos činjenici da je ovde reč o jednostavnim fotoaparatom, od kojih čak niti jedan nema ni ugrađeni daljinar, a svetlomer da i ne pominjemo, njihove prednosti nad današnjim fotoaparatom sastojale su se u većem formatu negativa i u dobrim objektivima, što predstavlja pouzdanu osnovu za dobijanje kvalitetnih fotografija.

MIROSLAV NIKOLJAČIĆ
miniko@sezampro.rs

SONY

Alfa 230 kit
18-70mm
NOVO

Alfa 330 kit
18-70mm
NOVO

Alfa 380 kit
18-70mm
NOVO

Alfa 900
telo

Uvoznik i distributer:
Josipović Trade d.o.o.
Foto Oprema d.o.o.
Surčinski put 1/0
11077 Novi Beograd
tel/fax: +381-117129107
tel/fax: +381-117129117
tel/fax: +381-117129136
web: www.foto-oprema.com
www.sony.co.rs

KOMENTATORSKI PAR IVANA & MILAN

Učestvujte i vi

Pošaljite nam vaše fotografije za rubriku Foto-komentar, napišite vaše mišljenje o komentarima i našem radu, predložite vaše ideje kako bismo bili što bolji i vama korisniji. Broj fotografija za slanje nije ograničen, a ako imate bilo kakvu zanimljivu priču "iza fotografije", slobodno je priključite uz fotografiju i rado ćemo je objaviti. Ako vi učite od drugih, znači da i drugi mogu da nauče od vas!

Refoto, za "Foto-komentar",
Pčinska 17, 11000 Beograd

UROŠ DANILO VASIĆ, SOMBOR

Igrom slučaja, pobjednik konkursa "Svet u fokusu" takođe je poslao portret muškarca ispred automobila i s tom fotografijom i pobjedio! Ipak, razlika između te i ove fotografije prilično je velika. Tehnički gledano, fotografija je dobro snimljena, zanimljiv je ugao gledanja, a iskošenost celog kadra doprinosi dinamici. Međutim, ima jedno veliko ali jer portret Uroša deluje sasvim bezlično, bez ikakvog karaktera i odnosa prema automobilu iza njega. Da li je to njegov automobil ili bi želeo da jednog dana poseduje takav. Uroš je, pre svega, premlad da bismo ga povezivali sa skupim automobilima, a ako i jeste njegov, to znači da je iz bogate porodice ili je kriminalac. Mi iz ove fotografije ne možemo da zaključimo ni jedno, ni drugo, ni treće, a to je pre svega uloga portreta – da nam nešto kaže o portretisanoj osobi.

ZUPČANICI DUŠAN POPOVIĆ, BEOGRAD

Ovakve motive možete naći u svakom selu, ali nije ih jednostavno izdvojiti jer se obično nalaze u šupama gde je gomila nabacanih stvari i uz sve to, takvi prostori uvek su mračni. Dušan je svu pažnju usmerio na nekoliko zupčanika (ako me pamćenje služi, trebalo bi da su od krunjača kukuruza) i uspeo da napravi dobru fotografiju kojoj je, doduše, nedostajalo malo svetla u gornjem desnom uglu. Malo rasvetljivanja i isticanja detalja "otvorilo" je mesto na koje oko prvo pada. Iako fotografija izgleda dobro kao crno-bela, mislim da kolorna verzija može biti još zanimljivija jer na zupčanicima ima crvenkastih tragova rde, crnih ostataka kolomasti, a sve ovo nalazi se na prašinom "desaturisanom" stolu. Sve u svemu, Dušan me podsetio na dečake dane i prve fotografije snimljene u Bavaništu, mom velikom banatskom selu.

CONCAV-CONVEX ALEKSANDAR RADLOVAČKI, ZRENJANIN

Radove Aleksandra Radlovačkog imali smo prilike da vidimo više puta. Ali, ova fotografija meni se posebno svidela jer sam iz File Info saznao da je snimljena kompaktnim Coolpix L18 fotoaparatom, što znači da je nastala spontano, negde tokom autorovih šetnji. Dobro svetlo i još zanimljiviji lom refleksija na brojnim staklenim površinama stvaraju zanimljivu igru oblika i boje. Ovakvih scena punih detalja ima mnogo i posebno u ovo jesenje doba prepuno boja moguće je napraviti veliki broj interesantnih studija. Možda bi bilo zanimljivo pokušati kombinacije s crvenim kišobranom ili u jarke boje obučenom osobom, čija bi se silueta odražavala na ovakvim površinama. Aleksandru (koji se veoma diskretno "potpisao" odrazom na nekoliko mesta) nemam šta da zamerim, pogotovu ako je iskoristio priliku i snimio veći broj ovakvih fotografija.

STARA KUĆA SLOBODAN JAKŠIĆ, ZUBIN POTOK

Nije ni lako, a ni jednostavno na ispravan način reprodukovati zimske tonove jer senke postaju suviše tamne, a istovremeno je sneg bleštavo beo. Jedna od najgorih mogućih kombinacija jeste podizanje kontrasta na takav nivo da oba ekstrema postaju upravo to: ekstremno belo i potpuno crno – i to bez detalja. Pa još kada se te dve površine isprepliću, nastaje raster na kojem je teško zadržati pogled. Jedan deo problema moguće je eliminisati novim izrezom, odnosno odsecanjem nepotrebno velikih i čisto crnih površina.

AVALA VASILJE MATOVIĆ, BEOGRAD

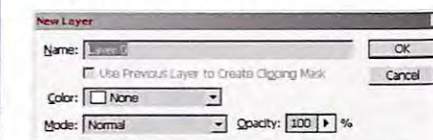
Nebrojeno puta pominjali smo neophodnost odabira motiva i sužavanja kadra. Iako je primetno autorovo razmišljanje o kadru, ipak ova fotografija ima previše detalja koji pričaju nekoliko priča, nažalost, u isto vreme, pa je neophodna ozbiljna koncentracija kako bi se one pratile. Podeljenost na tri podjednako važne trećine tera pogled da šeta po fotografiji i svaki put iscuri: odvede ga put gore levo, isto to desi se i na desnoj strani, a klupa nije dovoljno atraktivna da bi duže zadržala pogled. Uz sve to, iznad nje nalazi se veliki svetli prostor koji takođe odvlači pažnju.

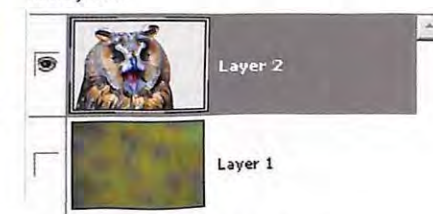
PODSMEH NENAD ILIĆ, MLADENOVAC

Ovaj kratki digitalan foto-komentar dobio je radni naziv "Vratimo sovu u šumu", a za taj posao dovoljno je oko pola sata. Dvoklik na Background pretvara ga u sloj. Kao novu pozadinu uzeo sam fotografiju šiblja, namenski snimljenu za ovu priliku na ulici ispred redakcije. Selektovao sam je (Ctrl+A), iskopirao (Ctrl+C) i spustio (Ctrl+V) na originalnu fotografiju i potom postavio ispod.

Neophodno je podesiti veličinu novog sloja prema postojećem sloju (Edit>Transform>Scale) i pozicionirati ga tako da se što bolje uklopi. Ovaj posao lako je kontrolisati ako učinimo sloj providnim promenom vrednosti Opacity na, recimo, 50%. Alatom Laso (L) napravimo grubu selekciju oko sove i pritiskom na taster Del obrisemo staru pozadinu na kojoj je meni zasmetalo prisustvo urbanih elemenata. Potom uzmemo gumicu (E), podesimo njenu veličinu i jačinu dejstva na 50% i krenemo da pažljivo brišemo pokretima koji prate pravac sovinih pera i to od tela prema praznom prostoru. Promenom veličine četke možemo obrisati i uska mesta. Kontrolu jednostavno obavimo klikom na znak oka, kojim novu podlogu učinimo nevidljivom.

Nakon brisanja aktiviramo novu podlogu i uporedimo boje. Originalna fotografija ima dosta cijana u bojama i njega eliminišemo pomoću alatke Selective Colors. Ja sam korigovao belu i neutralne tonove oduzimanjem cijana i dodavanjem žute. Potom, proverimo odnos zrnatosti i na novu, mutnu, pozadinu Filterom Noise dodamo onoliko šuma koliko je neophodno da se dva sloja uklape. Komandom Layer>Flatten Image spajamo slojeve i gotov rad sačuvamo kao novu fotografiju.

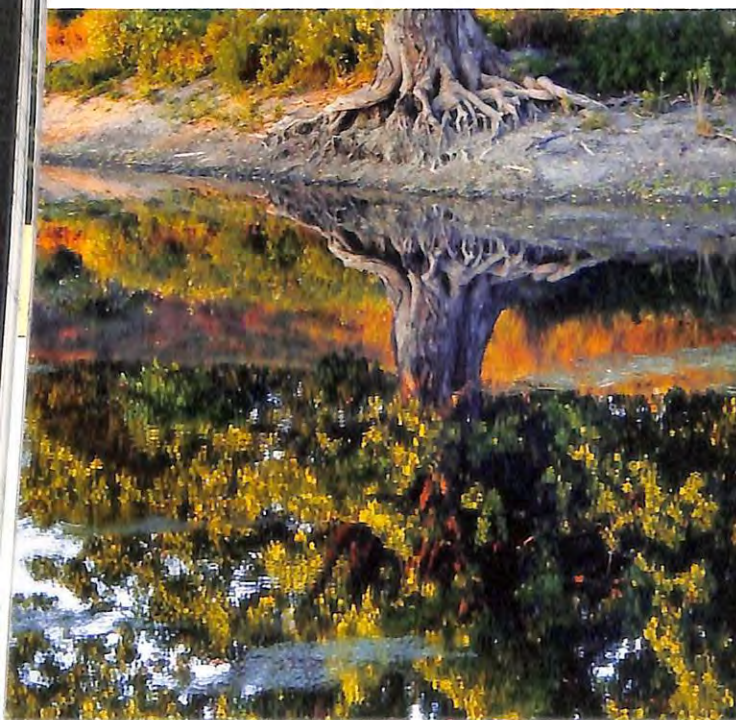

REFLECTION

ZOLTAN BISAK, IVANOVO

Vredni i produktivni Zoltan poslao je nekoliko fotografija namenjenih digitalnom komentaru, ali njih sam ostavio za neki sledeći put. Umesto toga, odabrao sam ovaj tako tipičan prizor koji je dobar primer da i od uskog kadra i izdvojenih detalja ponekad može da se izvede još sažetija priča. Kada posmatrate fotografiju u originalnoj verziji, pogled ide gore-dole jer iako su različite veličine, dva dela prikazuju skoro isti prizor, a pažnju najviše privlače zelena krošnja i odraz neba na vodi. Novim izrezom eliminišemo presvetlo lišće koje se i dalje vidi kao odraz na vodi, a korenje sa svojim odrazom stvara jednu zanimljivu figuru i, što je mnogo važnije, daje tačku na kojoj će se pogled zaustaviti.

FLY AT ALEXANDRIA LIBRARY POOL

NIKICA MILOJKOV, PANČEVO

Veoma interesantan izbor motiva koji ima problem samo kada fotografiju posmatrate kao malu. Ovaj problem rezultat je automatskog izbora parametara snimanja, pri kojima je autorov Canon Powershot A630 postavio blendu na

skoro maksimalan otvor, što je rezultiralo veoma "plitkom" dubinskom oštrinom. Upotrebom za bar dve vrednosti manjeg otvora blende, palme i bazen kraj aleksandrijske biblioteke bili bi za nijansu prepoznatljiviji, a i muva bi imala oštrinu po celoj dužini.

LIST II

DEJAN STEVANOVIĆ, KRUŠEVAC

Ova fotografija idealno se uklapa u temu rubrike "Praksa na delu" – boja. Kada govorimo o upotrebi boje, ovo je primer za upotrebu boje kao kontrasta, tj. kolornog akcenta. Dve primarne boje: crvena i zelena, daju izuzetno jak i efekatan kontrast. Na Dejanovoj fotografiji crveni list dodao je malo živosti prevladavajućem zelenom tonu i s obzirom na to da je fotografija snimljena po oblačnom danu, tj. difuznom

svetlu, boje su veoma izrazite ili po Photoshopovom rečniku – jako saturisane. U celoj ovoj kombinaciji jedino mi se ne dopada što je akcentat fotografije (crveni list) kompoziciono skrajnut, pa nam tako stalno usmerava pogled na gornji levi ugao. Jak crveni ton još više je naglašen suvim crvenkastim lišćem koje se nalazi iza samog lista. Sledeći put pokušajte da smestite list u zlatni presek i videćete da će sve mnogo bolje da "legne".

Michel Perez i Profoto

Mišel Perez jedan je od fotografa koji doprinose uspehu proslavljene *Leçons de Séduction d' Aubade*. On je autor predivnih serija fotografija kojima se reklamira francusko rublje.

Njegove fotografije objavljuju se u ženskim magazinima kao što su *Figaro Madame*, francuski *Elle* i Španski *GQ*, kao i u ostalim izdanjima grupe Condé Nast. Rad mu je jednostavan, bilo u studiju, bilo na lokaciji uz korišćenje Pro-B2/R generatora, jer je Mišel isprobao sve vrste tehnika osvetljavanja, ali najjednostavnije radi sa elektronskim fleševima i HMI rasvetom.

Profoto Pro-7a 1200 njegov je apsolutni favorit; "Zahvaljujući ekstremno kratkom trajanju fleša, uvek mogu da uhvatim svoje modele u pokretu", objašnjava.

Mišelova uobičajena postavka rasvete uključuje pet Profoto generatora, dvanaest fleševa i odgovarajuće uređaje za oblikovanje svetla. On ceni gigantski Profoto kišobran veličine 7 stopa, koji jedini može da omogući mekoću dnevnog svetla.

EKSKLUZIVNI UVOZNIK I DISTRIBUTER

Pčinska 15a, 11000 Beograd
011/64-56-151; 30-87-004
E-mail: info@refot.com

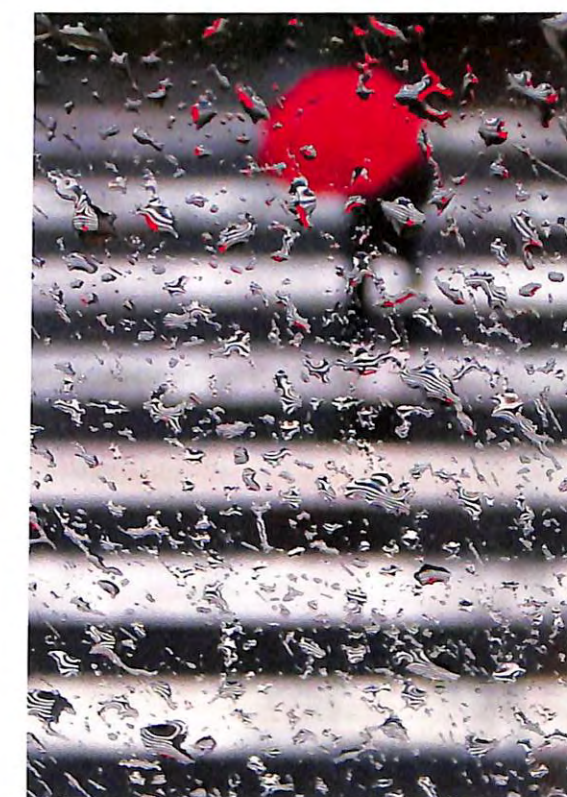
Profoto
The Light Shaping Company

NAGRADA – Epson Stylus S20: MILAN ZULIĆ, Apatin, "Govor boje 03"

SRDAN PLAVŠIĆ, Kaluđerica, "Dangerous cat"

VLADIMIR RADOSAVLJEVIĆ, Beograd, "Pesak"

PRAKSA NA DELU GOVOR BOJE

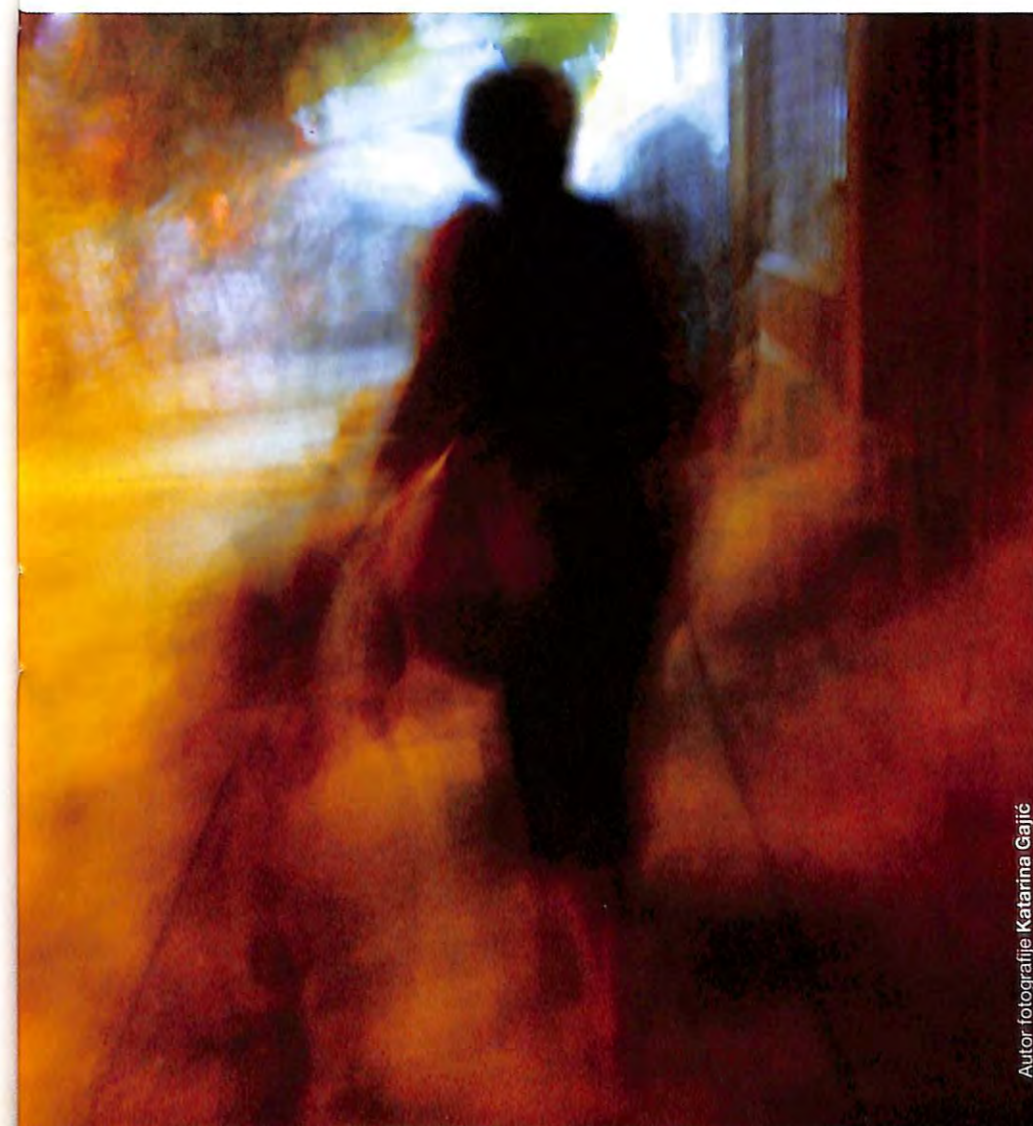
ANDREJ MOMČILOVIĆ, Subotica, "Yellow Fever 2009"

MILAN ULJMANSKI, Novi Sad, "Žuta pesma"

JOVANA STOJANOVIĆ, Leskovac, "Vatrena"

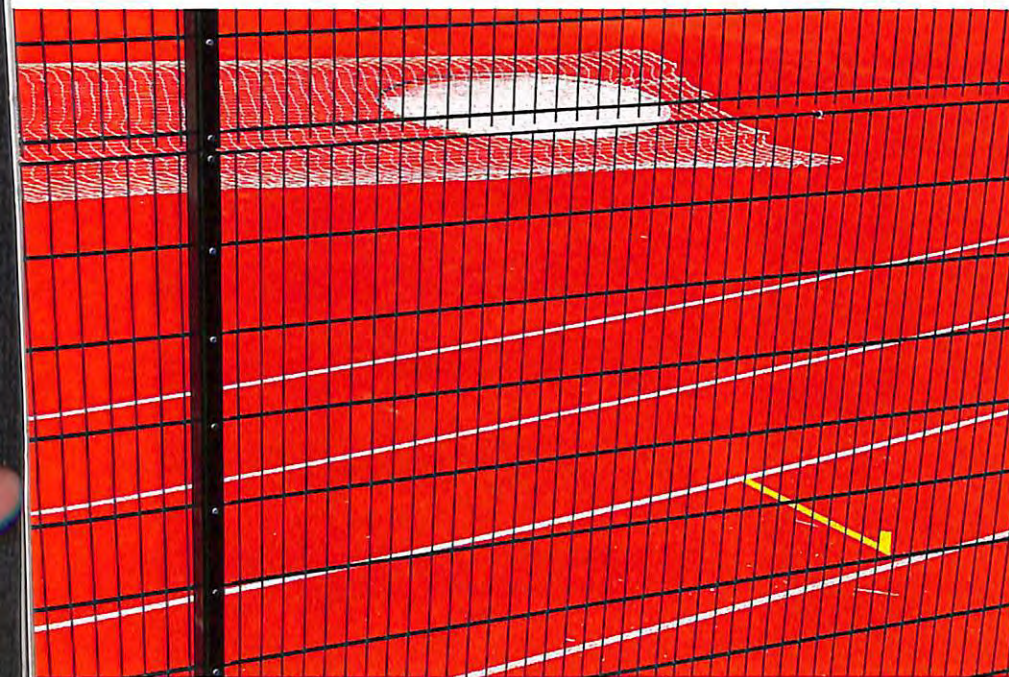
Autor fotografije Katarina Gajić

Konkurs za najbolju fotografiju na temu

PRAKSA NA DELU

UČESTVUJTE U NAGRADNOM FOTO KONKURSU "PRAKSA NA DELU" KOJI ORGANIZUJE EPSON I ČASOPIS REFOTO, UZ PODRŠKU KOMPANIJE BS PROCESOR.

Konkurs će biti otvoren do 10. novembra 2009. godine. Nakon završenog konkursa najbolji radovi će biti nagrađeni od strane Epsona i adekvatno prezentovani javnosti. Više informacija o konkursu i propozicijama možete pronaći na www.bsprocessor.com/fotokonkurs i www.refoto.co.rs.

DRAGAN DROBAC, Šid, "Linije i boje 2"

ALEKSANDAR BOJKOVIĆ, Beograd, "Ručak"

MARIO GLAVIĆ, Karlovac, "Kokteli"

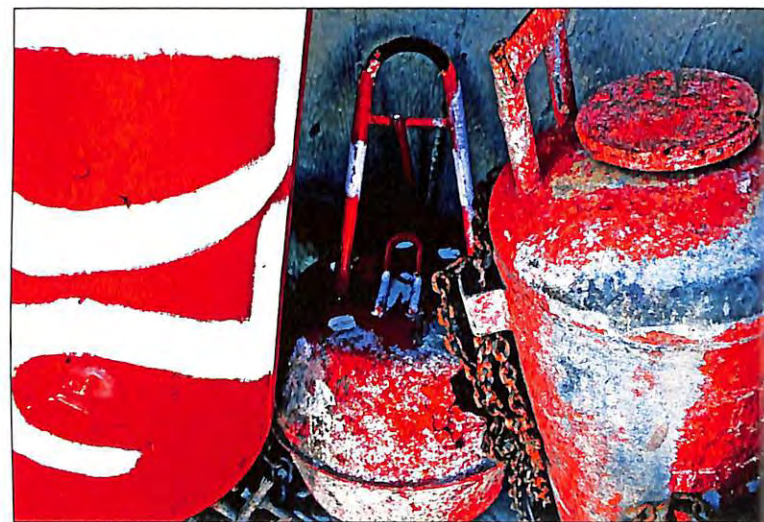
BRANA PANTELIĆ, Beograd, "Agava"

NEVENA UZUROV, Zemun, "Water leaf"

MILICA NIKOLIĆ, Zemun, "Harlekin 3"

MAJA BERIĆ, Beograd, "Crvena"

DEJAN STEVANOVIĆ, Kruševac, "Iguana"

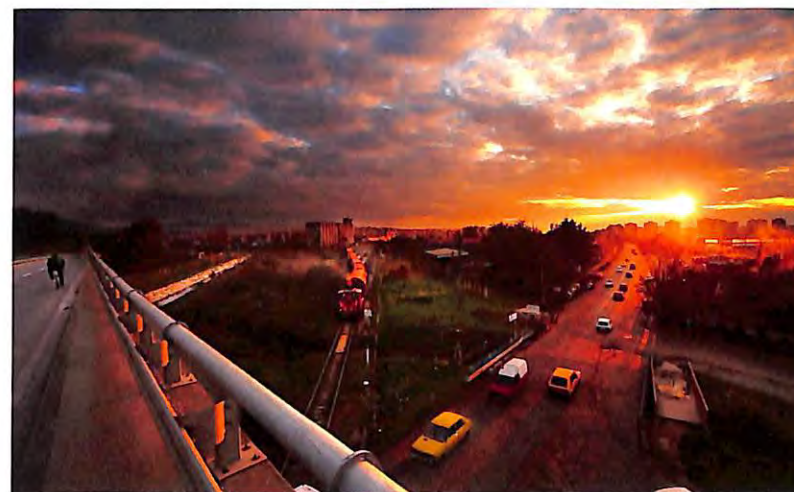
ZORAN SIMIĆ, Zagreb, "Boje jeseni"

NENAD MILENKOVIĆ-INDI, Kraljevo, "Sjaj"

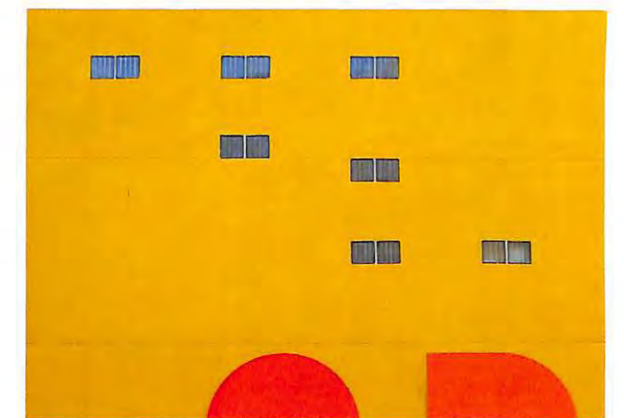
IVAN ĆIRIĆ, Piroć, "Buba Rustikana"

MARKO STAMATOVIĆ, Kragujevac, "Lekina Bara"

DRAGAN LAPČEVIĆ, Beograd, "Zemlja"

DRAGAN MIHAJLOVIĆ, Kalundborg, "Zid"

BRANISLAV MARKOVIĆ, Novi Sad, "Akvarel"

JELENA MICIĆ, Knjaževac, "Kontrast"

SPONZOR KONKURSA

BSProcessor **EPSON**
Zajedno možemo mnogo. EXCEED YOUR VISION

PROPOZICIJE KONKURSA:

Tema: vezana za rubriku *Praksa na delu*
Broj radova: do 10 fotografija po autoru
Tehnika: analogne i digitalne fotografije
Format: minimalno 13 x 18 cm (za digitalne fajlove 300 dpi)
Radovi moraju biti propisno obeleženi (na poledini fotografije, kod digitalnih fajlova u File Info ili File Properties, upisati naziv fotografije, ime i prezime autora, adresu i telefon, naziv fotoaparata)
POSLEDNJI ROK ZA SLANJE: DO 10. 12. 2009.
Fotografije slati na adresu: REFOTO, Pčinjska 17, 11000 Beograd za konkurs "Praksa na delu"

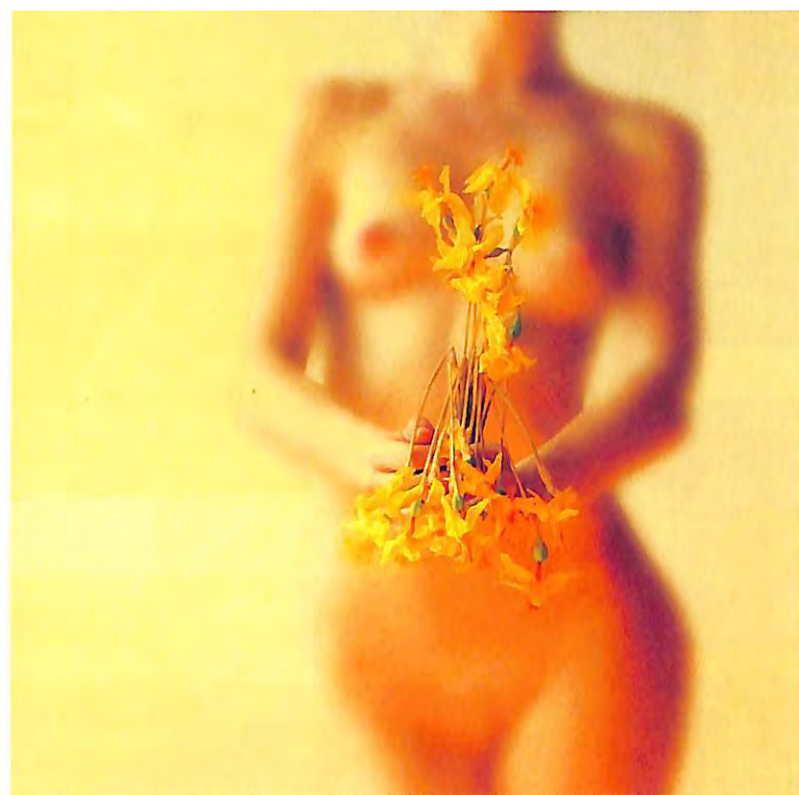
AKT fotografija

DARE PRISTOV-FERJAN, Bled, "Tuš"

ANA POZDERAC, Beograd, "Vrtlog 001"

MARTINA ŠKROBOT, Zagreb, "Flowered 01"

BRANKO OSTOJIC-BIBERCHE, Novi Sad, "Vein"

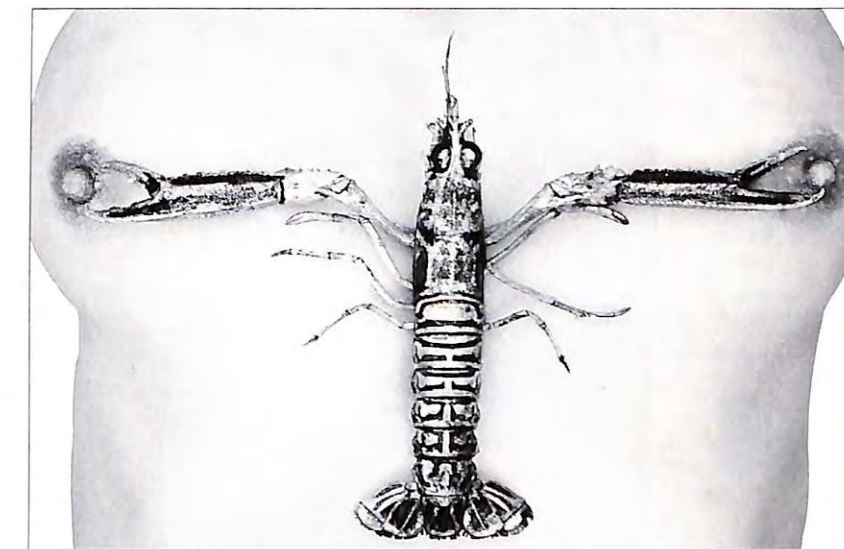
BORIS LUKIĆ, Novi Sad, "Akt"

IVAN IVCHA NIKOLIĆ, Niš, "Fine art akt"

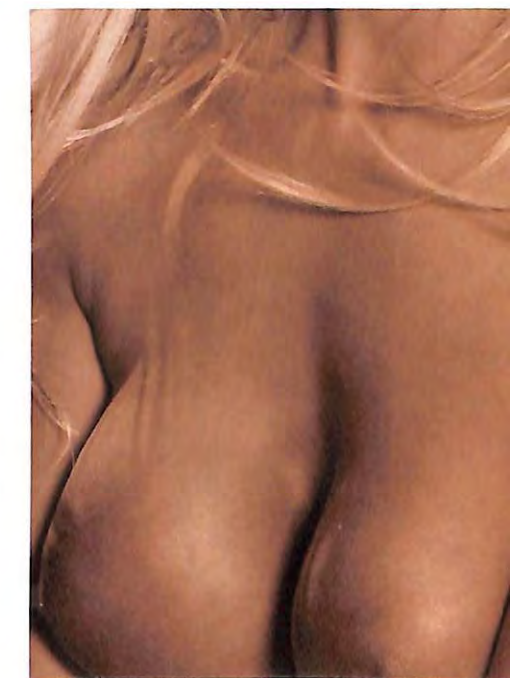
KATARINA ĐELBABIN, Smederevo, "Red 2"

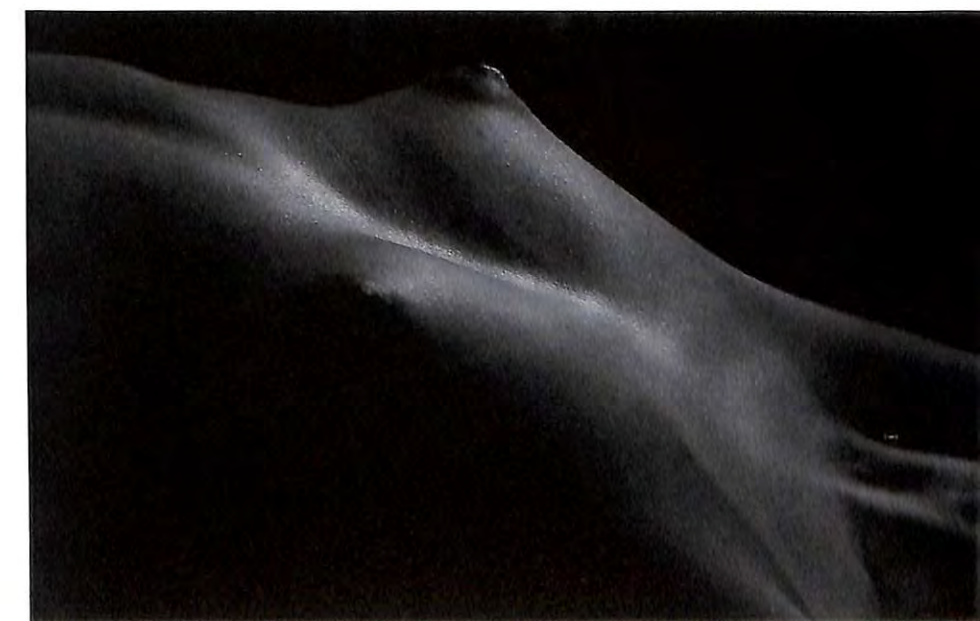
DRAŽEN SHEJBAL, Daruvar, "Raspeće ženskog straha"

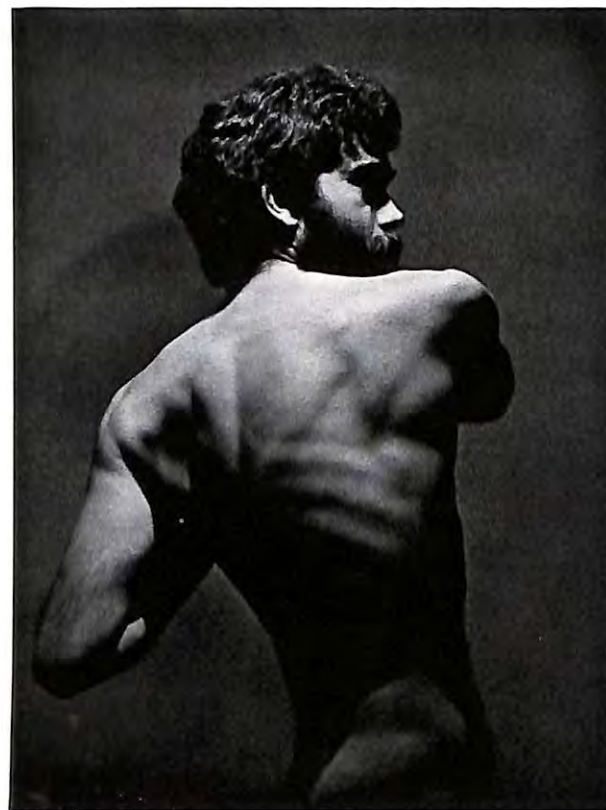
VLADIMIR ANTIĆ, Gornji Milanovac, "Corpse No.2"

HUSEIN ŠLJIVO, Rama-Prozor

ZORAN MOJSIN, Bor, "Hill 3"

DRAGAN PEJIĆ, Beograd, "Torzo"

NEMANJA MIĆANOVIĆ, Novi Sad, "Akt 3"

IVAN TASIĆ, Kruševac, "Dvoje"

NENAD MILENKOVIĆ-INDI, Kraljevo, "Akt na mesečini"

VLADIMIR RADOSAVLJEVIĆ, Beograd, "Akt"

Najveći izbor Lowepro torbi

Nova 160 AW (crna, braon, crvena, plava)	3.890 din
Nova 170 AW (crna, braon, crvena, plava)	4.690 din
Nova 180 AW (crna, braon, crvena, plava)	5.690 din
Nova 190 AW (crna, braon, crvena, plava)	6.390 din
FastPack 100 (crna, crvena, plava)	5.490 din
FastPack 200 (crna, crvena, plava)	6.290 din
FastPack 350 (crna, crvena, plava)	6.990 din
FastPack 350 (crna, crvena, plava)	7.990 din
FlipSide 200 (crna, crvena, plava)	5.990 din
FlipSide 300 (crna, crvena, plava)	6.990 din
FlipSide 400 AW (crna, zelena)	9.990 din
Sling Shoot 100 AW (crna)	6.990 din
Sling Shoot 200 AW (crna)	6.990 din
Sling Shoot 300 AW (crna)	8.990 din
Super Trekker AW (crna)	37.990 din
Commercial (crna)	19.990 din
Compu Day Pack (narandžasta, zelena, siva)	6.590 din
Compu Trekker AW (crna)	11.990 din
Pro Roller 2 AW (crna)	25.990 din
Primus AW	15.990 din
Primus Minimus AW	13.990 din

Cene su sa PDV-om, zadržavamo pravo promene cena bez prethodnog obaveštenja.

Vuka Karadžića 7a, 011 30 34 373

Nikon Service

Jedini licencirani servis Nikon fotoaparata u Srbiji

Radno vreme 09 -17h
Pčinjska 15a
011 644 7958

Prijatelj časopisa ReFoto

radio na frekvencijama

99,1MHz
100,8MHz
105,4MHz

OLYMPUS E-Sistem 100% - digitalan 100% - kvalitetan

Jedinstvena ponuda samo za čitaoce ReFoto časopisa

E-450

- Telo (369 eur.)
- Sa 14-42mm kit (465 eur.)
- Sa 14-42mm + 40-150mm (559 eur.)

+ **Gratis komplet opreme** (dodatna originalna baterija BLS-1, Olympus torba, CF kartica kapaciteta 4 GB)

E-520

- Telo (399 eur.)
- sa 14-42mm kit (495eur.)
- sa 14-42mm + 40-150mm (579eur.)

+ **Gratis komplet opreme** (dodatna originalna baterija BLM-1, Olympus torba, CF kartica kapaciteta 4 GB)

E-620

- Telo (695 eur.)
- Sa 14-42mm kit(799 eur.)
- Sa 14-42mm + 40-150mm (899 eur.)

+ **Gratis komplet opreme** (dodatna originalna baterija BLS-1, Olympus torba, CF kartica kapaciteta 4 GB, grip HLD-5)

E-30

- Telo (990 eur.)
- Sa 14-54mm MK2 pro objektivom (1,479 eur.)
- Sa 12-60mm pro objektivom (1.869eur.)

+ **Gratis komplet opreme** (dodatna originalna baterija BLM-1, Olympus torba, CF kartica 4 GB, Blic FL 36R)

E-3

- Telo (1.269 eur.)
- Sa 14-54mm MK2 pro objektivom (1.749 eur.)
- Sa 12-60mm pro objektivom (2.169 eur.)

+ **Gratis komplet opreme** (dodatna originalna baterija BLS-1, Olympus torba, CF kartica kapaciteta 4 GB, profesionalni blic FL-50R)

E-P1 Pen

- Telo sa 14-42mm objektivom (765.)
- Telo sa 17mm objektivom (859 eur.)
- Telo sa 14-42mm + 17mm objektivom + opticko tražilo (929 eur.)

+ **Gratis komplet opreme** (dodatna originalna baterija BLS-1, Olympus retro torba, SD kartica kapaciteta 4 GB)

Digitalni Fotoaparati - Objekivi - Blicevi - Diktafoni - Dvogledi i dodatna foto i ostala oprema **Garancija 2 godine**

Napomena: od 26.10.2009 do 01.02.2010 god. traje akcija Cash back za kupovinu određenih objektivna. Više informacija na www.olympus.rs

SAMSARA Ruzveltova 1,lok.16 011/3370-180, 064/233-5551
www.samsara.rs email: samsara@bvcom.net

BLUR

M A G A Z I N E

16

ReFoto REFOTB

PROPOZICIJE KONKURSA

Pravo na učešće imaju svi fotografi, a svaki učesnik može da pošalje neograničen broj fotografija. Primaju se fotografije nastale u bilo kojoj tehnici, u digitalnom obliku ili odštampane na papiru.

Minimalna veličina fotografija je 13 x 18 cm, a ako su u digitalnom obliku u rezoluciji 300 dpi, RGB, JPEG. Sve fotografije moraju biti propisno označene na poleđini fotografije ili u file info: ime, prezime, adresa, kontakt, naziv fotografije i (opciono) fotoaparata s kojim je snimljena.

Rok za slanje radova je do 10. u mesecu.

Poslednji termin za prijem fotografija je 10. 12. 2009.

U svakom broju objavićemo izbor od desetak najboljih fotografija a glavne nagrade, biće dodeljene u januarском broju 2010. godine.

Fotografije saljite na adresu: REFOTO, Pčinjska 17, 11000 Beograd, ili ih možete "uploadovati" (postaviti) na našem sajtu: www.refoto.co.rs, link konkursi-Upload.

Glavna nagrada konkursa je Nikon D60 + objektiv 18-55 mm, a biće dodeljene i dve "utešne" nagrade u vidu kompaktnih fotoaparata firme Nikon.

JEDINSTVENA PONUDA U SRBIJI!

UV 77	1.625 Din	M42 → Canon FD	2.050 Din
CPL 52	1.900 Din	M42 → Minolta AF	2.250 Din
CPL 55	2.125 Din	M42 → Canon EOS	2.250 Din
CPL 58	2.350 Din	M42 → Contax/Y	1.600 Din
CPL 62	2.350 Din	M42 → Nikon AI	1.650 Din
CPL 67	2.700 Din	M42 → Pentax K	1.600 Din
CPL 72	3.200 Din	M42 → Minolta MD	1.850 Din
CPL 77	3.500 Din		
CPL 82	4.250 Din		
ND4 68	1.650 Din		
ND4 72	2.250 Din		
ND4 77	2.750 Din		
ND4 82	2.950 Din		
ND4 87	3.250 Din		
ND4 92	3.500 Din		
ND4 97	3.750 Din		
ND4 102	4.000 Din		
ND4 107	4.250 Din		
ND4 112	4.500 Din		
ND4 117	4.750 Din		
ND4 122	5.000 Din		
ND4 127	5.250 Din		
ND4 132	5.500 Din		
ND4 137	5.750 Din		
ND4 142	6.000 Din		
ND4 147	6.250 Din		
ND4 152	6.500 Din		
ND4 157	6.750 Din		
ND4 162	7.000 Din		
ND4 167	7.250 Din		
ND4 172	7.500 Din		
ND4 177	7.750 Din		
ND4 182	8.000 Din		
ND4 187	8.250 Din		
ND4 192	8.500 Din		
ND4 197	8.750 Din		
ND4 202	9.000 Din		
ND4 207	9.250 Din		
ND4 212	9.500 Din		
ND4 217	9.750 Din		
ND4 222	10.000 Din		
ND4 227	10.250 Din		
ND4 232	10.500 Din		
ND4 237	10.750 Din		
ND4 242	11.000 Din		
ND4 247	11.250 Din		
ND4 252	11.500 Din		
ND4 257	11.750 Din		
ND4 262	12.000 Din		
ND4 267	12.250 Din		
ND4 272	12.500 Din		
ND4 277	12.750 Din		
ND4 282	13.000 Din		
ND4 287	13.250 Din		
ND4 292	13.500 Din		
ND4 297	13.750 Din		
ND4 302	14.000 Din		
ND4 307	14.250 Din		
ND4 312	14.500 Din		
ND4 317	14.750 Din		
ND4 322	15.000 Din		
ND4 327	15.250 Din		
ND4 332	15.500 Din		
ND4 337	15.750 Din		
ND4 342	16.000 Din		
ND4 347	16.250 Din		
ND4 352	16.500 Din		
ND4 357	16.750 Din		
ND4 362	17.000 Din		
ND4 367	17.250 Din		
ND4 372	17.500 Din		
ND4 377	17.750 Din		
ND4 382	18.000 Din		
ND4 387	18.250 Din		
ND4 392	18.500 Din		
ND4 397	18.750 Din		
ND4 402	19.000 Din		
ND4 407	19.250 Din		
ND4 412	19.500 Din		
ND4 417	19.750 Din		
ND4 422	20.000 Din		
ND4 427	20.250 Din		
ND4 432	20.500 Din		
ND4 437	20.750 Din		
ND4 442	21.000 Din		
ND4 447	21.250 Din		
ND4 452	21.500 Din		
ND4 457	21.750 Din		
ND4 462	22.000 Din		
ND4 467	22.250 Din		
ND4 472	22.500 Din		
ND4 477	22.750 Din		
ND4 482	23.000 Din		
ND4 487	23.250 Din		
ND4 492	23.500 Din		
ND4 497	23.750 Din		
ND4 502	24.000 Din		
ND4 507	24.250 Din		
ND4 512	24.500 Din		
ND4 517	24.750 Din		
ND4 522	25.000 Din		
ND4 527	25.250 Din		
ND4 532	25.500 Din		
ND4 537	25.750 Din		
ND4 542	26.000 Din		
ND4 547	26.250 Din		
ND4 552	26.500 Din		
ND4 557	26.750 Din		
ND4 562	27.000 Din		
ND4 567	27.250 Din		
ND4 572	27.500 Din		
ND4 577	27.750 Din		
ND4 582	28.000 Din		
ND4 587	28.250 Din		
ND4 592	28.500 Din		
ND4 597	28.750 Din		
ND4 602	29.000 Din		
ND4 607	29.250 Din		
ND4 612	29.500 Din		
ND4 617	29.750 Din		
ND4 622	30.000 Din		
ND4 627	30.250 Din		
ND4 632	30.500 Din		
ND4 637	30.750 Din		
ND4 642	31.000 Din		
ND4 647	31.250 Din		
ND4 652	31.500 Din		
ND4 657	31.750 Din		
ND4 662	32.000 Din		
ND4 667	32.250 Din		
ND4 672	32.500 Din		
ND4 677	32.750 Din		
ND4 682	33.000 Din		
ND4 687	33.250 Din		
ND4 692	33.500 Din		
ND4 697	33.750 Din		
ND4 702	34.000 Din		
ND4 707	34.250 Din		
ND4 712	34.500 Din		
ND4 717	34.750 Din		
ND4 722	35.000 Din		
ND4 727	35.250 Din		
ND4 732	35.500 Din		
ND4 737	35.750 Din		
ND4 742	36.000 Din		
ND4 747	36.250 Din		
ND4 752	36.500 Din		
ND4 757	36.750 Din		
ND4 762	37.000 Din		
ND4 767	37.250 Din		
ND4 772	37.500 Din		
ND4 777	37.750 Din		
ND4 782	38.000 Din		
ND4 787	38.250 Din		
ND4 792	38.500 Din		
ND4 797	38.750 Din		
ND4 802	39.000 Din		
ND4 807	39.250 Din		
ND4 812	39.500 Din		
ND4 817	39.750 Din		
ND4 822	40.000 Din		
ND4 827	40.250 Din		
ND4 832	40.500 Din		
ND4 837	40.750 Din		
ND4 842	41.000 Din		
ND4 847	41.250 Din		
ND4 852	41.500 Din		
ND4 857	41.750 Din		
ND4 862	42.000 Din		
ND4 867	42.250 Din		
ND4 872	42.500 Din		
ND4 877	42.750 Din		
ND4 882	43.000 Din		
ND4 887	43.250 Din		
ND4 892	43.500 Din		
ND4 897	43.750 Din		
ND4 902	44.000 Din		
ND4 907	44.250 Din		
ND4 912	44.500 Din		
ND4 917	44.750 Din		
ND4 922	45.000 Din		
ND4 927	45.250 Din		
ND4 932	45.500 Din		
ND4 937	45.750 Din		
ND4 942	46.000 Din		
ND4 947	46.250 Din		
ND4 952	46.500 Din		
ND4 957	46.750 Din		
ND4 962	47.000 Din		
ND4 967	47.250 Din		
ND4 972	47.500 Din		
ND4 977	47.750 Din		
ND4 982	48.000 Din		
ND4 987	48.250 Din		
ND4 992	48.500 Din		
ND4 997	48.750 Din		

ZILBERICE

Ružna 30cm	700 Din
Ružna 60cm	1.250 Din
Ružna 80cm	1.600 Din
Ružna fokus trikolor 60cm	2.000 Din
Ružna fokus trikolor 80cm	2.400 Din

Fujiyama

FILTRI

UV 52	900 Din
UV 55	900 Din
UV 58	900 Din
UV 62	1.050 Din
UV 67	1.100 Din
UV 72	1.250 Din

ADAPTERI

Contax (CY) → Olympus 4/3	3.300 Din
Olympus OM → Olympus 4/3	3.300 Din
Nikon AI → Olympus 4/3	3.300 Din
Pentax PK → Olympus 4/3	3.300 Din
M42 → Olympus 4/3	1.600 Din
Hasselblad → Nikon AI	9.200 Din
Pentax Six → Nikon AI	4.000 Din
Pentax Six → Canon EOS	4.000 Din
Leica M39 → Canon EOS	1.600 Din
Nikon AI → Canon EOS	3.500 Din
Leica R → Canon EOS	3.300 Din
Contax (CY) → Canon EOS	3.300 Din
Pentax PK → Canon EOS	3.300 Din
Nikon AI → Canon FD	4.300 Din

FLUO RASVETA

NG-110A, 110W, 5400K	11.800 Din
NG-330A, 330W, 5400K	20.650 Din

BLIC SIJALICE

SF 45M	
Slave flash light 45Ws	1.400 Din
SF 68M	
Slave flash light 68Ws	2.125 Din
SF 80M	
Slave flash light 80Ws	4.130 Din

FOTOSVET www.fotosvet.rs
Moneta, Bulevar kralja Aleksandra 84
011/344 84 77 • moneta93@gmail.com

PRETPLATITE SE NA REFOTO

I DOBIĆETE POKLON I ČASOPIS GRATIS

UKUPNO
835
DINARA

+ poklon

Dimenzije torbe: 14x6,5x16 cm

lowepro® Peak PX 60 FOTO-TORBA

Za samo **3.000 dinara**, koliko iznosi pretplata na 12 brojeva + 1 GRATIS, dobićete vaš omiljeni časopis na kućnu adresu + **poklon Lowepro Peak PX 60** foto-torbu za kompaktni fotoaparati ili video kameru. Ukoliko želite, možete se pretplatiti i na 6 brojeva + 1 GRATIS za samo **1.500 dinara** (bez poklona). Za BiH pretplata na 11 + 1 brojeva iznosi **88 km** (bez poklona) Poštarina je uključena u cenu.

NAPOMENA: POKLONI SE DOBIJAJU UZ PRVI SLEDEĆI BROJ PONUDA S POKLONOM VAŽI SAMO ZA PODRUČJE SRBIJE DOK TRAJU ZALIH!

PRETPLATA ZA SRBIJU

ZA 12 + 1 BROJEVA IZNOSI 3.000 DINARA
ILI ZA 6 + 1 BROJEVA IZNOSI 1.500 DINARA
(poštarina je uključena u cenu)

Kopiju uplate dostaviti na faks: 381 11 78-60-234, ili pošaljite elektronskom poštom na: pretplata@refoto.co.rs

TEKUĆI RAČUN (dinarske uplate)

255-0009780101000-19

(Samo za područje Srbije)

SVRHA UPLATE: PRETPLATA ZA REFOTO.

PRETPLATA ZA BIH

ZA 11 + 1 BROJEVA IZNOSI 88 KM
(poštarina je uključena u cijenu)

Kopiju uplate dostaviti na faks: 051/324-445 ili poslati na adresu: REFOT BH Kralja Petra I Karadorđevića 111, Banja Luka

ŽIRO RAČUN

5520230002214998 Hypo Alpe Adria Bank

Banja Luka

SVRHA UPLATE: PRETPLATA ZA REFOTO.

PRETPLATA ZA INOSTRANSTVO (BEZ BIH)

ZA 12 BROJEVA IZNOSI 80 EVRA

NAPOMENA: Specijalna ponuda ne važi za inostranstvo.

PAYMENT INSTRUCTIONS

56A: Receiver's corr.

HANJEFF

IF: Morgan AG

Bankstr. am Main

57A: Account with institution:

HAABRSBG

Hypo Alpe-Adria-Bank ad Beograd

Bulevar Mihajla Pupina 6

11070 Beograd

59: Beneficiary customer:

RS35 1650 0020 2450

2382 71

REFOT B d.o.o. - Beograd

ZA SRBIJU:

UPLATNICOM KOJU POŠALJETE NA ADRESU:

REFOTO, Pčinjska 17, 11000 Beograd ili

POZOVITE 011/30-34-373 NIKON Shop

u kojem možete kupiti sva ponuđena izdanja ili

POŠALJITE NAM E-MAIL NA:

pretplata@refoto.co.rs

ZA BIH:

UPLATNICOM KOJU POŠALJETE NA ADRESU:

REFOT BH, Kralja Petra I Karadorđevića 111, Banja Luka ili

POZOVITE 051/324-440 REFOT BH

u kojem možete kupiti sva ponuđena izdanja ili

POŠALJITE NAM E-MAIL NA:

pretplata@refoto.co.rs

www.refoto.co.rs info.refoto@refoto.co.rs

NARUČITE

ČASOPIS ILI NAŠA DRUGA IZDANJA

"Elementarna tehnika fotografije" prof. Dragoljub Kažić, din. 450 + 140 PTT

Povezan komplet REFOTO časopisa za 2006 i 2007. godinu - 2.000 din. + 160 PTT po kompletu;

"Dragoljub Tošić - Fotografije", Foto-monografija, din. 1.500 + 180 PTT

SPECIJALNA PONUDA STARIH BROJEVA

SAMO
150
DINARA

UPOTPUNITE SVOJU ARHIVU ČASOPISA REFOTO

(BROJEVI OD 1 DO 6, 9, 43 I 45 SU RASPRODATI).

OD BROJA 7 DO 44 CENA PO KOMADU JE 150 DIN.

OD BROJA 45 IZNOSI 250 DIN PLUS POŠTARINA OD 60 DINARA PO KOMADU

BUDITE I VI KREATOR VAŠEG OMILJENOG ČASOPISA

POZIV ČITAOCIMA

Ako mislite da imate sjajne fotografije koje i ostatak sveta treba da vidi, informišite se za koje rubrike možete poslati fotografije i kako

KONKURSI

- Konkurs časopisa PRAKSA NA DELU;
- Konkurs s temom SVET U FOKUSU;
- Konkurs s temom AKT;

RUBRIKE

- PUTOPIS

Do dvadeset fotografija, kratak tekst u kojem ćete opisati vaše utiske i iskustvo koje ste stekli na putovanju. Fotografije minimalne veličine 18 x 24 cm u rezoluciji 300 dpi, RGB, JPEG.

- U FOKUSU

Pošaljite do tri fotografije (po jednom broju časopisa) minimalne veličine 18 x 24 cm u rezoluciji 300 dpi, RGB, JPEG.

- FOTO-KOMENTAR

Do pet fotografija minimalne veličine 13 x 18 cm u rezoluciji 300 dpi, RGB, JPEG.

- DIGITALAN FOTO-KOMENTAR

Do pet fotografija minimalne veličine 13 x 18 cm u rezoluciji 300 dpi, RGB, JPEG.

INT@RNET

- Na našoj internet-prezentaciji odredili smo prostor za veb-galeriju. Do deset fotografija, portret i kratak tekst o vama. Fotografije veličine do 500 piksela (duža strana) u rezoluciji 72 dpi, JPEG, RGB.
- Na ovoj adresi možete poslati vaše fotografije za sve konkurse:

<http://www.refoto.co.rs/prijava.php>

Kako da pošaljete fotografije

@-POŠTOM

- prikačite samo jednu fotografiju uz vaš mejl i u file info napišite ime i prezime, adresu i eventualno tehničke podatke o fotografiji;
- ograničite veličinu fotografije na 1,5 MB;

U FOKUSU, citaoci@refoto.co.rs, subject: U fokusu
FOTO-KOMENTAR, citaoci@refoto.co.rs, subject: Foto-komentar
DIGITALAN FOTO-KOMENTAR, citaoci@refoto.co.rs, subject: Digitalan foto-komentar

POŠTOM

Fotografije odštampane na papiru ili narezane na CD (a možete i jedno i drugo). Ako ih šaljete za više rubrika, nije potrebno da šaljete više kompaktnih diskova, već ih samo rasporedite u posebne foldere i imenujte ih nazivom rubrike ili teme. **Obavezno napišite podatke na poleđini fotografije ili u fajl info (ime, prezime, adresa, kontakt, naziv rada, eventualno tehnika rada).** Pažljivo ih upakujte (najbolje u koverte s vazдушnim jastucima) ili ih dodatno ojačajte kartonom.

Adresa je REFOTO, Pčinjska 17, 11 000 Beograd.

U NOVOM BROJU 66 JANUAR, 2010

• Portfolio

Završavamo konkurse Praksa na delu i Akt, proglašavamo pobednike i spremamo izložbu u januaru 2010. godine. Makedonski fotograf Vladimir Sekulovski predstavnik je novog, mladog, ali istovremeno hiperaktivnog fotografskog talasa makedonske umetničke scene.

• Praksa na delu

Perspektiva - Klasična i neobična perspektiva, tj. različiti uglovi snimanja mogu vašim fotografijama udahnuti nov život ali isto tako ih i upropastiti.

• Tehnika fotografisanja

Fotografisanje s blicovima ili fleš rasvetom uz ambijentalno svetlo: merenje svetla, balans bele, odnos prednjeg i zadnjeg plana, određivanje ekspozicije...

• Lightroom 2

Zoran Imširagić nastavlja s pričom o ovom odličnom programu kroz prikaz njegovog segmenta koji se bavi pripremom fotografija za prezentaciju na vebu, kao slajd šou ili za štampanje.

• Photoshop

U priči o Photoshopu za početnike Milan Živković priča o izboru i primeni kolornih prostora i važnosti primene kolornih profila vaših fotografija.

POREĐENJE D-SLR SISTEMA

Za januarski broj pripremili smo vam pregled i poređenje D-SLR sistema ("Canon", "Nikon", "Olympus", "Pentax" i "Sony"). Pojasnićemo po čemu se oni razlikuju i šta jedan sistem pored tela fotoaparata još nudi jer kupovinom D-SLR fotoaparata postajete član jedne porodice.

NIKKOR AF-S 70-200 MM F/2,8 G ED VR II

Telezum objektiv s rasponom od 70-200 mm i fiksnom svetlosnom jačinom od f/2,8 standardni je objektiv u torbi svakog profesionalca. Nikon sada ima drugu generaciju svog profesionalca koji nudi bolji optički kvalitet i napredniju stabilizaciju slike od prethodnika, a mi smo to sve proverili u praksi testirajući ovaj objektiv.

CANON POWERSHOT G11

Vodeći "Canonov" kompaktni fotoaparati, u odnosu na dosadašnju praksu da svaki naredni model ima više piksela od prethodnika, sada to ne nudi. CCD senzor visoke rezolucije od 14,7 miliona piksela zamenjen je s novim koji ima rezoluciju od deset miliona piksela, ali i povećanu osjetljivost. Proverili smo koliko su snimljene fotografije kvalitetnije i šta još novo donosi.

LEPE I ZANIMLJIVE DRUGARICE MILICA POPOVIĆ, BEOGRAD

Idem u srednju školu za dizajn (smer Grafika). Imala sam fotografiju kao predmet godinu dana. Iako na tim časovima nisam mnogo naučila, zainteresovala sam se za fotografiju. Imam prilično smešan fotoaparata, ali dovoljan mojim potrebama, koji nosim sa sobom stalno. Bez obzira na to što sam retko zadovoljna svojim fotografijama, ne prestajem da fotografišem i zaista uživam. Moji prijatelji me hvale (ali to je valjda normalno), a ja bih ipak želela da dobijem komentar nekog stručnijeg. Preko leta sam napravila dosta fotografija svojih lepih i zanimljivih drugarica, pa vam šaljem neke koje su meni najdraže, kao i još nekoliko fotografija na kojima nisu drugarice. Obožavam vaš časopis i kupujem ga redovno, stvarno dosta naučim iz njega i isprobavam sve predloge, sve za šta imam mogućnosti. Sve najbolje! Pozdrav.

Učenje je proces koji traje i ako vas stvarno zanima fotografija (ili bilo šta drugo), onda je jedino važna posvećenost. Ona može biti oličena i u pitanju samom sebi pre spavanja: "Šta sam danas uspeo da uradim za sebe i ono što me predstavlja?" Možda će zvučati prestrogo, ali verujte da ima veoma mnogo ljudi (ponekad i grupa, odnosno foto-klubova) koji vole da kažu kako se bave fotografijom, a da fotoaparata nisu uzeli u ruke i po nekoliko godina i odavno su zaboravili koje godine su snimili nešto dobro. Kada smo već kod toga, pojam dobre fotografije veoma je kompleksan i sastoji se iz mnogo parametara, od kojih je sasvim sigurno najvažnija ideja. Tehnički kvalitet nije primaran, a kada imate malo vremena, posetite sajt: www.lomography.com i pogledajte koliko dobrih ideja i još zanimljivijih fotografija snimaju mladi (a i oni stariji) koristeći fotoaparate koji su van svakog standarda kvaliteta – i još rade s filmom. Vaše fotografije jesu zanimljive, ali zahtevaju malo pažnje oko kadra i malo više pažnje prilikom obrade jer, na primer, lice na kojem se jedva nazire bilo šta jer su beline potpuno izgorele, a crna je "crna rupa" bez detalja, nije primereno mladim i lepim osobama, iako je sve ostalo (kadar i kolorit) u redu. Neophodno je da istrajete u svom radu, a najvažnije je upravo to što ste počeli da snimate ljude iz svoga okruženja i što jedan takav odnos poverenja i opuštenosti teško možete uraditi s bilo kojim modelom. Pošaljite nam još fotografija i namenite ih analizi i komentaru i samo nastavite tako.

FOTOGRAFSKA TEOLOGIJA BOJAN GAJIĆ

Jel znate onaj? Sreli se sveti Petar i Isus. Kaže Isus: "Danas sam im dao fotoaparata". "Auu, tu si mnogo pogrešio. Sad će svaka budala moći da fotografiše", reče Petar. Htedoh reći – nije vam lak posao odabirati fotografije. Sigurno se svakakvih gluposti nagledate. Zato nas više učite. Više fotoškole! Pozdrav.

Fotografskom teologijom nismo se nikada bavili, ali je ovaj vic dobar povod za priču o tehničarima. Fotoaparata je sprava sposobna da zabeleži i prikaže drugima samo ono što njen vlasnik misli da je važno pokazati. Način prikaza može biti dokumentaran, kada je neophodno prikazati scenu bez intervencija (mada je i promena pozicije uz korišćenje nekog neobičajenog objekta dovoljna da izmeni originalni kontekst), ili lični (prečesto nazivan umetnički), kada fotografija predstavlja subjektivni prikaz neke scene koja može biti realna ili izrežirana. Svaka fotografija predstavlja delo i njenu vrednost nije lako definisati, pogotovu što nas istorija uči da neka umetnička dela stižu do slave mnogo godina nakon nastanka i smrti autora. Prema tome, mi se potrudimo da svaku fotografiju sagledamo i ocenimo što je moguće realnije i svakako – nijednu od njih ne smatramo glupostima nego fazama u razvoju autora. Pre dan-dva razgovarao sam s mladim fotografom koji nije mogao da sakrije ogorčenje zbog trenutne dostupnosti opreme i mogućnosti da se svako bavi fotografijom. Nasmeja sam se jer je borba za klijente nešto što se zasniva na idejama, upornosti i kvalitetu rada i odgovorio da smo nekada imali običaj da kažemo kako majmun pisaćom mašinom nikada neće napisati roman, a danas to isto neće uspeti da uradi ni računarnom. Oprema jeste važna u profesionalnom bavljenju fotografijom, ali ni izdaleka nije najvažniji faktor kvaliteta.

PRELAZAK IZ PASIVE U AKTIVU DULA BEZEG, SRBOBRAN

Poštovana redakcijo! Pošto prvi put šaljem svoje fotografije u vaše ruke, mislio sam da bi bio red da vam se ukratko predstavim. Ali, pre toga želeo bih da vam kažem da u mom licu imate još jednog obožavatelja vašeg časopisa i zahvalnog laika koji je spreman da uči. Živim u Srbobranu i studiram filozofiju u Novom Sadu. Fotografijom se bavim pasivno, otprilike, četiri godine. Moja pasivnost prešla je u aktivnost pre nekoliko meseci kad sam kupio prvi digitalni D-SLR fotoaparata. Počeo sam sa Canon AE-1, koji i dan-danas koristim i jako ga volim. U želji da se uozbiljim, kupio sam Fuji s9600. Međutim, on me nije uozbiljio. Imao sam relativno dosta uspeha (za svoju dušu) s njim, ali nije zadovoljio moje potrebe. Sad Nikonom D60 imam osećaj da stvarno fotografišem. Imam i jedno pitanje. Naime, u konkursima je istaknuto da se fotografije šalju u određenim dimenzijama (u ovom slučaju minimum 13x18). Da li fotografije moraju biti standardnih dimenzija (npr. 13x18, 15x21 itd.) ili da približno budu te dimenzije, tj. da jedna strana ima standardnu dimenziju (npr. 13x16, 12x18, 15x20, 10x21 itd.)? Jer, ako se fotografije isecaju, gube standardnu dimenziju. Nadam se da sam dobro formulisao pitanje. I da li fotografije za konkurs smeju da imaju okvir ili paspartu, ili nije baš poželjno? Nadam se da ću odgovore na pitanja dobiti u nekim od narednih

brojeva. Zamolio bih vas još da ako moje fotografije sadrže nešto što je vredno komentarisanja, stavite u rubriku "Foto-komentar", da bih nešto naučio. Kako ja tako i ostali čitaoci, jer moje fotografije nisu još komentarisali stručnjaci i profesionalci. Bio bih vam mnogo zahvalan. Moj omiljeni deo časopisa je baš taj deo. Srdačan pozdrav, i želim vam još mnogo godina...!

Za sve postoji prvi put i posebno nam je drago što fotografije stižu od "još jednog obožavatelja" časopisa Refoto. Kao poručeni, u ovom broju ide tekst o dimenzijama digitalnih fotografija, a na vaše pitanje da li je obavezan format 13x18 ili može biti i neki drugi, odgovor je da postoji termin "izvedeni format" i da fotografija koju šaljete može biti i drugih dimenzija, ali je važno da uža strana ne bude manja od 13 cm. Idealno je fotografije slati u .jpg formatu, jer ima čitalaca koji nam pošalju .tif ili .psd i to u dimenzijama 30x40 cm i 300 dpi, koje zahtevaju poprilično vremena za pregledanje i manipulaciju. Što se tiče paspartua, moramo priznati da je zavlada "paspartuomanija" i da se oko fotografija stavlja sve moguće i nemoguće vrste okvira i najraznovrsnijih linija, čiji broj ponekad prelazi i deset. Takav "oklop" smeta posmatranju, smanjuje realnu veličinu fotografije, a prilikom pripreme za štampu mi ga moramo odseći. Često takvi "paspartui" stvaraju velike, crne površine koje prosto guše sliku i za koje se često koristi izraz "izgledaju kao umrlice". Kaširanje papirnih kopija na kartonske podloge imalo je smisla kada su fotografije slane na izložbe gde ih je trebalo lepiti na panele i kada je paspartu fizički štiti fotografiju. I da dodamo da veliki broj čitalaca potroši mnogo vremena na potpuno bespotrebni i često bespredmetni posao (možda demonstriraju svoje fotošopovsko umeće), a istovremeno pokazuju krajnje nepoštovanje prema sebi i svom delu time što ga ne potpišu ili ne upišu svoje podatke u File Info. Još je gora situacija s poslatim kompaktno-diskovima na kojima lepo markerom piše "za Refoto konkurse", ali nigde nema imena, ali to već znate. Zar ne?

PRIMENJENI SAVET RADISLAV ČAKOVAN, JAKOVO

Poštovana redakcijo, zahvaljujem se gospodinu Milanu Živkoviću jer mi je njegova analiza fotografije "Isčekivanje" pomogla da ispravim nedostatke, posle čega je učestvovala na izložbi "Bor", na temu "Žena".

Kao što ste mogli primetiti, rubrika "Pisma" postaje mesto gde vam možemo odgovoriti na sva pitanja i razjasniti nedoumice. Ovo pismo objavljujemo kao primer korisnosti komentara i razgovora o fotografiji, jer kao što smo to više puta pominjali, svako od nas emotivno je vezan za svoje delo i često uopšte ne primećuje očigledne greške. Pogotovu taj problem imaju početnici koje poznanici tapšu po leđima, jer sve što radi njihov prijatelj mora da je dobro. A realno – nije uvek.

VAŠ TALENAT EPSON TEHNOLOGIJA

Epson Stylus Photo PX700W odlikuje Epson Claria™ Photographic mastilo i ugrađeni Wi-Fi kako bi sa bilo kog mesta u Vašoj kući mogli da izrađujete fotografije koje prevazilaze laboratorijski kvalitet. Novi Epson Stylus Photo PX700W je multifunkcijski uređaj za ozbiljnih fotografa. Idealan je partner za vaš D-SLR ili kompaktni fotoaparata. Moderan i kompaktn dizajn ovog uređaja omogućuje da se on lako uklopi u Vaše okruženje. Talenat i tehnologija-kombinacija koja pobeđuje!

Za više informacija o ovom uređaju, posetite veb sajt www.epson.rs

EPSON
EXCEED YOUR VISION

BSP Procesor
Zajedno možemo mnogo.

PRODAJA KROZ AUTORIZOVANU DILERSKU MREŽU:
BEOGRAD: BEL COMPUTERS 354 11 25 • BIG APPLE ELECTRONICS 334 46 96 • BIG BANG 22 86 652 • DESK 329 21 40 • EWE COMP 3165 111 • GIGATRON 24 11 479 • GRAPPOL
INTERNATIONAL 309 14 21 • MARKANTEX 712 91 17 • MEGASTORES ELEKTRONIKI DOO 22 22 898 • MULTICOM 32 25 123 • ONLINE COMPUTERS 328 44 55 • PC PRACTIC 208 36 77 • PC4U
218 01 34 • WIN WIN 26 88 933 • BOR: SIM COMPUTERS 030 459 210 • ČUPRIJA: INTERCOM COMPUTERS 035 477 077 • GORNJI MILANOVAC: USPON 032 714 552 • NOVI SAD: IQ
COMPUTERS 021 453 833 • LIM-IT 021 422 447 • PC4U 021 4722 688 • POSITIVE 021 472 03 88 • SOROBAN 021 469 977 • WIN WIN 021 69 96 950 • NIŠ: PAKOM SHOP 018 513 153 • COMTEL
018 530 353 • WIN WIN 018 517 477 • ČAČAK: USPON 032 340 410 • WIN WIN 032 303 000 • JAGODINA: LINK 035 245 245 • KIKINDA: BUS COMPUTERS 0230 32 102 • KRAGUJEVAC: MINE
DOO 034 304 970 • MULTICOM 034 36 57 75 • WIN WIN 034 365 735 • KRALJEVO: USPON 036 235 749 • WIN WIN 036 235 875 • KRUSEVAC: LINKOM 037 44 33 71 • LESKOVAC: IT LESKOVAC
016 23 41 01 • LOZNICA: PC4U 015 89 17 36 • NOVA PAZOVA: BETATRON DOO 022 323 636 • PARAĆIN: GMG COMPUTERS 035 569 444 • POŽEGA: SKY COMPUTER CENTER 031 825
125 • PANČEVO: DM COMPUTERS 013 355 567 • RAŠKA: USPON 036 736 050 • RUMA: LIM-IT 022 432 552 • SENTA: SABOTRONIC 024 815 307 • SMEDERVO: PLANINKA 026 643
021 • SREMSKA MITROVICA: LIM-IT 022 615 154 • STARA PAZOVA: ALF-COMPUTERS 022 316 419 • SUBOTICA: DG COMPUTERS 024 557 689 • TUTIN: ANSOFT 020 810 180 • UŽICE: DATA
COMM 031 512 122 • PETAR PAN 031 511 139 • WIN WIN 031 524 981 • VRŠAC: AB KANON TEHNOBIRO 013 838 884 • ZAJEČAR: GENIUS SHOP 019 42 67 68 • ZRENUJANIN: FEDRA
COMPUTERS 023 589 780 • MPA 023 566 414 • BRČKO: BSP +387 (49) 230 290